

Planinski vestnik 7
Slovenske planine Slovenije Juli 1992

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

julij 1982

7

letnik LXXXII izhaja od leta 1895

vsebina

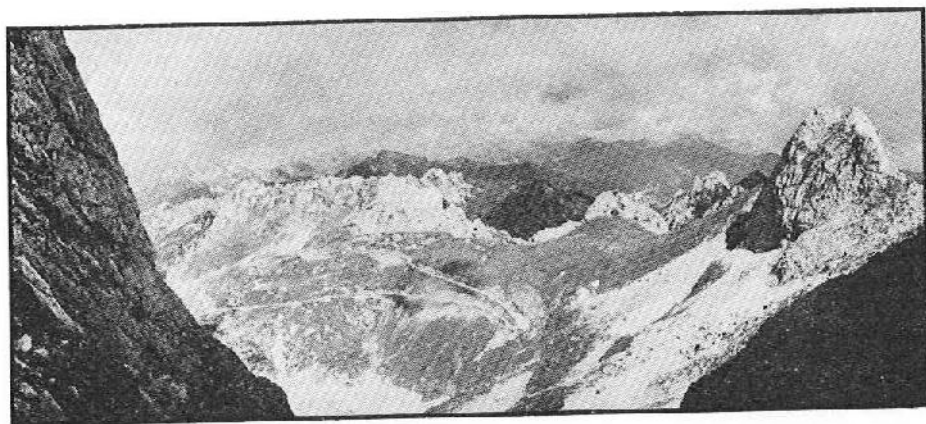
Dr. Miha Potočnik	Naša GRS	349
Pavle Šegula	GRS kot člen družbene samozaščite	351
Tone Andrejčič	Partizanske planinske poti — »Transverzale«	353
Dr. Lev Svetek	Potovanje od Mrkopolja do Zakriža nad Cerknim v vojnem letu 1944	358
Karel Bajd	Spomini na planinstvo pred pol stoletja	363
Jurij Senegačnik	Middagsfjellet	371
Matjaž Lenarčič	Mesečne noči	376
Sonja Lojen	Turisti na transverzali	378
Miša Felle	Raduha, Raduha	381
Stanko Sreš	Lepa zelena Begunjščica	384
Peter Markič	Psiholog na alpinistični odpravi	386
	Društvene novice	388
	Varstvo narave	397
	Iz planinske literature	399
	Alpinistične novice	402
	Razgled po svetu	405
	Na kratko ...	406

Naslovna stran:

Ostenje Kanjavca s Triglavom — Avtor Marko Korenčan

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evžen Lovšin, prof. Tine Orel (teniščni urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretner, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelšek, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 450 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 30 S. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Sprememba naslova javljajte upravljalstvu; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdela Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Mangrsko sedlo

Foto Joco Balant

NAŠA GRS

DR. MIHA POTOČNIK

Položaj Gorske reševalne službe (GRS) v sklopu Planinske zveze Slovenije — razen interno v statutu PZS in pravilih GRS — v odnosu do družbe in do javnosti po drugi svetovni vojni dolgo ni bil urejen in primerno priznan. Posebej so bile nenehno težave glede financiranja njenega delovanja in opremljanja. Še slabše je bilo drugod po Jugoslaviji.

Zato sem v sporazumu z našo komisijo GRS pri PZS pripravil sestavek oziroma poročilo za plenum Planinske zveze Jugoslavije, ki je bil 9. in 10. aprila 1960 v Matki pri Skopju. Pod naslovom »Gorska reševalna služba — javna služba«.

To poročilo je v doglednem času prebilo dotedanji led in uveljavilo tam postavljene teze in načela tako, da GRS lahko normalno deluje in tudi denarnih težav nima več. Poročilo je zelo veliko pomagalo tudi reševalcem v drugih planinskih zvezah in društvih. Povzetek glavnih misli je še danes temelj našega gorskoreševalnega delovanja. Naj jih — ob 70-letnici ustanovitve GRS v Sloveniji — na kratko obnovimo:

Gorska reševalna služba, ki obstoji pri naših planinskih zvezah kot posebna organizacija v njih sklopu, je po svojem namenu in nalogah brez dvoma javna služba oziroma služba javnega značaja. Pravila GRS pri PZS na primer to službo takole definirajo: »Gorska reševalna služba (GRS) je posebna organizacija v sklopu Planinske zveze Slovenije, katere namen je, preprečevati nesreče v gorah, ob nesreči pa nuditi ponesrečencu pomoč in ga spraviti do prve zdravniške pomoči. GRS tudi išče planince, ki so pogrešani v gorah.« Pri svojem delu »GRS tesno sodeluje z državnimi in družbenimi organi, posebej še z zdravstvenimi organi, enotami JLA, LM, ljudskimi odbori, RK in z drugimi organizacijami, ki jih kakorkoli zanima vprašanje varnosti v gorah; GRS skrbi za redno reševalno obveščevalno službo v gorah, ko uporablja pri tem vsa javna komunikacijska sredstva in druge razpoložljive pripomočke za naglo in točno obveščanje«. GRS tudi »skrbi, da so vse planinske postojanke glede na svojo lego in verjetnost ter značaj nesreč v njihovem območju opremljene s potrebno reševalno opremo in najnujnejšimi zdravstvenimi pripomočki za nudenje prve pomoči...«

Reševanje ponesrečencev v gorah torej prostovoljno opravlja posebna organizacija v sklopu planinske organizacije. GRS je organizacija gorskih reševalcev — prostovoljcev, ki se iz humanih nagibov, pomagati sočloveku v nesreči in stiski, in sicer navadno v zelo zahtevnih terenskih in vremenskih okoliščinah, odločijo za to službo.

Če ta prostovoljna služba v okviru planinske organizacije ne bi bila organizirana, bi skrb za reševanje ponesrečencev brez dvoma v celoti padla na rame javnih oblastvenih

organov, katerih normalno delovno področje je, skrbeti za varnost oseb in premoženja. Ti organi bi v takem primeru normalno morali tudi zagotoviti vsa v ta namen potrebna sredstva in kadre. Samo požrtvovalnosti in čutu tovarištva do ponesrečencev se je treba zahvaliti, da je poleg teh primarnih dolžnosti oblastvenih organov nastala še ta amaterska pomožna služba, ki sedaj sicer do malega v celoti prevzema in tudi opravlja službo reševanja ponesrečencev v gorah. S tem pa nikakor ni rečeno in določeno, da je na ta način primarna dolžnost (posebej še dolžnost zagotovitve materialnih sredstev) javnih organov prenehala. Nasprotno, GRS je samo dopolnilna pomoč tem organom, katerih je še vedno kompetentna in prvenstvena skrb, da se reševalna služba na najučinkovitejši in najprimernejši strokovni način opravlja, to je, da se ponesrečencem nudi vsa potrebna in možna pomoč oziroma da se smrtni primeri čimprej in z vso pleteto spravijo v roke svojcem oziroma na pokopališče.

Položaj je morda vsaj v glavnem podoben, kot je glede dolžnosti preprečevanja in zatiranja požarov, kjer tudi obstaja sicer na široko organizirana in razpredena, pa vendarle dopolnilna, prostovoljna gasilska služba; ni dvoma, da je prvenstvena dolžnost še vedno na javnih organih, ki morajo zagotoviti požarno varnost in bi jo morali v celoti vzdrževati in zanjo skrbeti, če ne bi bilo prostovoljne organizacije.

Državni organi pa po zakonu o požarni varnosti podpirajo ustanovitev in delo prostovoljnih gasilskih društev. »Občina je dolžna podpirati prostovoljna gasilska društva pri preskrbi z gasilnimi napravami, orodjem in opremo.«

Popolna analogija bi morala veljati tudi za gorsko reševalno službo. Gorska reševalna služba docela ali vsaj v pretežni meri lahko zagotovi in izšola tor za konkretne akcije dajze na razpolago strokovno izurjene kadre za reševanje ponesrečencev v gorah, pri tem pa je odločilno in življenjsko navezana na javno materialno podporo.

Vsem se zdi povsem normalno in naravno, da ob prometnih nesrečah v mestih in na cestah poskrbi za pomoč ponesrečencem in za njihov prevoz v bolnišnico, oziroma na dom neka javna ustanova: prometna milica, zdravstvena služba (reševalna postaja) itd. in da se stroški ne zaračunavajo ponesrečencem. Enako načelo in samoumevna dolžnost, da se zagotove javna sredstva, mora veljati tudi za reševanje ponesrečencev v gorah! Reševanje ponesrečencev in planinah mora biti poseben vid splošne skrbi družbe. Pomoč živim ponesrečencem in spravilo mrtvih s kraja nesreče do pokopališča je javni interes in je zato reševanje v gorah javna služba. To ni le zasebni interes ponesrečencev, ni le interes planinske organizacije in reševalcev, temveč tudi in predvsem družbe in države, ki ima dolžnost, da skrbi za varnost domačih in tujih obiskovalcev naših planinskih krajev in lepote. Javne ustanove, primarno odgovorne za splošno varnost ljudi in za nudenje pomoči v nezgodah (občina, ljudska milica, organi za notranje zadeve, sanitarni organi), so še slej ko prej odgovorne tudi za splošno varnost in nudenje pomoči v gorskih nezgodah, tako kot so bile, ko še posebne gorske reševalne službe ni bilo.

Brez dvoma je njihova stalna dolžnost vsaj skrb za materialno plat gorskega reševanja. To posredno sledi tudi iz določb zakona o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev, po katerem se morajo zavodi za socialno zavarovanje s svojimi skladi zdravstvenega zavarovanja aktivno udeleževati in sodelovati s pristojnimi državnimi organi pri organiziranju in izvajanju splošnih ukrepov za varstvo zdravja zavarovancev, zlasti pa pri izvajanju ukrepov za odstranitev vzrokov nesreč. Večina naših ponesrečencev v gorah je zavarovancev; ponesrečijo se, ko iščejo v planinah počitek. Zato ni neutemeljena zahteva, da naj socialno zavarovanje v svojih skladih vsako leto redno in obvezno predvidi potrebne zneske za financiranje gorske reševalne službe.

Tudi zavarovalnice naj za Gorsko reševalno službo redno vsako leto prispevajo materialna sredstva. GRS je že večkrat učinkovito pomagala pri elementarnih katastrofah, na primer ob plazovih v Borjani v Sloveniji, v Mavrovem v Makedoniji, na Čakoru, na Šar planini in ob podobnih dogodkih.

Zakon o organih za notranje zadeve med drugim pove, da notranje zadeve kot panoga državne uprave obsegajo »... organizacijo službe — na področju civilne zaščite«, kamor po našem mnenju brez dvoma spada tudi reševanje ponesrečencev v gorah. Zakon določa, da morajo organi notranjih zadev in njihovi uslužbenci po potrebi pomagati državljanom, zavodom in organizacijam, če so ogrožene (njihove pravice), življenje ali premoženje.

Brez dvoma te zakonite določbe ne samo omogočajo, ampak celo nalagajo kot dolžnost, da organi notranjih zadev organizacijsko in materialno (z opremo in denarnimi dotacijami, z brezplačnimi prevozi, s šolanjem lastnih kadrov za gorsko reševalno službo, s posredovanjem obvestil in stavljanjem na razpolago obveščevalne mreže in sredstev) redno in vsestransko podpirajo Gorsko reševalno službo. Razen tega GRS v svojih tečajih, vajah in seminarjih pomaga vzgajati in poučevati tudi pripadnike LM in notranjih zadev in jih usposablja za gorsko reševalno službo; GRS je tako s svojimi inštruktorji in s posojanjem rekvizitov že večkrat pomagala tudi Jugoslovanski ljudski armadi.

Gorska reševalna služba pri Planinski zvezi Slovenije v imenu jugoslovanskih gorskih reševalcev in planincev aktivno sodeluje tudi v Mednarodni komisiji za GRS (IKAR), kjer si je pridobila dober glas in spoštovanje.

Uspelo nam je skleniti mednarodne dvostranske dogovore z gorskimi reševalnimi službami Nemčije, Italije (obmejni pas 20 km), Južne Tirolske in Avstrije (delno do 3000 šilincov stroškov), da tudi one rešujejo ponesrečene jugoslovanske planince na njihovem teritoriju brezplačno. Od alpskih dežel samo Švica in Francija, ki imata še poklicno vodniško službo z vodniško tarifo in ki imata ogromen obisk v svojih Alpah pa zaradi tega tudi neprimerno več nesreč in dragih reševalnih akcij, nista pristali na tak dogovor, sta pa izjavili, da bi posamezne nesreče Jugoslovancev glede plačila stroškov »blagohotno obravnavala«. Seveda pa ima sodelovanje v mednarodni komisiji za posledico tudi nekaj več stroškov.

Moderna gorska reševalna služba vsaj v Sloveniji postavlja že zahtovo po dobrih telefonskih in brezžičnih zvezah in po reševanju s helikopterji. Nujno bo v doglednem bližnjem času, brezžično povezati na telefonsko omrežje v dolini vsaj tako eksponirane planinske postojanke, kot so Kredarica, Koča pri 7 triglavskih jezerih, Pogačnikov dom, Kamniško in Kokrsko sedlo, Okrešelj, Korošica. To bo velikanskega pomena za GRS in njeno naglo obveščanje, pa tudi za boljše oskrbovanje planinskih domov.

Vsekakor želimo, da se viri naših dohodkov stabilizirajo, da redno vsako leto pritekajo na podlagi v prvem delu referata omenjenih načel, stališč in obvez ter tako postanejo normalen in legalen način financiranja GRS. Le na ta način se GRS in njeni delavci šele lahko osvobodijo vsakoletnega prosjačenja, intervencij, negotovosti v planiranju svoje aktivnosti. V takem primeru pa mogoče tudi več storiti za preventivo in za vzgojo ter strokovno urjenje gorskih reševalcev.

Plenum Planinske zveze Jugoslavije je ta stališča in zahteve v celoti podprl in še bolj odločno podčrtal. V naslednjih letih so se v neposredno in posredno prizadetih sredinah ta načela v praksi uveljavila tako, da je GRS vsaj v Sloveniji ob 70-letnici svojega delovanja pod prizadetim dolgoletnim vodstvom načelnika Bineta Vengusta odlično organizirana, opremljena in vsestransko operativno nadvse učinkovita. Uživa vsesplošen ugled in spoštovanje doma in v inozemstvu.

Ob jubileju ji lahko zares od vsega srca čestitamo kot reševalni skupnosti in vsakemu gorskemu reševalcu posebej.

GRS KOT ČLEN DRUŽBENE SAMOZAŠČITE

PAVLE ŠEGULA

Gorsko reševalno službo je dala potreba. Pomagala naj bi ljudem, ki zabredejo v težave v nedostopnem, slabo prehodnem gorskem svetu, ne glede na to, ali jih tja vodijo delovni opravki ali želja po razvedrilu.

Potreba po reševanju v gorah se je v evropskih alpskih deželah pojavila okrog leta 1884, tedaj ko so se nesreče zaradi razvoja alpinizma začele množiti, ko je bilo treba skrbeti za prizadete ter jih spraviti v dolino.

Tako je bilo ob prelomu stoletja tudi v naših gorah. Tudi tu se je čedalje pogosteje pojavljalo vprašanje, kako pomagati ponesrečenim, in se je ponujal odgovor, naj si planinci pomagajo sami. Od drugod pomoči ni bilo pričakovati. Tedanje Slovensko planinsko društvo se je odločilo in leta 1912 na lastno pobudo ustanovilo reševalno službo. Ukrep je bil premišljeno dejanje, namenjeno planinski samozaščiti. Podobno so nekoč ljudje za obrambo pred požari organizirali gasilska društva, zato najbrž ni napačna trditev, da je bila gorska reševalna služba, poleg gasilcev, med prvimi dejavniki samozaščite že davno pred tem, ko smo v Jugoslaviji ponovno odkrili in ovrednotili njen pomen. Bila pa je tudi edina izbira: oblasti si niso mogle privoščiti poklicnih reševalcev, še zlasti ne, ker v javnih službah, kot sta bila policija in žandarmerija, ni bilo najti ljudi s primernim znanjem.

Tako je ostalo pri amaterjih. Le v nekaterih državah, kjer sta število in pogostnost nesreč presegli zmogljivost prostovoljcev, so ustanovili poklicno gorsko reševalno službo. Ponekod so pritegnili gorske vodnike, drugod policiste in žandarje, ki so jih v ta namen

posebej šolali med gorskimi vodniki. V vzhodnih državah so reševalci ponekod pristo-
voljci, s katerimi v planinski sezoni razpolagajo ustrezno sekcije sindikatov, drugje spet
so na plačilnem seznamu Rdečega križa in različnih poklicnih športnih organizacij.
Prav povsod pa poklicnim reševalcem pomagajo tudi amaterji.

Če bi hoteli razumeti planinsko samozaščito, hitro ugotovimo, da je — vsaj pri nas
— večina dejavnosti planinske organizacije namenjena predvsem varnosti planincev.
Komisije Planinske zveze Slovenije in odseki planinskih društev seznanjajo člane in
nečlane z večino hoje in gibanja v gorah, grade in skrbje za zavetišča, nadelujejo,
vzdržujejo in zaznamujejo planinska pota, organizirajo izlete, planinsko šolo, tečaje,
seminarje in druga srečanja. Spričo ciljev te dejavnosti slednjo v celoti ocenjujemo kot
preventivo, saj je delo usmerjeno k temu, da bi zmanjšali tveganje in preprečili
nesreče.

Gorski reševalni službi je v planinski organizaciji namenjena vloga operative, ko ukrepa
na terenu.

Poudariti velja, da so le-ti vedno bolj tudi preventivni. Tako reševalci praviloma sprem-
ljajo pohode in izlete planincev in zlasti masovne prireditve planincev. Nadzirajo poti,
pomagajo vzdrževati varnost na organiziranih smučiščih, kjer ni poklicnih reševalcev.
Vzgajajo javnost s predavanji, filmi, članki, učbeniki in drugo literaturo. Analizirajo
nesreče in javnost opozarjajo na njihove vzroke. Spodbujajo k uporabi in nabavi dobre
planinske opreme. Skupek teh ukrepov je, da so občani boljše pripravljeni in imajo trd-
nejšo varnostno zavest. Oboje nedvomno v veliki meri vpliva na to, da je nesreč manj,
čeprav se število obiskov v gorah iz leta v leto nezadržno večja.

Najzahtevnejša pa je naloga GRS tedaj, ko se v gorah kdo izgubi, kadar koga pogre-
šamo ali če se primeri gorska nesreča. Takrat so pred moštvo — dandanes okrep-
ljenim že tudi s helikopterji — poizvedovalne, iskalne ali reševalne akcije, ki se zaklju-
čijo šele, ko najdejo pogrešane, oskrbe in spravijo na varno ponesrečence in mrtve.
Znano je, da je GRS pri tem delu uspešna. Za to gre hvala dobri organiziranosti,
predvsem pa izurjenosti in požrtvovalnosti reševalcev. Ti v svoje delo vlagajo tudi mnogo
zavestnega tveganja in samoopovedi; jasno pa je, da so potrebne tudi pogoste izvirne
rešitve, kot so uvajanje tehnike s helikopterjem in zvezami na čelu, ko namerno pro-
žijo plazove, uporabljajo lavinske pse in tako naprej.

GRS nenehno skrbi za posodabljanje opreme za reševanje in osebne zaščitne opreme.
Od tega imajo koristi tudi drugi planinci in tretje osebe, ki sicer nimajo opravka z reše-
vanjem v gorah. GRS je med svojimi člani in pripravniki dvignila raven v znanju prve
pomoči, združuje pa tudi veliko zdravnikov. Poskrbela je, da se s prvo pomočjo seznanj
čim več planincev, posebno alpinisti in planinska mladina.

GRS je desna roka organov milice, saj njena dejavnost v marsičem pokriva področje
javne varnosti. To pomeni strokovno pomoč organom za notranje zadeve, ki v ta namen
ne zaposlujejo posebej šolanih delavcev. Seveda je sodelovanje obojestransko in je
tudi GRS deležna pomoči teh sodelavcev. V glavnem gre za obveščanje in sklicevanje
reševalcev, za prevozna sredstva in sredstva za zvezo, za stalno radijsko povezavo
z gorskimi postojankami GRS, za opazovanje in reševanje s helikopterjem. Zelo plodno
je sodelovanje pri šolanju lavinskih psov.

Spričo navedenega je GRS vedno zaželen sodelavec civilne zaščite, ki ji pomaga pred-
vsem v hudih naravnih in drugih nesrečah, pri reševanju iz plazov, pa tudi iz visokih
zgradb in ruševin, če nastopijo snežne katastrofe, pri čemer pogosto preseže obseg
nalog, ki jih določa pravilnik in ukrepa povsod tam, kjer je potrebno strokovno znanje
njenih članov. Vsekakor pa je GRS tudi v tem primeru deležna vsestranske pomoči
civilne zaščite: praktične in finančne pomoči pri vzgoji lavinskih psov, letalcev, minervej
snežnih plazov, pri financiranju sredstev za zvezo in podobno.

GRS je član družbene samozaščite tudi v sodelovanju z Zvezo vodnih skupnosti in
Hidrometeorološkim zavodom SR Slovenije. S prvo tesno strokovno sodeluje pri pro-
storskem načrtovanju in oceni varnosti posameznih gradbišč in objektov, z drugo je že
dolgo v tesnih stikih v zvezi z obveščanjem o nevarnosti plazov. GRS je že mnogo
storila za varnost pred plazovi v nekaterih naših središčih zimskega športa.

Konec koncev ne moremo mimo sodelovanja z JLA, ki oba partnerja vzajemno uspo-
sablja za večjo učinkovitost na področju tehnike reševanja in namernega proženja
snežnih plazov. Napotki GRS so dragoceni obmejnim enotam pozimi. Pripadniki GRS
so tudi sicer kaj uporabni vojaki JLA, saj so usposobljeni za hojo v brezpotju, znajdejo
se v neznanem in težavnem terenu. Zlahka se prilagajajo težavnim terenskim pogojem,
so zdržljivi, znajo si pripraviti zasilna zavetja in oporišča, pripomočke za reševanje. Med
pripadniki oboroženih sil so to vedno cenjene in upoštevana lastnosti.

Po vsem navedenem je delo GRS resnično iz potrebe porojena in vsestransko uporabna
dejavnost, ki nedvomno predstavlja pomemben člen naše družbene samozaščite in
splošne ljudske obrambe.

Končno in brez posebnega dodatnega razglabljanja lahko povzamemo: Vsakdo, ki zahaja v gore, je najprej sam odgovoren, da varuje sebe, pazi na spremljevalce, jih posluša in uboga ter ukrepa po najboljših možnostih, da prepreči škodo; odgovoren je organizator, ki pripravi in izvaja določeno planinsko dejavnost. Upoštevati mora vse dejavnike, ki lahko povzročijo škodo in preprečijo nesrečo. Gorska roševalna služba je posebna oblika varstva, ki praviloma deluje tedaj, ko je potrebno, s svojimi preventivnimi ukrepi pa sodeluje tudi pri vzgoji in oblikovanju planincev v osebnosti, ki bodo strokovno in zavestno znale ukrepati samozaščitno in že v kali preprečevale možnost nesreče.

PARTIZANSKE PLANINSKE POTI — »TRANSVERZALE«

TO NE ANDREJČIČ

V evidenci imam zabeleženih 41 planinskih veznih in neveznih poti. Če je to število res dokončno, je vprašljivo. Med planinci se je udomačila za vse te poti tujka »transverzala«. Tudi sam bi uporabljal v tem besedilu, zaradi enostavnosti, v glavnem domačo »tujko« — transverzala.

V vsakem vodniku ali opisu transverzal, kolikor opis obstaja, so navedeni tudi kraji in dogodki, znani iz NOB. Tako je vsaka transverzala več ali manj partizanska; so pa nekatere posvečene samo »partizanščini«. To so torej prave partizanske transverzale — »partizanke«. Med »partizanke« štejem »Transverzalo kmečkih upornikov«, čeprav to ni prava »partizanka«. »Kmečka« transverzala nas namreč spominja na upor kmetov, tlačanov iz leta 1573, ko so se že pred 400 leti borili proti plemiški vojski graščinske gosposke z geslom: »Le vkup, le vkup uboga gmajna...«. Partizanske transverzale pa nas spominjajo na upor slovenskega naroda, ki je pred 40 leti pričel krvav boj za iste cilje: »Za svobodo slovenskega naroda«.

Partizanske transverzale naj bi bile torej:

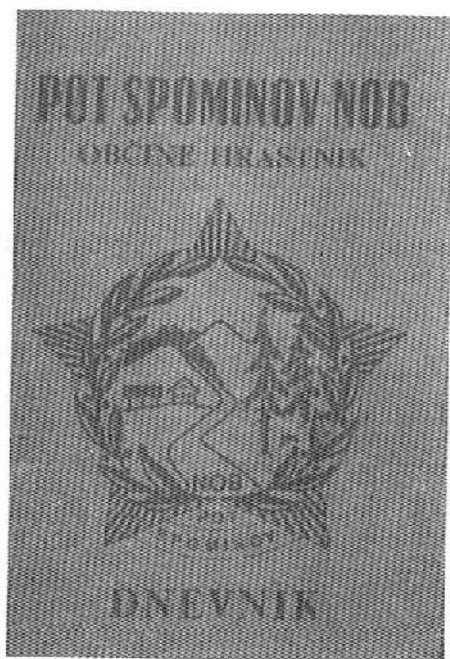
1. Gorenjska planinska partizanska pot,
2. Transverzala kurirjev in vezistov NOV Slovenije,
3. Transverzala »XIV. divizije«,
4. Kurirska pota Dolomitov,
5. Vrhniška kurirska planinska pot,
6. Pot spominov NOB občine Domžale,
7. Pot spominov NOB občine Hrastnik,
8. Pot »Po poti kmečkih upornikov«.

Poleg teh transverzal so še druge krajše partizanske spominske poti; npr.: »Pot I. Celjske čete«, »Pot Dolomitskega odreda«, »Pot Brežiške čete«, »Pot Pohorskega bataljona« itd.

Vsako zimo organizirajo tudi razne spominske pohode na Stol, Snežnik, Porezen itd. Na kratko bi rad opisal le nekatere partizanske transverzale:

1. Gorenjska planinska partizanska pot

Gorenjska planinska partizanska pot ima 46 kontrolnih točk. Vodi nas od Kamnika čez Veliko planino do Krvavca in na Storžič; odtod naprej gre na Kofce, Roblekov dom na Begunjščici, obiščemo tudi dolino »s krvjo prepojeno« Drago in muzej v bunkerjih begunjskih zaporov. Povzpnemamo se še na Valvazorjev dom, spustimo se v dolino, prekoračimo Savo in se čez Poljane in Zgornje Radovne povzpnamo na našega očaka — na Triglav. Spet se spustimo na Lipansko planino, Goreljek in v Bohinj ter se nato povzpnamo na Črno prst in Porezen. Pot nas nato pripelje v dolino, kjer si v tesnih Pasice lahko ogledamo bolnico Franjo. Čez Črni vrh, Blegoš in skozi Davčo, Prtovč pridemo na Ratitovec in Vodiško planino do junaških Dražgoš. Čaka nas še pot na Stari vrh, Delnice in še zadnji večji vzpon na Lubnik. V Škofji Loki si ogledamo muzej NOB in nadaljujemo pot čez Planico in Šentjošt v Kranj; tu se bomo ogledali v pisarni PD Kranj in izročili žigosani dnevniki; po pregledu pa bomo prejeli lepo značko. Če smo

potovali v obratni smeri, torej od Kranja do Kamnika, bomo to opravili v pisarni PD Kamnik.

Pri urejanju Gorenjske partizanske poti so sodelovala vsa gorenjska in primorska PD, na območju katerih poteka pot. Vodja ekipe, ki je trasirala pot, je bil zdaj že pokojni ljubitelj planin, znani družbenopolitični delavec in udeleženec NOB Andrej Brovč. Pot je označena z običajnimi planinskimi markacijami. Kjer pa je pot samostojna, najdemo ob markaciji še črko G. Dnevnik in vodnik lahko naročite pri PZS, PD Kranj, Kamnik in pri nekaterih (večjih) PD.

Vodnik omenja, da orenjska partizanska pot ni težavna, niti ni nevarna ne predolga. Pot je speljana po pomembnih krajih, znanih iz zgodovine našega osvobodilnega boja. Zaradi tega to planinsko pot po vsej pravici prištevamo k »partizankam«.

2. Transverzala kurirjev in vezistov NOB Slovenije

»Kurirska« transverzala je ne samo najdaljša partizanska transverzala, ampak sploh najdaljša planinska transverzala v Sloveniji. Gre od vasi Gančani v Pomurju in se konča na Slavniku v slovenskem delu Čičarije, že v bližini Kopra. Transverzala je precej »krivuljasta« in vključuje Slovenske Gorice, Maribor, Pohorje, Slovenj Gradec, gre po Koroški, po porečju Savinje do Čemšeniške planine, po Zasavju, čez Dolenjsko gričevje na Gornjance, po Beli Krajini, Notranjski, Ljubljanski kotlini, Polhograjskih Dolomitih, Loškem pogorju, Jelovici, Idrijskem hribovju in čez Nanos v Postojno, potem pa na Snežnik in končno na Slavnik.

Kar 88 žigov je treba pritisniti v dnevnik. Zgradbe, kjer najdemo žig, so označene s pravokotno tablo modre barve in napisom »Transverzala kurirjev in vezistov NOV Slovenije«. Na vrhovih gora in drugod, kjer ni mogoče pritrčiti table, so nameščene posebne skrinjice.

Transverzala je označena z običajnimi planinskimi markacijami. Kjer pa teh ni in če transverzala ni speljana po znanih javnih poteh, je označena s črkama TV (terenski vod); to je znak, ki so ga imele kurirske postaje pred svojo številko.

Kurirska pot je zelo dobro markirana. Transverzala je dolga; potrebno je čez 300 ur pešačenja, zato so predvidene za pionirje in mladince do 18. leta starosti male transverzalne značke, ki jih podeljujejo, če prehodijo del poti. Zaradi tega je transverzala razdeljena na štiri odseke: Gančani—Menina planina, Čemšeniška planina—Kočevje, Travná gora—Blegoš, in Dražgoše—Slavnik. Menim, da naj bi ta olajšava veljala tudi za »upokojene« borce in za vse tiste, ki so stari 60 ali več let.

Organizacijo transverzale kurirjev in vezistov je vodil pokroviteljski odbor kurirjev in vezistov NOB Slovenije pri Združenem podjetju za PTT promet v Ljubljani. Samo tako

VODNIK

PO POTI SPOMINCV NOB OBČINE DOMŽALE

je bilo mogoče s pomočjo vseh PTT podjetij in njihovih PD opraviti tako obširno delo, izdati l. 1969 začasni vodnik z zemljevidi in uporaben dnevnik. Značke podeljuje pokroviteljski odbor in sicer na slovesnostih ob Dnevu republike, 29. novembra.

3. Transverzala »Štirinajste divizije«

Kakor je bila težka pot slavne XIV. divizije, se zdi, da so še vočje težave, da bi ta pot, dolga okrog 150 km, zaživela, saj še ni markirana niti nima vodnika, dnevnika, tudi ne kontrolnih točk in ne značke za prehojeno pot.

Transverzala »Štirinajste« je le še na papirju. Vedno pa ni bilo tako! Po podatkih, ki sem jih našel v PV, je razvidno, da je bila pot »Štirinajste« v letih 1959 do 1961 v celoti markirana. To potrjuje tudi obvestilo PD Celje maja 1979. leta, saj mi sporočajo, da je bila pot pred leti v celoti markirana.

Po poteh XIV. divizije so bili organizirani že tedaj in so tudi še sedaj, v več etapah, množični spominski pohodi. Kljub tem zagotovitvam o markiranju poti, sem ugotovil, ko sem hodil v l. 1979 po drugih transverzalah, ki gredo deloma po poteh XIV. divizije, da pot ni več markirana. Edino in komaj vidno markacijo, rimsko »XIV« sem opazil na drevesu na travniku pod Žlebničkovo domačijo, kjer je padel partizanski pesnik Kajuh. Tudi domačini so mi povedali, da je bilo včasih več »štirinajstic«, ki pa so preprosto izginile.

Edino možnost, da bi prehodil kot »samohodec« to pot, ker ni bilo več markacij in ne vodnika, je bila, da sem si kupil knjigo Lada Ambrožiča-Novljana »Pohod štirinajste«. Iz te knjige sem izbral 90 točk — krajev, vasi, gora — kjer so se zadrževale Bračičeva, Tomšičeva in Šerčerjeva brigada ter štab divizije. Po neuspelem prodoru pri Sp. Doliču, ko so se štirje bataljoni posameznih brigad prebili čez cesto na sever v smer proti Pohorju, glavnina divizije s šestimi bataljoni, ranjenci, bolniki in pratežem pa je ostala na južni strani ceste, je prišlo do razcepa. Poleg tega so se prebijale posamezne brigade ločeno od drugih brigad in hodile tudi v več kolonah. Večkrat je bil potreben umik in treba je bilo poiskati novo pot. Iz vsega tega sledi, da je možnih več poti, predvsem proti koncu pohoda »štirinajste«.

No, ko sem prebral v TV-15 št. 51/51 (dne 27. 12. 1979) sklep planinskih društev savinjskega MDO, da pripravljajo v letu 1980 vse, kar je potrebno za organizacijo vezne poti XIV. divizije, sem sklenil, da svoj »štirinajst« samohod odložim. Za nosilca tega sklepa je bilo izbrano PD Laško. Na moje vprašanje, kako izpolnjujejo ta sklep, sem dne 21. 11. 1981 prejel pojasnilo, da so nastale razne težave, med drugim tudi glede dolo-

**Vodič po gorenjski
planinski partizanski poti**

čitve trase in da je celotno delo prevzel MDO Savinjska. Predvideno je, da bo delo opravljeno, pot označena na relaciji Sedlarjevo—Ljubno, da bo na voljo vodnik in vse kar spada k »transverzali«. To je vsekakor dobra novica in prepričan sem, da bodo marljivi savinjski planinci kljub vsem težavam uspeli. Tudi v športni prilogi dnevnika »Delo« (28. 12. 1981) je v članku »Večjo skrb markiranju...« navedeno, da je prevzela PS v Cinkarni Celje oziroma poseben odbor, ki ga vodi tovariš Adi Vrečar, celotno ureditev »Štirinajste«.

Prepričan sem, da nam bodo letos kazale pot markacije z oznako — »XIV.« približno na trasi Sedlarjevo—Žusem—Bohor—Zabukovje—Okroglica—Zagrančnica—Hom—Dramlje—Konjiška gora—Lindek—Paški Kozjak—Plešivec—Graška gora—Bele vode in od tu dalje na Smrekovec—Ljubno ali na Smrekovec—Kamen (Komen)—Bistra—Podolševa—Solčava—(Luče—Ljubno).

Partizanskim transverzalam bi se lahko priključila tudi »Pot I. Celjske čete«, saj je za to pot uredila PS v EMO Celje vse, kar je potrebno za »partizanko«.

4. Kurirska pota Dolomitov

To je najkrajša kurirska partizanska pot, dolga je približno 25 km, kar pomeni dan, dva hoje. Pot ima le 6 kontrolnih točk: Slavkov dom na Golem brdu, Gosilno pri »Jurju« na Topolu (Katarina), Polhograjsko Grmado, Tošč, dom Ivana Mihelčiča na Govejku in brunarico na Osolniku (Osovnik).

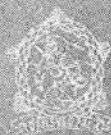
Kurirska pot Dolomitov je označena z običajnimi planinskimi markacijami, ki jih občasno spremljajo še črke — oznake drugih transverzal. Kontrolni kupon naročite pri »Partizan«, PD Medvode; tu dobite po prehojeni poti tudi značko. Predpisano je, da je pot treba opraviti v maju, toda tudi sicer lahko žigosate svoj karton. Najprimernejši izhodišči sta Medvode ali Škofja Loka.

5. Vrhniška kurirska planinska pot

Marljivi člani PD Vrhnika so uredili lepo kurirsko planinsko pot, dolgo približno 100 km, ki jo lahko prehodimo v 30 urah. Pot gre deloma tudi po Ljubljanski mladinski poti, zato moramo slediti planinskim markacijam, ki imajo občasno dodano črko M, kjer pa je pot samostojna, je markaciji dodana črka V.

Pot gre od Vrhniko čez Planino (planinski dom) do Smrečja, na Koreno in Ključ (planinski dom), naprej pa na Log in čez Barje na sedlo pod Krimom, odkoder ni več daleč

VODNIK
PO TRANSVERZALI
KURIRJEV IN
VEZISTOV
NOV SLOVENIJE

do Rakitne. Ob slapovih v Peklu pridemo čez Pokojišče do kurirske postaje TV-17. Pred tem si lahko ogledamo taborišče prvih partizanov na Malem Jesenovcu. Čez Ljubljanski vrh se vleče cesta do Verda in do Retovja, kjer je izvir Velike Ljubljanice, ter do Močilnika, kjer je izvir Male Ljubljanice. Od tu do Vrhlike ni več daleč. Pot obsega 13 kontrolnih točk. Kontrolni dnevnik in opis poti naročite pri PD Vrhlike, Tržaška c. 11 ali PD Ljubljana-matica na Miklošičevi cesti. Pohodnik, ki prehodi kurirsko pot, prejme prvič bronasti, drugič srebrni, tretjič pa zlati znak; za petič, sedmič in desetič prehojeno pot bronasto, srebrno in zlato plaketo. Avtobusne zveze iz Ljubljane so zelo ugodne.

6. Pot spominov NOB občine Domžale

Domžalska spominska pot je zelo lepo urejena in izpeljana in to po zaslugi občinskega odbora ZZB NOV občine Domžale in s pomočjo PD Domžale in Mengeš, Kulturne skupnosti Domžale in nekaterih delovnih organizacij.

Na voljo je vodnik in kot priloga res lepo izdelan zemljevid. Pot ima 19 kontrolnih točk in je razdeljena na štiri osnovne etape: 1.) Domžale—Moravče (7 ur hoje); 2.) Moravče—Trojane (6 ur hoje); 3.) Trojane—Radomlje (11 ur hoje) in 4.) Radomlje—Rašica—Domžale (8 ur hoje). Skupaj torej 31 ur hoje. Pot je markirana s planinskimi markacijami, ki jim je občasno dodana črka »D«.

Kdor prehodi pot spominov s šestimi žigi, prejme takoj bronasto, za 12 različnih žigov srebrno, za vso prehojeno pot pa zlato značko. Poleg tega prejme pohodnik še večji spominski znak.

Vodnik naročite pri občinskem odboru ZZB NOV Domžale, pri PD Domžale, Mengeš in še pri nekaterih (večjih) PD.

7. Pot spominov NOB občine Hrastnik

Sam te poti še nisem obhodil, ker sem si kupil dnevnik šele pred zimo 1981/82. Pot spominov sta pripravili in uredili PD Hrastnik in Dol pri Hrastniku s sodelovanjem občinskega odbora ZZB NOV Hrastnik.

Pot ima 15 kontrolnih točk in dve smeri, označena pa je z markacijo: rdeča zvezda. Pot spominov nas popelje v kraje, vasi in planine, znane ne samo iz NOB, ampak tudi iz obdobja, ko je bila partija še v ilegali in so se morali člani sestajati na skritih krajih. Prva smer pot spominov nas popelje od muzeja v Hrastniku v vasi Krnice, Kovk, Kupška vas, na Gore (planinski dom) in Kopitnik (planinski dom) in nato naprej proti vasem Turje, Brezno, Bezevo in v Marno.

Druga smer gre prav tako iz Hrastnika do Katarine nad Trbovljami in naprej na Kal (planinski dom) ter čez Rečico v Brezno, Marno, Krištrandol in v Dol. Dnevnik naročite pri PD Hrastnik in Dol pri Hrastniku, dobite pa ga tudi v pisarni PD Ljubljana-Matica na Miklošičevi cesti. Dnevniku je priložen tudi manjši zemljevid. Pohodniku pripada značka, vsaj tako je navedeno v TV-15 št. 46/81, medtem ko dnevnik značke ne omenja.

8. Po poti kmečkih upornikov

»Pot kmečkih upornikov« ima 12 kontrolnih točk nevezne poti. Te točke so ponekod označene z rdečo tablo, povečan žig, na kateri je rumen napis »Po poti kmečkih upornikov«. Pot ni posebej označena. Obiskujete lahko posamezne točke in lahko uporabljate osebno vozilo, avtobus ali pa vlak.

Pot kmečkih upornikov vas bo popeljala v rojstno vas maršala Tita Kumrovec. Obiskali boste kraje, kjer so se kmečki uporniki borili s plemiško vojsko, v Krško, Sevnico, Planino pri Sevnici, Brežice, Leskovec, Bistrico ob Sotli, Kerestinec. Ruševine srednjeveških gradov: Cesargrada, Susedgrada, grada nad Planino, vas bodo spominjale na grajsko gospodo in na okrutnega graščaka Ferenca Tahija, ki so s trpinčenjem podložnih kmetov izzvali upor. Obiskali boste tudi Stubico, kjer je živel in organiziral ter vodil upor njihov z razbeljeno žarečo krono okronani kralj — Matija Gubec. V Gor. Stubiici še zdaj raste z železnimi okovi obita Gubčeva lipa. V Donji Stubiici je zgodovinski muzej kmečkih uporov in spomenik, ki ga vidimo že od daleč, Matije Gubca. Tudi v Brežicah je v gradu Iepo urejen posavski muzej. V Kerestincu je znamenit renesančni dvorec Erdedijev — sedaj vojašnica; tu je bilo med NOB ustaško taborišče.

Dnevnik za »kmečko pot« naročite pri PD »Bohor« Senovo. Ko obiščete vseh 12 kontrolnih točk, čeprav povsod ne boste dobili žiga, vam pripada lepa značka.

Tako, zdaj smo na koncu! Morebiti se vam zde nekatere partizanske transverzale preddolge. Res je, nekatere so res precej dolge. Toda, saj ni treba, da jih prehodite naenkrat. Razdelite jih na posamezne dele pa bodo takoj krajše. Nikjer tudi ni napisano, da morate obhoditi transverzalo v celoti. Prehodite samo tiste dele, ki vas zanimajo. Značke res ne bo, pa saj transverzale niso organizirali zaradi značk; namenjene so vsem, starim in mladim, borcem in neborcem. Lahko hodite sami ali kar je še lepše, v dveh ali pa tudi v večjih ali manjših skupinah. Predvsem šole in sindikati bi lahko organizirali izlete po teh poteh.

Namen vseh teh transverzal je, da spoznavamo našo domovino, da uživamo v svobodi, v lepota naših planin, da negujemo in razvijamo tradicije narodno osvobodilnega boja, da pri posameznih spomenikih in obeležjih počastimo s tihim molkom žrtve in da se končno tudi utrdimo za napore, ki nas morebiti v današnjih nemirnih časih še čakajo

POTOVANJE OD MRKOPLJA DO ZAKRIŽA NAD CERKNIM V VOJNEM LETU 1944

(Zapiski iz partizanskega dnevnika, II. del)

DR. LEV SVETEK

Od Laž do Razdolja

Med šalami na račun najinega »belogardizma« smo po kakih štirih kilometrih hoje prišli v Senožeče, kjer začuda takrat ni bilo sovražne postojanke in kjer so se nama priključili štirje Ljubljančani, ki so potovali na primorski pokrajinski komite. Od njih smo zvedeli najnovejše ljubljanske novice: o nezaslišanem nemškem terorju pa kako so naše tovarišice skoraj v celoti prevzele aktivistično delo v okupirani in z žico obdani Ljubljani, o junaškem odporu aktivistov pa tudi o represalijah nemškega okupatorja, ki kljub vsemu ni mogel povsem zadušiti organiziranega ilegalnega gibanja v mestu in njegovih okolici. Tudi oni so se smejali najini prigodi v kurirski karavli in potrdili naša sklepanja, da so belogardisti hoteli na vsak način preseliti vsaj nekaj svojih vojaških enot na primorska tla. Znano je, da se jim to ni nikdar posrečilo in da so doživeli svoj dokončen poraz na tem ozemlju septembra 1944 na Črnem vrhu nad Idrijo, kjer so jim prav te enote IX. primorskega korpusa zadale smrtni udarec.

Z ljubljanskimi političnimi aktivisti — vodil jih je tovariš Platon — smo nadaljevali pot skozi Dolenjo vas med hriboma Ješnico in Terom ter po kakih štirih urah hoje prišli do naslednje kurirske karavle na Razdolju.

Novica o prijateljevi smrti

Nekje nad Dolenjo vasjo smo s kurirji počivali za kamnito ogrado, ki jih je na Krasu dosti. Naši kurirji so čakali na zvezo z one strani, da bi prevzeli pošto in se nato vrnili v svojo karavlo. Ograda nas je vsaj nekoliko varovala pred kraško burjo, ki je s silovitimi sunki pometala po kraških goličavah. Naenkrat zaslišim iz nasprotne strani hitre korake in nato pritajeno šepetanje: očitno so prišli na »javko« kurirji iz naslednje karavle, da bi nas prevzeli v varstvo. Našičim ušesa: Ni to znan glas iz še mirnih časov v Ljubljani, ko smo prepevali v tedanjem slovitem Akademskem pevskem zboru in po italijanski okupaciji snemali z ilegalnim oktetom za ROF (Radio Osvobodilne fronte)? In res — iz teme se pojavi slok oficir s podpolkovniškimi našitki. Da, to je dr. Slavko Zore; zanj sem vedel le to, da je nekje na Primorskem. Pristrčno se pozdraviva in si izmenjava sredi besnenja kraške burje nekaj zadnjih novic. Dr. Zore odhaja prav iz štaba IX. korpusa na Glavni štab NOV in POJ v Belo Krajino, kjer bo prevzel še bolj odgovorne dolžnosti. Vendar prvo veselje se je skalilo ob novici, da je pred dvema tednoma ob neposrednem napadu sovražnika na štab IX. korpusa padel najin znanec, moj prijatelj iz mladosti, dr. Samo Lovše, član sodnega odseka štaba IX. korpusa.

Ko sem tisto noč sredi divjanja kraške burje zvedel za prijateljevo smrt, mi je bilo, kot da bi se mi ustavilo srce. Šele pred nekaj dnevi sem bil zvedel, da je tudi njega zanesla partizanska pot na Primorsko in komaj sem čakal, da bi se srečala in si izmenajala misli in izkušnje zadnjih mesecev, odkar so se najina pota ločila. Koliko ur sva pred vojno presečela skupaj pri knjigah kot študijska kolega, koliko nepozabnih planinskih tur sva napravila kot ljubitelja naših gora, koliko iskrivih domislic je padlo v naši družbi, ki smo ji bili nadeli pomembno ime »Mladost«. Leto pred odhodom v partizane se je oženil in pustil doma komaj dva meseca staro hčerkico. Zdaj ga ni več, pokosila ga je neusmiljena vojna vihra visoko v primorskih hribih, na Laznah. V zadnjem boju, ki ga je bojeval, ga je zadela sovražna krogla naravnost v srce. Zdaj počiva v slovenski zemlji, ki ji je daroval poslednjo kapljo svoje krvi, še ne tridesetleten, takorekoč na pragu življenja. Kogar bogovi ljubijo, ga vzamejo mladega medse — tako sem se skušal tolažiti s starodavno modrostjo starih Grkov. Bila je to jalova tolažba in največ, kar sem mogel tedaj storiti, je bila obljuba, da poiščem, če preživim, njegov grob in popeljem k njemu njegove najbližje, da mu skupaj uredimo dostojno zadnje bivališče.⁴

Od Razdolja na Križno goro

Noč od sobote 5. februarja na nedeljo 6. februarja smo prebili v visvilih nekega hleva v Razdolju. Vsaj zame je bila ta noč ena najbolj nemirnih, saj me je še vedno spremljala misel o prijateljevi smrti. Koliko žrtev bo še potrebnih, koliko obetajočih mladih življenj bo še ugasnilo, preden bomo dosegli svoj cilj?

Vendar je bila resničnost močnejša od spominov in jutro nas je našlo spet na poti proti skupnemu cilju, ki pa je bil še precej daleč. Pot nas je vodila naprej na visoki greben nad Vipavsko dolino, na katerem čepi kakor ptičje gnezdo mladega Štjaka. Povzpeli smo se prav na vrh grebena. In glej! Daleč, daleč pod nami zagledamo sinjo, brezbrežno gladino, večno valujočo gladino našega morja, pomnika naše zgodovine in našega stoletnega hrepenenja. Oko se nam ni moglo dovolj nagledati lepote našega bisera, našega morja, čeprav se je odpiral pogled z visokega razgledišča tudi na druge lepote primorske zemlje: na prelepo vipavsko dolino z mogočnim ozadjem Angelske gore in Nanosa pa v šentdanijsko dolino, prav tako posejano z belimi vasicami, ki so se kopale v zimskem soncu. Toda morje, naše morje, to je še prav posebno doživetje, saj teče naša pravda tudi za slovenski emporij, ki naj omogoči našim, slovenskim ladjam, lastna pristanišča, ladjedelnice in sidrišča pa svobodno plovo po našem in po vseh svetovnih morjih.

Tako smo dolgo stali nad vasico Štjaka in se opajali s pogledom na to živo, večno valujočo gladino. Spomnil sem se nekega spisa še iz šolskih dni: Planine, puščava in morje, z obeležjem teh treh naravnih fenomenov. Pisatelj se odloči na koncu za morje, kajti to je življenje, včasih mirno in prizanesljivo, a včasih razburkano in nevarno, da, prav takšno, kakršno je naše sedanje in morda tudi bodoče življenje.

⁴ Res sem kmalu po prihodu v štab IX. korpusa poiskal na Laznah nad Lokvami skupni grob žrtev takratnega nemškega napada na štab korpusa in zabeležil Samov grob, ki mi ga je pokazal tamkajšnji terencec, po takratnem običaju z listkom z njegovim imenom, vtaknjem v narobe obrnjeno steklenico; dodal sem še svoje posvetilo, pesem »Prijatelj«, ki sem jo napisal na večer pred obiskom na Laznah. In ras, po osvoboditvi smo zlatka naši tako obeležen Samov grob, in ga prepeljali v Ljubljano.

Fotografija je nastala leta 1944 v Beneški Sloveniji. Od leve na desno so: dr. Lev Svetlek-Zorin, Janko Volčič iz Črniš v v Vipavski dolini, Dušan Likar iz Ljubljane, Leo Ponikvar iz Ljubljane, Jože Erjavec iz Novega mesta, Andrej Komel iz Bilj v Vipavski dolini ter Joco Turk iz okolice Trsta

Žal nismo imeli na pretek časa za občudovanje edinstvenega razgleda z grebena nad vasico Štajak. Naši nestrpni spremljevalci-kurirji so nas priganjali, ker so imeli pred seboj točno določeno uro naslednjega srečanja s kurirji karavle onstran vipavske doline. Poslovili smo se od gostoljubnih domačinov in se spustili iz Štjaka v dolino. Po kakšnih dveh urah smo prišli v vasico Goče tik nad vipavsko dolino in tam počakali prvega mraka. Vipavsko dolino smo morali namreč prekoračiti zvečer, v temi, kajti po njej so neprestano prehajale sovražne enote s kamioni pa tudi z blindiranimi vozili in celo s tanki, saj so morali okupatorji za vsako ceno vzdrževati tako važno prometno zvezo, kot je bila tedaj med Gorico in Ljubljano.

Tako smo se zvečer, ko se je spustil nad vipavsko dolino prvi mrak, previdno sestopili najprej do vasice Slap, nato pa prekoračili reko Vipavo in glavno cesto med Ajdovščino in Vipavo ter kmalu dosegli na drugi strani nekoliko nad dolino vzvišeno vasico Gotovlje. Nato smo v zimski noči, ki jo je osvetljevala luna s svojim bledim sijem, spešili v strmine Angelske gore proti naslednji kurirski postaji na Križni gori, kar je terjalo dobre tri ure hoda. Tudi tu nas je spremljala silovita kraška burja, naša zvesta spremljevalka skoraj na vsej poti po Primorski.

Na Križni gori

Tisto noč smo prespali v kurirski karavli pod Križno goro, naslednji dan, bilo je v ponedeljek, 7. februarja smo se sprehodili po slikovitem naselju — Križni gori. Imeli smo kaj videti! Na daleč razpotegnjena vasica, s samimi mogočnimi kmečkimi domovi, skoraj podobnimi graščinam, ki so raztresena po pobočjih Trnovske planote tudi tisoč metrov visoko. S Tomažem sva sklenila, da si po tednu dni dolgih maršev z vso partizansko opremo in orožjem privoščiva dan počitka, za kar je bilo slikovito okolje Križne gore kot nalašč. S tovariši, ki so prišli iz Ljubljane, smo se čez dan domenili, da priredimo vaščanom in kurirjem zvečer pravi pravcati partizanski miting, ki ga ta, od sveta in ljudi odmaknjena vasica, najbrž še ni doživela.

In res, zvečer smo se zbrali v bahati kmečki hiši približno na sredi vasi. Soba je polna mladih, prijetnih obrazov primorskih fantov-partizanov, kurirjev iz bližnje karavle, ter starejših vaščanov, ki so ostali doma, medtem ko je skoraj vsa mladina odšla v partizane. Sredi med njimi pa mi, Ljubljančani. Besedo povzame politični delavec tovariš Platon in razloži cilje našega boja in trenuten položaj na bojiščih in na svetu sploh. Nato smo se zvrstili ostali z recitacijami partizanskih pesmi. Globoka tišina je zavladala, ko sem recitiral svojo v Gorskem kotarju spesneno pesem »Rdeče rože«, posvečeno trem mladim partizanom, ki so padli v patroli v Gorskem kotarju. Rdeče rože — krvave rane partizanskih borcev po vsej naši domovini, ki so se razvele kot prečuden cvet po temačnih grapah in sončnih pobočjih slovenskih dolin in planin! In še tisto: Mi gremo naprej kot silen vihar v široka, svobodna obzorja, tja prek gora in prek voda, vse dalje do našega morja! In ko sem povedal še tisto »Vstajenje Primorske«, je izbruhnil pravi val navdušenja, saj je bila ta pesem napisana prav Primorcem na srce. Potem nas je

ŠTAB
"LJUBLJANSKE"
XV. OKOLJE NOVI POS
NA POLJU ZAJUJA 1944
ŠT. 1001

Dovolilnica.

Za tov. Dr. svetka Levá, ki se po potrebi sluje z odlokom
Glavnega štaba z dne 19.1.1944 premeča iz štaba X.u.b.
"Ljubljanske" v štab IX. korpusa.

Dovolilnica velja od 29.1.1944 do 25.2.1944.

Po nalogu Glavnega štaba so vse edinice, ki jim imenovani
predici to propustnico dalšne dati na vodiča do nadaljnje
edinice, kakor tudi oskrbovati ga po poti s hrano.

Sart fašizmu - svoboda narodu!

Politkomisar: Vodja administracije, Komendant, major:
poročnik:

Kondalio Jovan

Medvedy Ivan

odručen

združila naša pesem, najprej bojna partizanska, nato pa še mehka domača, pesem, ki je bila primorskim ljudem od nekdanj pri srcu. Že plava nesmrtna »Soča voda je šumela« v večerni mrak in ko gledam te zamaknjene obraze, ki globoko verujejo v skorajšnjo svobodo, sem ginjen ob spominih na prav take pesmi, ki smo jih peli v neskrbni mladosti, čeprav se mi zdi, da je od tega že minilo mnogo, mnogo let...

Skozi Trnovski gozd v dolino Trebuše

Drugi dan, v torek, 8. februarja, sva s Tomažem nekoliko kasneje kot sicer — vzrok je bil seveda včerajšnji miting — odrinila spet s težkim srcem skozi nepregledni Trnovski gozd najinemu cilju nasproti. Zaradi novega snega je bila steza, po kateri so tedaj hodili samo partizani, globoko zasnežena, tako da sva morala izmenično gaziti sveži sneg. Tako sva bila precej utrujena, preden sva prišla do naslednjega etapnega cilja, do Gornje Trebuše, do kamor sva porabila debelih pet ur. Tolažil naju je veličasten pogled na zasnežene Julijske in Kamniške planine, dobro vidne z vzpetin Trnovskega gozda; vzbujale so nama nostalgijo na planinske ture, ki sva jih pred vojno opravila v teh, nama tako domačih gorah. Tedaj seveda še nisem vedel, da bom tudi na Primorskem imel priložnost, povzpeti se v kratkih dnevih oddiha tudi v vojnih razmerah na najrazličnejše primorske vrhove, na Krn, Kanin, Matajur, Breški Jalovec in iz Trente celo na sam Triglav.⁵ Takrat, ko sem gazil v celec na Trnovski planoti, sem mislil seveda predvsem na to, kje bova nočoj s Tomažem našla streho, si osušila do zadnjega vlakna premočeno obleko in čevlje ter se odpočila od naporene poti skozi globoko zasneženi Trnovski gozd.

Končno sva ugledala pred seboj nekaj skromnih hiš, stisnjenih ob strmi breg izrastkov Trnovskega gozda; to mora biti začetek vasi Gornja Trebuša! V najbližji hiši sva vprašala, kje je v vasi javka za nadaljnjo pot. Takoj so nama pokazali nekoliko odmaknjeno hišo ob robu vasi, češ, tam bosta dobila hrano in prenočišče in vsa druga navodila. In res — v hiši pod Zelenim robom sva našla terenca. Takoj naju je povabil v hišo, nama dal jesti in orisal najino nadaljnjo pot. Razložila sva najine stvari na toplo, široko kmečko peč — kolikokrat nam je bila takšna peč hkrati postelja in sušilnica — sama pa sva se zleknila na klopi ob peči, ki je dihala prijetno toploto. Zvečerilo se je, midva pa sva se pogreznila v globok, krepilen spanec. Vso dolgo zimsko noč pa je padal težak sneg in znova zamedel vse poti, pa tudi hišo, kjer sva tisto noč našla toplo, prijetno zavetje...

Po dolini Trebuše in Idrijce do Želina in Čela

Drugi dan je bila sreda, 9. februarja in s Tomažem sva spala kot ubita do poznega dopoldneva. Domači naju niso hoteli buditi, saj so vedeli, da sva imela za seboj izjemno težko pot skozi Trnovski gozd po svežem snegu. Ko sva se prebudila, sva oblekla posušeno uniformo, obula čevlje (še stare, dobre planinske gojzerice izpred vojne!) in po

⁵ Opise teh vzponov sem objavil v »Planinskem vestniku«, 1976—1978!

pristrčnem slovesu od domačih odšla po dolini rečice Trebuše navzdol. Čezila sva ob šumljajoči vodi vse niže in niže, dokler nisva prispela do njenega sotočja z nekoliko širšo reko Idrjico pod slikovitimi Volikimi Skopicami. Tu sva se obrnila ob Idrjici navzgor in pred bližnjim srečanjem s primorskimi tovariši iz štaba IX. korpusa tudi že ugibala, kakšno bo to srečanje, kako se bova vživela v novo okolje in kakšne naloge nama bodo dodoljene na primorskih tleh.

Vendar, do sedeža štaba korpusa je bilo še vedno precej daleč, zato sva taka razmišljanja odpodila in se raje posvetila ogledovanju nove okolice. Čudovita je bila ta dolina, dolina reke Idrjice, obkrožena z vseh strani s strmimi, skalnimi gorami, od katerih so se odbleskovali žarki pozno zimskega sonca! Kakor temnozelen, srebrno se svetlikajoč trak se vije rečica Idrjica po dolini, ob njej hiti bela, zdaj zasnežena cesta, kakor njena zvesta, neutrudna spremljevalka. Visoko zgoraj v bregu nad njima čepi bele hišice, da skoraj ne verjameš svojim očem in se vedno znova sprašuješ, zakaj so jih davni predniki postavili prav tja v skoraj nedosežne višine! Na samih slemenih bele cerkvice, kakor bi prhnile plahе golobice visoko v zrak in počenile nato prav na vrh grebena. Vse naokrog tišina, skrivnostna bela opojnost, ki jo je le od časa do časa pretrgal rezek strel od kdovekod in te zdramil iz zamaknjenosti, v katero te je zasanjal ta pozno zimski pejzaž.

Molče stopava s tovarišem po zasneženi cesti ob živahni rečici in srce se nama širi ob pogledu na prelepo dolino in gore okolj naju. Ali je mogoče, da nam je tujec vzelo toliko lepih naših krajev, z našimi ljudmi, z našimi šegami, z našim materinim jezikom in slovensko nacionalno zavestjo in da jih hoče še danes obdržati v svoji oblasti? Ne, ne bo se mu posrečilo, kajti uprlo se je to ljudstvo in z njim vsa Slovenija, vsa Jugoslavija in ves svet proti nasilju fašizma in nacizma. Pravica mora zmagati, tako zveni v najinih srcih in kot potrditev odmeva od strmih bregov oddaljeno grmenje topov: za to smo pripravljene preliti tudi zadnjo kapljo naše krvi!

V take in podobne misli zatopljena sva prehodila s tovarišem že kakih petnajst kilometrov, ko se pred nama naenkrat prikaže majhna vasica, ki leži prav ob sotočju Idrjice s še manjšo rečico, takorekoč potokom. Na karti, ki naju spremlja vse od odhoda iz Mrkoplja, razbereva, da je to vasica Želin, potok pa se imenuje Cerkniščica in priteče prav od tam, kamor sva namenjena, to je od Cerknega, tedanje primorske partizanske prestolnice. Sama Idrjica pa prihaja tja od svetovno znane Idrije, kjer je eden največjih rudnikov živega srebra, v tem trenutku pa tudi izredno močna okupatorjeva postojanka; le-ta je pogosto prihajal prav po tej cesti iz Idrije skozi Želin v Most na Soči in Tolmin ter v Soško dolino; ta je bil zanj v vojnem času zaradi neposredne zveze z italijansko fronto zelo pomemben. Zato sva se s Tomažem napotila še kake tri kilometre ob Cerkniščici navzgor in se ustavila skoraj pred Cerknim v malem zaselku, imenovanem Čelo. Da ne bi prišla v Cerkno v večernih urah — saj se je že mračilo — sva sklenila, da si bova privoščila še zadnji »prosti dan«, preden naju zagrnejo nove dolžnosti in obveznosti v štabu IX. primorskega korpusa. Na slepo sva potrkala na vrata ene od bolj odmaknjenih hiš, ki se je stisnila ob strm breg nad vasjo. Odprl nama je starejši možak in naju takoj povabil noter. Ponudil nama je večerjo in prenočišče in seveda sva oboje hvaležno sprejela, nato pa se spustila z njim v pogovor o vsem mogočem, predvsem seveda o razmerah v bližnjem Cerknem, o operacijah IX. korpusa, o nemških premikih in še o marsičem, kar naju je takrat predvsem zanimalo. Tako sva tika pred najinim ciljem, ki je bil oddaljen zdaj le še nekaj kilometrov, še enkrat užila gostoljubnost primorskih ljudi, ki je bila že prislovična, v težkih vojnih časih pa je prišla še posebej do izraza. To gostoljubnost pa tudi privrženost narodnoosvobodilnemu gibanju sem imel priliko občutiti še nič kolikokrat med partizovanjem na Primorskem, vse do osvoboditve Trsta in ustanovitve prve slovenske narodne vlade v Ajdovščini, od koder me je dolžnost poklicala daleč od primorskih ljudi, v sam stolni Beograd.

Iz Čela v Cerkno in Zakriž

Naslednji dan, četrtek, 12. februarja 1944, je bil zadnji dan najinega dvanajstdnevnega potovanja, ki se je bilo pričelo v Mrkoplju na Hrvatskem in se zdaj končevalo v partizanskem Cerknem. Zjutraj sva se s Tomažem še nekoliko sprehodila po vasici in njeni bližnji okolici, ki je bila že del cerkljanske partizanske »republike«. V tej odročni vasici je takrat vladal — seveda pod okriljem močnega partizanskega korpusa — skoraj idiličen mir, tako da sem sklonil pri kmetu, ki nama je dajal gostoljubje, zakopati del svojega precej obilnega partizanskega arhiva, ki sem ga po starodavni prisloviči »omnia mea mecum porto« nosil kakor vsak partizan vedno s seboj. Žal je šel ta del arhiva po zlu v siloviti nemški ofenzivi, v kateri je bilo požgano skoraj celo Cerkno in nekatere okoliške vasice. V tem delu arhiva so ostali moji partizanski zapiski iz prvih partizanskih dni, pa nekaj dragih mi portretov, ki so mi jih še na Dolenjskem napravili znameniti partizanski slikarji Niko Pirnat, Dore Klemenčič-Maj in Vito Globočnik. No, ostal mi je vsaj moj primorski partizanski dnevnik, iz katerega črpam tudi podatke za opis tega

potovanja in še drugih dogodkov iz doživetij, ki jih je bil prepoln tisti veliki čas. Najin današnji gostitelj naju je zadržal še na kosilu (v vojski ne bosta tako dobro jedla, je dejal!), nato pa sva vzela slovo tudi od zadnje vmesne najine postojanke na dolgi poti iz Hrvaške na Primorsko in se napotila v kaka dva kilometra oddaljeno Cerčno, odtod pa še na tri kilometre oddaljeni Zakriž na takratni sedež štaba IX. korpusa NOV in POJ. Tam so naju bili sprejeli z odprtimi rokami in še istega večera sva na seji štaba dobila vsak svojo funkcijo v okviru IX. korpusa: inženir Tomaž v inženirski enoti, jaz kot pravnik v sodnem odseku štaba. S tem se je pričelo moje delo v narodno-osvobodilnem gibanju na Primorskem, ki je trajalo vse do osvoboditve tudi zadnjih krajev na naši zahodni meji.

— — —

S tem končujem opis svoje poti v januarju in februarju 1944 s sedeža štaba Ljubljanske brigade v Mrkopolju v hrvaškem Gorskem kotaru na sedež štaba IX. korpusa v Zakrižu nad Cerknim. Ta sestavek posvečam izrednim primorskim ljudem, ki so meni — pa tudi drugim primorskim partizanom — stali ob strani v izjemno težkih pogojih narodnoosvobodilnega boja na ozemlju, ki ga je okupator sklenil braniti do zadnjega. Sprejeli so me ob prihodu v njihove kraje kakor svojega in mi dajali vseskozi varno zavetje in še več — dali so mi svoje srce! Takrat prehojene poti nisem v celoti več ponovil, rad pa obiskujem še danes njene posamezne dele te poti, posebno tiste v Gorskem kotarju, pa ob Kolpi, v Loški dolini, v Vipavski dolini, v Trnovskem gozdu in ob rečicah Trebuši ter Idrjici. Takrat se v mislih znova preselim v tisti čas, ki je terjal od ljudi izjemnih naporov in vrlin, kot so jih tudi meni izkazovali ti čudoviti ljudje na poti na Primorsko v vojnem letu 1944.

SPOMINI NA PLANINSTVO PRED POL STOLETJA

Karel Bajd

S planinstvom sem se začel ukvarjati pred dobrimi petdesetimi leti, poleti 1930. Moralno vzpodbudo za hojo v gore sem dobil leta 1928, ko sem služil vojake v mestu Plevlji. Z okoliških hribov, kamor smo hodili na vaje, smo med odmori v sončnih dneh pogosto gledali proti Durmitorju. Rekruti iz pleveljskega vojnega okrožja so bili zelo ponosni na ta gorski masiv in nekateri so celo vedeli za imena posameznih vrhov, zlasti za najvišjega, za Bobotov kuk. Večina teh je bila iz krajev blizu Durmitorja, kot je mesto Plevlje, nasprotno pa tedaj bolj oddaljeni od železnice. V pogovorih z njimi je marsikdo omenil, da še ni videl vlaka. Mesto Plevlje je tedaj imelo avtobusno zvezo (enkrat na dan) z železniško postajo Ustiprača-Goražde, do kamor je po cesti skozi Čajniče in Goražde približno 80 km. Za pešce je bila najbližja postaja Miloče, ob reki Lim v vzhodni Bosni, med mestecema Rudo in Uvac, toda tudi do te postaje je okrog 6 ur hoda. Tedanja pešpot oz. »mulatiera« je šla pretežno čez srbsko ozemlje.

Leta 1947 sem se kot član PD Kranj udeležil izleta gorenjskih planincev na Durmitor. S posebnim avtobusom smo se peljali do Žabljaka kot izhodiščne točke skozi Zagreb, Bosansko Gradiško, Banja Luko, Jajce, Travnik, Sarajevo, Goražde in Plevlje. Encurni počitek v Plevlji je zame veliko pomenil, saj sem se po 46 letih spet sprehodil po mestu, kjer se ogledujeta dve atraktivni arhitekturi: Husein-pašina džamija, ena najlepših v Jugoslaviji, zgrajena konec XVI. stoletja in hotel Plevlja, zgrajen leta 1970 v čudovitem alpskem slogu. Nasploš se nisem mogel načuditi veliki razliki med tedanjim in sedanjim videzom mesta. Ob prihodu so nas na desni spremljale lepe fasade stare vojašnice, še prej pa je na levi novo stanovanjsko naselje enakih, toda lično zgrajenih stanovanjskih hiš. To naselje bi bilo lahko za vzor tudi slovenskim urbanistom.

Ko sem vojaščino odslužil, so zame postali gorski vrhovi Karavank, Kamniških in Juljskih Alp bolj privlačni, čeprav sem že prej večkrat od blizu občudoval stena vzhodne Košute in Stegovnika, ko sem s starejšimi brati hodil v planino Brsnino in Dolgo njivo. Na eni izmed teh smo namreč vsako poletje pasli živino. Spotoma sem občudoval tudi pečine, ki jih je mogoče videti iz doline od Tržiča do Medvodja.

Tine, Ivan in jaz (z leve 3., 4. in 5) pred »Planiko« — po sestanku na Rodici

V nadaljevanju bom skušal po vrsti opisati osem svojih gorskih tur, ki sem jih bil opravil v prvem desetletju svojega planinstva. Zanimive so zaradi pomembnih doživljajev pa tudi zavoljo tedanjih časovnih in denarnih možnosti zaposlenih delavcev, ki so omogočale daljše gorske ture, ko je bilo treba upoštevati pri tem tudi tedanje prometne zveze do izhodiščnih točk, kar se nam zdi, če jih primerjamo s sedanjimi, že skoraj neverjetno.

V letih med obema vojnama je moral planinec za vstop v planinsko postojanko plačati vstopnino, ki je znašala približno toliko kot skodelica čaja. Ta pa ni bila tako poceni, kot je bil recimo dobrih 20 let po osvoboditvi, ko je PZS zagovarjala politiko nizkih cen v planinskih postojankah, zlasti za čaj in enolončnice. Zato smo pred vojno pogosto šli kar mimo postojank ali pa je vstopil samo eden, da je za vse kupil in žigosal razglednice.

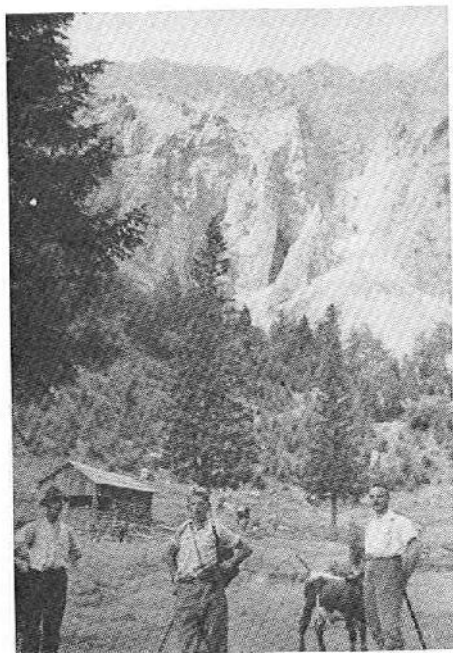
V gore smo torej odhajali z nujno potrebno hrano, tako da je v postojanki le redko kdo od delavcev naročil kako jed. Delavci so ture načrtovali večinoma za en dan. Šli smo na pot v soboto po delu ali pa zarana v nedeljo. Le tedaj, ko sta bila dva prosta dneva (če je cerkveni praznik bil v soboto ali v ponedeljek), smo lahko šli v gore za dva dni. Mimo planinskih postojank smo šli laže tudi zaradi tega, ker so tedaj pasli krave še na vseh planinah. V planšarskih kočah je planinec dobil poceni mleko (za dinar najmanj pol litra), lahko pa je na pogradu ali na senu tudi prenočil.

Za potrebe planincev so bili tedaj naprodaj »samovarji« na gorilni špirit. Kupil sem si tak »samovar«, ki pa sem ga potem redkokdaj vzel s seboj, še redkeje pa se mi je ponudila priložnost za kuhanje. Dobro se spominjam le ture na Triglav, ko sem si čaj skuhal dvakrat, prvič ob snežišču pod Kredarico, drugič pa ob V. Triglavskem jezeru.

1. SESTOP Z VELIKEGA VRHA PO RAZSTRELJENI POTI

S prijateljem sva se odpeljala s kolesi do gostilne Ankele v Podljubelju (prej Sv. Ana). Nadaljevala sva peš po poti mimo Matizovca na Kofce, nato pa na Veliki vrh. Najin načrt je bil, da sestopiva na Hajnževo sedlo, potem pa greva čez Ljubeljsko Babo (Košutica) na Ljubelj. Ob sestopanju sva kmalu pod vrhom zgrešila markirano pot. Šla sva naravnost navzdol v grapo, medtem ko steza zavije v desno. Miha je šel naprej, jaz pa sem za njim vedno bolj zaostajal. Prišel sem do kraja, ko nisem več upal naprej. Miha je dejal, da nazaj ne gre. Pot nazaj si je skoraj zaprl že s tem, ko je skočil čez skalnat prag oziroma skok. Bil je večji od mene, sicer pa tudi bolj pogumen. V tem položaju sva se hitro zmenila tako, da gre on po grapi naprej, jaz pa nazaj na vrh, kjer bi počakal toliko časa, da bi ga videl na sedlu (največ eno uro), nato pa bi sestopil mimo Doma na Kofcah in Matizovca, to je po isti poti, po kateri sva šla navzgor. Toda ob povratku sem se brž znašel na markirani poti in se na mah odločil, da sestopim po njej. Med sestopanjem sem z zaskrbljajočim občutkom poslušal po grapi padajoče kamenje, ki ga je Miha prožil. Ob vsakem večjem ropotu sem mislil na padec; te misli so se razbežale šele, ko se je sprožil nov kamnit plaz. Pot je toliko od grape, da je ni mogoče videti, padajoče kamenje pa je močno odmevalo od pobočja Babe, ki je ločeno od strmega pobočja Velikega vrha z ozkim Hajnževim sedlom.

Bil sem približno na sredini pobočja, ko prijetno presenečen zagledam Miha na sedlu. Klical sem ga, toda zaman. Pihal je severni veter, zato mojih klincev ni slišal. Potem

Planina Dolga njiva pod Košuto v sredini avtor

sem ga gledal ves čas vzpona na vrh Babe, niti enkrat pa se ni ozrl, da bi pogledal v grapo, po kateri je sestopil. Markirana pot je bila razmeroma lepa, le proti sedlu se je hitro slabšala. S previdnimi koraki in oprimki sem zmanjševal razdaljo do sedla in srečno prilezel tako blizu, da sem lahko skočil s približno dva metra visoke navpične stene na zaplato zelene ravnice. Pozneje sem šele zvedel, da je pot ukazal razstreliti baron Born s Sv. Ane, za kar ga je SPD tožilo in tožbo tudi dobilo. Škoda, da te poti niso obnovili niti po sprostitvi gibanja v obmejnem pasu. Obnova zavarovanja tik nad sedlom ne bi dala dosti dela in ne bi terjala stroškov. Ta vrzel je očitna tudi na zemljevidu Karavank. Na vsej poti od Velikega vrha do Ljubelja pa naj bi veljal tak režim gibanja, kot velja za vzpon na Veliki vrh z južne strani.

Čeprav sem od sedla naprej hodil hitro, mi vseeno ni uspelo, da bi Miha ujel. Ko sem se povzpел na vzhodni vrh Babe, si nisem upal čez škrbino na zahodni vrh. Zato sem škrbino obšel, s prečenjem pobočja na planino Korošico pa tudi zahodni vrh. Od tod sem Miha še enkrat videl, ko je šel čez Rjavo peč, toda razdalja med nama se je prej daljšala kot krajšala. Po prečenju pobočja sem na avstrijski strani mejnega hrbita prišel na dobro uhojeno pot, ki se je tudi na tej strani priključila cesti (pri prvi serpentin pod vrhom Ljubelja). Z veljavno planinsko izkaznico, potrjeno od sreskega načelstva, je bilo tedaj dovoljeno gibanje v razdalji do 10 km od jugoslovansko-avstrijske meje. Ko sem po cesti prišel do Ankeleta, se je Miha s kolesom že odpeljal. Doma se ga dobrih 30 minut kasneje komaj prepričal, da sem po poti sestopil na sedlo in nato vse-skozi hodil za njim.

2. NAPORNA ENODNEVNA TURA NA RATITOVEC

V nedeljo zjutraj sem stopil z vlaka na postaji v Škofji Loki. Moje izhodišče za turo na Ratitovec je bila vas Češnjica v Selški dolini, do kamor je od železniške postaje po cesti okrog 19 km. Za pešce sta bili dve bližnjici, prva pred Praprotnem (čez Selšičico pred Soteskarjem), druga pa je z Dolenje vasi prečila cestni ovinek skozi vas Selca. Pot do Češnjice po omenjenih dveh bližnjicah je bila krajša za približno kilometer, tako da je bilo treba prehoditi okrog 18 km. To pot sem vzel pod noge s hitrim korakom in jo prehodil v treh urah. Od Češnjice do Prtovča je držala skozi gozdnato pobočje dobro uhojena in markirana pešpot, ki je zdaj povsem zaraščena. Po tej poti do Prtovča in naprej na Ratitovec je bilo iz Češnjice tri ure hoda. Na Ratitovec, oziroma do koč, sem prišel že po 12. uri. Bil sem samo na 1666 m visokem Gladkem vrhu tik nad koč, ki se je pred vojno imenovala Krekova koč. Najvišji vrh Altemaver je samo 6 m višji.

Po pičlem dveurnem počitku, ki sem ga bil kar potreben, sem spet oprtal nahrbtnik in se vrnil po isti poti. Za sestop do Češnjice sem predvideval pičli dve uri, po spodnji Selški dolini in naprej do železniške postaje pa dobre tri ure. Toliko časa sem potem tudi hodil in tako pravočasno prišel na železniško postajo, to je pred prihodom večernega vlaka. Za turo na Ratitovec in za povratek sem torej potreboval 11 ur hitre hoje. Na tako hojo je znatno vplival lep in sončen dan.

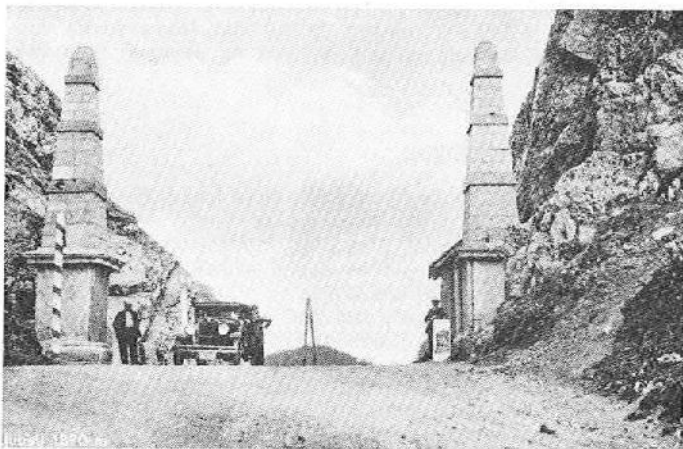
3. IZ TRŽIČA ČEZ ZELENICO IN STOL NA GOLICO

Menda je bila tista binkočna nedelja tedaj tudi zadnja majska, ko sva se s prijateljem odpeljala z jutranjim »tržičanom« na dvodnevno turo v Karavanke in sicer čez Zelenico in stol na Golico. Od tržiške železniške postaje, 10 minut pred glavnim trgov, sva peščila po cesti dobri dve uri do prvega desnega ovinka nad cerkvico sv. Ane; tu sva prešla z ljubeljske ceste na planinsko pot. Lučaj naprej, kjer je zdaj postaja žičnice, sva se zmenila za prvi počitek in za malico. Ko sva se za to opravilo pripravila, sem zagledal gada, ki se je že plazil proč od naju. Zato sem mu kar sede zaželel srečno pot. V najini družbi mu sončenje ni godilo. Na Zelenici sva se odločila za zgornjo pot. Ob prečenju strmega pobočja južno od vrha Vrtače proti Sedlu Belščice sva imela težave pri prehodih čez zaplate snega, ki so ga bili nanosili plazovi. Sneg je sonce ojužil tako, da se je nama tu in tam vdrla kar do pasu, zlasti tam, kjer ga je spodjedla snežnica. Hoja po tej poti po vojni ni dovoljena, oziroma je od leta 1967 naprej dovoljena na odseku od planinskega doma do pobočja Vrtače, naprej pa po približno 1,5 km dolgi novi poti, ki navzdol, sprva po krajšem strmem žlebu, v Kožnah pripelje na spodnjo pot. Ta deloma stara, deloma nova pot naj bi bila po planinskem vodniku tako imenovana »srednja pot«, kar pa planince lahko le moti. V resnici pa je po delni preložitvi še vedno »zgornja pot«. Obe poti pa sta zdaj znatno krajši zaradi tega, ker se prej združita.

Snežišče v krnici pod Stolom, ki leži severno od Srednje peči, ni bilo tako gnilo. V Prešernovo kočjo sva prišla takorekoč do riti premočena. Koča je bila polna, ležišč ni bilo, tako da nas je precej prenočilo kar v jedilnici.

Zjutraj sva šla naprej proti Golici. Kopasti oblaki so zdaj pa zdaj zakrili vrh Stola in Vajneža. Po uri hoje sva srečala planinca in ga radovedno vprašala, od kod že prihaja. Dejal je, da gre na Golico in da je prenočil v Prešernovi kočji. Takoj nama je bilo jasno, da je v megli zavil okrog kopastega vršiča v območju Belščice in potem, ko je napravil krog, zavil po poti, po kateri je bil prišel. Po vedenju in govorici je bilo soditi, da nima občutka za orientacijo, zato naj ne bi sam hodil v gore.

Oblaki so počasi prhneli in sonce je vse bolj pripekalo. S poti je bil v presledkih lep razgled na Koroško, zlasti na slovenske vasi v dolini Roža. Po 6-urni hoji sva v največji vročini prisopihala na vrh Golice oziroma do Kadilnikove kočje. Ze prej sva videla, da je pred zgornjo in spodnjo kočjo vse živo planincev, veliko pa jih je tudi na travnatem pobočju med obema kočama. Tako vrenje na Golici je bilo običajno vsako leto tedaj, ko so cvetele narcise. Nato sva v popoldanskih urah sestopila v Planino pod Golico (prej Sv. Križ) in naprej po cesti dobrih pet km daleč do jeseniške železniške postaje.

Ljubeljsko sedlo

Krekova koča na Ratitovcu, 1652 m

4. MIMO GRANIČARJA V VRATIH S PLANINSKO IZKAZNICO

Ni se še povsem zdanilo, ko se nas je več planincev odpravilo iz Aljaževega doma proti Triglavu. Takoj nad domom je bila graničarska stražarnica, kjer je graničar od vsakega zahteval planinsko izkaznico. Neki planinec srednjih let (verjetno profesor), je imel svojo skupino (bili so verjetno študenti) posebno dovolilnico, večina od teh pa je imela tudi svojo planinsko izkaznico. Med drugimi planinci pa jih je bilo šest, ki te izkaznice niso imeli. Medtem ko so na glas vzdihovali čes, kaj bo z njimi storil graničar, se je vodja skupine hitro znašel. Neznane planince brez izkaznice je vključil v svojo skupino, izločil pa šest tistih, ki so izkaznico imeli. Graničarju je pokazal posebno dovolilnico in pred njim vse na glas preštel. Prešteti so šli naprej mimo stražarja, za njimi pa so iz skupine izločeni pokazali vsak svojo planinsko izkaznico. Tako je po opravljenem »legitimiranju« lahko šest planincev brez izkaznice nadaljevalo pot. Vsi dobro razpoloženi so se lepo zahvalili vodji skupine za prijaznost in iznajdljivost.

Večina nas je zavila po Tominškovi poti. Pred vojno sem rad zmerom zavil na to pot. Graničarji so bili sicer tudi pri Planiki (prej Aleksandrov dom) in na Doliču (vzhodno od mejne črte čez sedlo), toda nikdar nisem videl, da bi tu od kogarkoli zahtevali planinsko izkaznico. Planinci brez te izkaznice so torej morali nekako prelističiti le graničarja pri stražarnici v Vratih.

5. V NEVIHTI SKOZI TURSKI ŽLEB NA OKREŠELJ

S sodelavcem Stanetom sva se namenila na dvodnevno turo v Kamniške Alpe. Ko sva prevozila s kolesi okrog 35 km in obenem premagala nad 500 m višinske razlike, sva bila pri Štularju na Zg. Jezerskem, kjer je bila tedaj gostilna. Že v mraku sva prišla peš do njihove planšarije; tu sva prenočila. Zarana sva nadaljevala pot in šla kar mimo Češke kočice na Mlinarsko sedlo in na Grintavec. Z vrha sva sestopila po istli poti do sedla, tu pa sva zavila proti Skuti; odločila sva se za pot pod Dolgim hrbtom. Medtem ko sva minevala melišče in se približevala sedlu med Dolgim hrbtom in Štruco, se je hitro začelo oblačiti. Na vrhu Skute je bila vidljivost le še dobrih 5 m; ob sestopanju se je po strmem jugovzhodnem grebenu še zmanjšala. Začelo je rositi; rosenje je prešlo v dež, toda do vhoda v Turski žleb še ni bilo hudega. Med sestopanjem po njem pa se je zdvijala huda nevihta. Z vzhodnega ostenja Štajerske Rinke je deževnica začela v curkih teči čez razčlenjene stene, v katere je takorekoč vkovana planinska pot (stope za stopinje in žična vrv). Na tej poti se curkom vode ni bilo mogoče izogniti, zavetja pa ni bilo. Sicer pa zavetje, ko si do kože moker, ni več potrebno. Treskanje je spremljalo pokanje padajočega kamenja, ki je frčalo tudi čez naju, tako da sva se večkrat morala

stisniti k steni. Po snežišču pod potjo je zdaj priskakljala skalica in se niže ob večjem balvanu kot šrapnel razletela na vse strani. Zato se nisva upala spustiti s poti na snežišče, po katerem bi hitreje sestopala. Šele potem, ko je bilo snežišča konec, sva jo ubrala po melišču, nato pa po krnici hitro prišla do Frischaufovega doma. Medtem se je nad krnico in žlebom oziroma trikotom Turska gora—Rinke—Mrzla gora unesla tudi nevihta.

Na skupnem ležišču v domu sva se preoblekla v suho perilo, ki sva ga imela v nahrbtniku, vrhno obleko pa posušila ob vročem dimniku iz glinastih cevi. Pozno popoldan sva odšla v Logarsko dolino, noč pa sva prespala na prostem v kopici sena. Zarana sva sestopila še do Solčave, kjer sva se dopoldne ob toplen soncu na hitro okopala v mrzli Savinji. Kmalu sva morala nazaj na Jezersko; do tja je iz Solčave po poti čez Savinjsko in Jezersko sedlo kar deset ur hoda, vstevši še krajše odmore za oddih in malice. Ko sva prišla do snežišča pod Skuto, sva se na vejah ruševja popeljala navzdol kot na sankah. Z Ledin sva sestopila po sedanji Lovski poti; strmina me je v spodnjem delu pobočja presenetila, tako da sem se po sestopu na položnejšo pot kar oddahnil. Na Jezersko sva prišla v previdelem času. Do noči sva bila tudi doma. Vožnjo s kolesom bi komaj zmogla, če se cesta z Jezerskega ne bi spuščala.

6. MOJA NAJDALJŠA ENODNEVNA TURA

V soboto ob 17. uri sem šel peš iz Krnice, kjer sem shranil kolo, s katerim sem prevozil nad 30 km, po cesti skozi Radovno in naprej do planšarske kočice na Zasipski planini; tja sem prišel že v mraku. Ko sem se dobro zleknil po pogađu, je prišlo okrog deset fantov in deklet iz Radovne. Majerici so rekli, da gredo takoj naprej na Triglav. Hitro sem se odločil, da grem z njimi. Okrog 22. ure smo šli na pot. V koloni sem bil zadnji. Imel sem kar dosti opraviti, da sem jih dohajal. Spešiti s pravimi gorjanci ni bilo lahko, zlasti ker sem imel za seboj že tri ure hoje skozi Radovno in dve uri vožnje s kolesom. Nočna hoja brez dobre žepne svetilke znatno bolj utruja, saj pogostoma noga ne najde zanesljive stopinje. Izmed vseh sta menda dva le imela žepno svetilko.

V Planiko (prej Aleksandrov dom) smo prišli malo pred četrto uro. Planinci iz Radovne so po kratkem oddihu odšli na vrh, jaz pa sem moral počivati. Po pičli uri sem tudi jaz že lahko šel za njimi; na vrh Triglava sem se povzpel v običajnem času. Sestopil sem na Kredarico. Tu sem se šele dokončno odločil, da se bom vrnil v Krnico čez Rudno polje in Staro Pokljuko. Ustavil sem se za krajši čas le na planini Konjščici; tu sem se napil mleka in si v potočku splaknil noge. S poti vzhodno od hotela Pokljuka (zdaj Šport hotel), sem zaslišal velik živžav. Šel sem nekoliko s poti in kmalu zagledal pred

Kadilnikova kočica na Golici

Golica - Kadilnikova kočica

Prešernova koča na Stolu (2098 m), zedaj Triglav

hotelom samo mestno gospodo. Ta hotel sem tedaj prvič videl in to z daljave dobrih 100 m. Pot sem poznal le po grebenski karti; na njej je pisalo, da je z Bleda na Kredarico 13 ur. Prvič in zadnjič sem tedaj šel z Mrzlega studenca na Pokljuške luknje z Galerijami, ki so bile že zavoljo imena dobro vzdrževane. V Krnico sem prišel okrog 17. ure in tako to dolgo krožno pot »zašpilil« v 24 urah. Čakala me je še dveurna vožnja s kolesom, tedaj še po makadamski cesti. Če je bila cesta suha, je vsak mimovozeči avtomobil vzdignil toliko prahu, da smo potem kolesarji nekaj metrov vozili kar na slepo.

7. ČEZ PLANINE POD KOŠUTO NA STORŽIČ

Ko sem imel za seboj že nekaj zahtevnejših gorskih tur, sem se zmenil z bratom in sestro, da posolimo živino na paši na planini in opravimo spotoma dvodnevno turo (enodnevna je bila naporna že do planine in nazaj po najkrajši poti). Z doma, to je z Letenc, smo se zarana najprej namenili na Kofce, seveda peš tudi do Tržiča. Po krajšem počitku in malici na Kofcah smo šli naprej čez planino ijoš, Pungart in Tegošče v Dolgo njivo; tu smo to poletje imeli živino na paši. Prišli smo v Dolgo njivo kaki dve uri pred nočjo. Majerica nam je pokazala približno kraj, kjer naj iščemo naša živinčeta. Kmalu smo jih našli in nato dali vsaki po dve ali tri pesti soli, in sicer naravnost v gobec. Pri tem je potrebna previdnost, ker hitro prilomasti še druga živina, ki je v bližini.

S seboj smo imeli moko in zaseko za žgance, ki nam jih je skuhala majerica za večerjo in za zajtrk ter zavrela za vsakega skodelico mleka. Prenočili smo seveda v planšarski koči.

Po zajtrku nam je majerica pokazala pot proti planini Brsnini, kjer smo tudi že imeli živino na paši. Čez jugozahodno pobočje Plešivca smo prišli v zgornji del planine Brsnine, ki severno in južno od Pečovnika sega do državne meje. Južno od tega vrha smo stopili do meje in pogledali na Koroško, zlasti na vas Korte s cerkvico, za katero se s tega razgleda zdi, kot da je v središču te gorske kotline. Najprej proti jugu meji Brsnina s planino Komatevno, ki je že v območju Jezerskega. Obidemo na zahodni strani Veliki vrh in pridemo v območje zgornjega dela planine Fevča, ki na jugu sega do skalnatga Stegovnika na njegovi severozahodni strani. Na tej zaraščajoči planini sem poleti 1981, ko sem šel v smeri kravjega zvonca, naletel na manjšo čredo ovac.

Stegovnik smo prav tako prečili na zahodni strani, kjer navpične stene segajo zelo nizko, tako da med prečenjem znatno zgubimo na višini. Ko smo se južno od Stegovnika povzpeli na hrbet, ki ta masiv povezuje z Malim Javornikom, smo stopili na dobro uhojeno pot. Ta je prihajala z jezerske strani in je še v grebenski karti iz leta 1965 rdeče zaznamovana. Ne spominjam se, če bi bila ta pot tudi markirana. Ko sem v letih 1980 in 1981 delal na obnovi prečne poti od prelaza nad Fevčo do Javorniškega prevala in tam

še naprej do Bašeljskega sedla, nisem videl niti ene stare markacije. Ob prihodu iz gozda na eno od travnatih jas, smo se od blizu spogledali z velikim jelenom, ki se je le umaknil, da smo lahko brez ovinka nadaljevali pot.

Na poti čez Škarjev rob in naprej na vrh Storžiča je sestra, ki za tako pot ni imela primernih čevljev, začela pešati, hkrati pa je izgubila občutek varnosti. Na bolj odprtih odsekih je lezla kar po štirih. Podobne težave je imel tudi mlajši brat, ki jih je premagoval z nič kolikokrat samemu sebi izrečeno obljubo: »Nikoli več!«

Menda je bilo dve leti kasneje, ko sem sam šel na to turo in sicer v obratni smeri. Poti čez planine so mi namreč zelo všeč. Pod Stegovnikom sem zgrešil pot proti planini Fevči. Zaradi tega sem se spustil na gozdno cesto v Mantovi in po njej kmalu prišel v Medvodje. Od tod sem šel spet navzgor do pičle dve uri oddaljene planšarske kočice v Dolgi njivi in tako obšel planini Fevčo in Brsnino.

8. SESTANEK NA RODICI Z ROJAKI IZ BAŠKE GRAPE

Bilo je poleti 1939, ko se nas je večja skupina planincev odpravila na Rodico. Čez njen vrh je tedaj potekala meja z Italijo. Organizator sestanka na Rodici je bil emigrant Rudi, doma iz Kneže v Baški grapi. Kranjčani (večina iz okolice) smo od sobote na nedeljo prenočili v Orožnovi koči na planini za Liscem. Ko smo zarana odšli proti vrhu Črne prsti, smo že lahko zanesljivo pričakovali, da bo nedelja lepa in sončna. Do Rodice smo imeli še 4 ure hoje in sicer uro do vrha Črne prsti, od tod naprej pa tri ure. Na sam vrh Črne prsti nismo smeli, saj je bila na južni strani, tik pod vrhom, večja italijanska karavla (v tej preurejeni karavli je zdaj dom Z. Jelinčiča). Pot je šla mimo naše karavle, ki je bila slisnjena k pečinam severno pod vrhom (meja je potekala tako, da so bile vse strateške točke na italijanski strani). Od naše karavle je pot sprva šla tik pod grebenom na severni strani in je bila ponekod kar malce zahtevna.

Na Rodico smo prišli okrog 9. ure in sicer uro prej, kot je bilo domenjeno. Kmalu smo opazili rojake, ki so spešili z južne strani po strmih travnatih pobočju. Čeprav se je zdelo, da so že blizu, so bili vendar še tako daleč, da so zadnji komaj prišli do 10. ure. Snidenje je bilo zelo pristrčno. Po prepričanju smo bili brez dvoma vsi antifašisti. Sestali smo se na prisojni strani, to je na tedanjem italijanskem ozemlju. Približno poldruho uro smo se sproščeno pogovarjali, ko smo zagledali italijanske stražarje; šli so naravnost proti nam. Z njihove karavle so se verjetno odpravili potem, ko so nas opazili z daljnogledom. Razšli smo se prej, preden so stražarji prišli do nas. Kranjčani smo jo ubrali nazaj na jugoslovansko stran, rojaki pa so počasi sestopali po poti, po kateri so bili prišli.

Večina Kranjčanov se je z Rodice vrnila v Bohinj in nato domov, Ivan, Tine in jaz, pa smo nadaljevali pot proti Komni; tu smo prenočili. Med potjo so nas graničarji s karavle, ki je bila ob poti nekje med Voglom in Podrto goro, pogostili s kislim mlekom. Dejali so nam, da je to mleko bolj zdravo in higijensko, ker ga pred kisanjem zavro. V ponedeljek smo zgodaj šli s Komne naprej na Triglav in sicer po Dolini Triglavskih jezer in čez Hribarice. Popoldne so sestopili čez Uskovnico v Bohinjsko Bistrico; tu sem imel shranjeno manjše motorno kolo. V Kranj sem se pripeljal tako, da sem vso pot držal vodilo samo z desno roko, v levi pa mi je stal odlomljen del z mehanizmom za plin. Šele v Bohinju sem zapazil, da sem iz Kranja do Bohinja vozil z zalomljenim

Planina Sija — zadaj Stegovnik, M. in V. Javornik in Storžič

Predvojni Dom na Kofcah desno zadaj Stegovnik, za njim Grintovčeva skupina

vodilom, ki se je le komaj še držalo. Takoj sem si bil na jasnem, da mi je vodilo pred tednom zalomil vojak na orožnih vajah, ko sem mu bil po dolgem moledovanju posodil motorno kolo, da bi se z njim odpeljal domov. Nazaj grede pa se ga je tako naluckal, da je med vožnjo padel in razbil luč, obenem pa tudi nalomil vodilo, kar pa verjetno niti ni opazil.

MIDDAGSFJELLET

JURIJ SENEGAČNIK

Posamezne dežne kaplje še udarjajo ob vetrobransko steklo, ko nas »katrca« pripelje na enega tistih nešteti prevalčkov, kjer zagledaš nov fjord ali pa samo novo jezero. Šele pogled na karto te tu na Norveškem pouči, kaj pravzaprav vidiš pred sabo, saj se sicer v tem prečudovitem labirintu fjordov, jezer, grebanov in otokov sploh ne znajdeš. Tokrat pa ne vidimo le novega fjorda, ampak se na drugi strani v oblakih iznad morske gladine svetlika tudi sneg. »To bo Öksfjordski ledenik!« se glasi naša ugotovitev. Končno smo na cilju te naše 4000 km dolge poti.

— — —

Pred več kot tednom dni smo šli na pot. Tu v deželi polnočnega sonca naj bi spoznali še kakšen neosvojen vrh. Ideja za to mi je vzknila tedaj, ko sem nekje prebral, da je bilo na sicer precej znanih Lofolih še v šestdesetih letih dosti neosvojenih vrhov. Torej lahko pričakujemo tu, na neznanem norveškem severu, še danes deviške vrhove ali pa vsaj stene. In res je bilo tako.

Kmalu smo se odločili — če že gremo v to deželo, potem gremo prav na sever. Pri alpinistih iz Črne smo zvedeli za naslov staroste norveških alpinistov. To je Arne Randers Heen in je nekakšen norveški Jaka Čop. Živi v Åndalsnesu pod slovitimi Trolltindi bolj na jugu dežele. Po telefonu smo se pogovarjali z njim že iz Ljubljane, seveda pa smo ga na naši poti tudi obiskali. Če hočeš informacije iz prve roke, moraš pač obiskati tega vrlega moža in njegovo soprogo. Ko smo vztrajali na tem, da bi bili radi nekje prvl,

nas je napolnil na območje öksfjordskega ledenika v bližini mesteca Alto na severu dežele. Sam še ni bil tam. Norveška je pač predolga, da bi celo tak poznavalec kot je Heen, vedel za vsako goro.

— — —

Arove spretno roke krmarijo »katrco« še nekaj kilometrov do Alteideta, majhnega naselja ob glavni cesti. Tu gremo prvič »na lov« za neosvojenimi vrhovi. V naselju imajo lepo urejen camping. Takoj se oglasimo v recepciji in jim povemo, da smo prišli iz Jugoslavije do sem in da imamo alpinistične cilje. Jugoslovani uživajo povsod na Norveškem izredno naklonjenost še izza druge svetovne vojne. Receptorka nas prijazno, a precej hudomušno gleda. Da, da, razume, kaj bi radi tu počeli, toda tu na severu v hribe pač nihče ne hodi in nam zato ne ve o tem prav nič povedati. Zato gremo naprej; zavijemo z glavne ceste proti jugozahodnemu delu öksfjordskega ledenika. Name-nili smo se do Jökelfjorda, ki slove po tem, da prav tu in samo tu v Evropi sega ledeniški jezik praktično do morja. Z nekaj kilometrov razdalje si ogledujemo to zanimivost, domačine pa sprašujemo po okoliških vrhovih.

Najprej zvemo, da so vrhovi v okolici še deviški, nazadnje pa se vendarle izkaže, da jih je baje že osvojila neke angleška »odpravica«. Zato se vrnemo v Alteidet, na glavno cesto. Tudi v naslednjem kraju najdemo vzoren camping. Smo pač na glavni turistični žili, ki sega gor do Nordkappa. Z glavne ceste ali pa celo v hribe na očitno ne zavije nihče. Receptor v campingu nam svetuje 82 km oddaljeno Alto; tam bomo našli turistični urad. Sicer pa, tja moramo že tako po bencin.

Tudi v Alti se nam na turističnem uradu samo smejijo, češ da planincev v teh krajih ni, ne vedo pa tudi za nobene tuje alpiniste ali planince, ki bi osvajali vrhove. Lahko pa dobimo razne prospekte o Laponcih in o Nordkappu, če že želimo. Hvala. Po malem se nas loteva malodušje, saj nas imajo že kar za norce, ob tem, ko smo prevallili nekaj tisoč kilometrov zato, da bi zlezli na kakšen hrib. Vprašali smo celo na policijski postaji, če morda poznajo koga, ki bi nam karkoli povedal o gorah. Tudi tu se nam le smehljajo. Po nove informacije smo šli kar k ribičem, ki žive tik pod gorami. Odpeljali smo se nazaj proti öksfjordskemu ledeniku. Tokrat nas zanimajo gore severovzhodno in severno od tega ledenika. Z glavne ceste zavijemo na polotok Loppa, ki je močno razrezan s fjordi in sredi katerega leži omenjeni öksfjordski ledenik. Ta ledenik predstavlja posebno vrsto ledenikov, na kakršne lahko naletimo samo v Skandinaviji. To je tako imenovani platojski tip ledenika, kjer je vsa planota kot npr. naša Pokljuka, prekrita z ledom. S planote pa polzi led navzdol samo v nekaj strmih jozikih. Dalj ko se peljemo, večkrat mora Aro ustavljati avto, saj z Matjažem kot obsedena skačeva iz njega in fotografirava zdaj severne jelene, ki prečkajo cesto, zdaj ribiške ladje na morju ali pa tisoče polenovk, ki se sušijo na soncu. Peljemo se po desni strani öksfjorda, na drugi strani tega ozkega fjorda pa kraljujejo temne stene, nad njimi pa se beli »plato« ledenika. Vreme je spet v redu in kmalu smo na koncu ceste v ribiškem naselju öksfjord, po katerem se imenujeta tudi ledenik in fjord. Poseben problem v tej nordijski doželi je ta, da ni gostiln, kjer bi lahko dobili osnovne in prepotrebne informacije. Ostala nam je pošta, v tem kraju edina »uradna« zgradba. Tokrat imamo srečo. Tu namreč naletimo na izredno prijaznega uradnika Larsa, ki je sicer učitelj v enem od sosednjih fjordov. Takoj pokaže veliko razumevanje za naše gorniške namene in nam razloži vse, kar je bilo v njegovih močeh. Sam sicer ni planinec, pove pa nam, za katere vrhove meni, da so še neosvojeni. Svetuje nam ladjo, ki vozi proti zahodu v enega od sosednjih fjordov. Imenuje se Nuvsfjord in leži sredi najlepših gora.

Ladja odpelje šele ob treh zjutraj. Do takrat smo si pripravili edini dnevni topli obrok; skuhalo smo si ga ob bližnjem jezercu. Nismo dolgo sami. Radovednost je prignala mnogo domačinov. Pripeljali so se z avtomobili ali pa so prišli peš do nas. Pridejo in takoj spet gredo, kot da so po naključju na večernem sprehodu. Stran od glavne ceste smo in tukaj turistov ne poznajo. Jugoslovane sploh prvič vidijo. Osebnih standard prebivalstva skorajda ne zaostaja za tistim z juga Norveške, čeprav je tu pozimi dolga polarna noč. Zelo smo presenečeni nad obljudenostjo pokrajine, saj smo v Ljubljani pričakovali, da bodo ti skrajni severni konci skorajda brez življenja. Učitelj Lars nam je povedal, da celo sami Norvežani z juga države nimajo prave predstave o severu. Odrasli so zadržani, s skupino svetolasilnih otrok pri jezercu pa smo kar hitro prijatelji. Zaloga napolnitank se nam bistveno zmanjša, ko si ti živahnejši, a zelo dostojni otroci, ogledujejo naše čelade, cepine, vrvi in kline. To ropotijo vidijo prvič, čeprav pravijo, da vedo, čemu je namenjena.

Ob treh zjutraj naša barka odpluje. Na ladji hitro prodamo dva decilitra slivovke za približno trideset naših starih tisočakov. V tej deželi je prohibicija zelo huda, visoke norveške cene pa so tudi nam močno stanjšale denarnice in si moramo tudi tako pomagati. Po slabi uri vožnje pristanemo v Nuvsfjordu. Najprej smo postavili šotor in se naspali, potem smo pa takoj šli na ogled. Po nasvetu učitelja Larsa smo najprej obiskali nekega domačina, ki je baje še kot pobič lazil po hribih. Ta nam pove, da je

Middagsfjellet
nad Nuvsfjordom,
na sliki je Miloš Aršnek

Foto J. Senegačnik

neosvojena gora ravno tista na nasprotni strani tega malega Nuvsfjorda. Imenuje se Middagsfjellet. Druge gore tod okoli pa sploh nimajo imen, kar priča, da domačine, tako Laponce kot Norvežane, vrhovi ne zanimajo. Hiše, ki so raztresene na obali tega Nuvsfjorda, so med sabo povezane z nekaj kilometri ceste. Celo naselje pa nima cestne povezave z drugimi naselji, ker razčlenjenost obale onemogoča gradnjo ceste. Tako je to naselje, kot tudi na stotine drugih na Norveškem, dostopno le z ladjo, ki pa prevažata tudi avtomobile. Kljub temu, da je tu le nekaj hiš, pa ima naselje svojo dobro založeno samopostrežno trgovino. Ko se s pumparicami na nogah pojavimo v njej, postanejo domačini pozorni. Molče čakajo in gledajo, kaj bodo ti prismuknjeni tujci kupili. Mi pa si bolj ogledujemo kot kupujemo, saj nas od nakupa odvrta res visoke cene. Čeprav je ta dežela ribiška velesila v Evropi, so najcenejše sardine — iz Jugoslavije. Nakupimo si sladoled in nekaj malenkosti, potem pa gremo spet na ogled. Od našega šotora kaže Middagsfjellet zelo drzen videz in slutim kar zahtevno plezarijo. Vzdolž obale hodim vedno dlje tako, da vidim goro tudi z druge strani. Tukaj odkrijem njeno šibko točko, ko ugotovim, da iz neke krnice dva očitno ne prestrma snežna žlebova držita skoraj do vršnega grebena, ki pa je kar položen.

Vrnem se do šotora, ki smo ga postavili na travnatih ravnici, dobrih 100 metrov od obale. Tudi tukaj hitro dobimo obiskovalce, ki pa se šotoru ne približajo več kot na petdeset metrov. To so prijetni ribiški otroci. Tisti v višjih razredih osnovne šole že znajo nekoliko angleško. Ni se treba bati, da bi med tem, ko smo odsotni, kaj izginilo iz šotora. Tu na skrajnem severu so ljudje tako pošteni, da v tem naselju ljudje ne

zaklepajo stanovanj ali pa recimo koles. Opolnoči skočim slikat polnočno sonce. Pri prvih hišah srečam fantka in punčko, ki se ob tej uri še sprehajata. Drug fantič pa ob pomolu lovi ribe. Očitno hora regalisa za te severnjaške otroke v poletnem času ne obstaja.

Sredi dopoldneva gremo otovorjeni z nahrbtniki okrog majhnega Nuvsfjorda proti našemu cilju. Zgodnje vstajanje je nesmiselno, saj noči sploh ni, le sonce je ob različnih urah na različnih straneh neba. Middagsfjellet nas vabi, mi pa moramo najprej do njenega vznožja okrog fjorda. Ceste je kmalu konec, po tundri ob obali gremo ob drogovih električne napeljave do zadnjih hiš, ki leže ob morju, ki je hkrati tudi vznožje te gore. Niti »potke« ni do teh hiš, samo s čolnom so povezani s svetom. Skandinavski standard pa jim omogoča, da imajo avto, barvno televizijo in telefon.

Nekaj metrov nad zadnjimi hišami pa že stopamo v neznano. Prav nič težko se ni prebijati ob ledeniškem potoku po dolinici Njuntedalen navzgor, čeprav zaman iščemo kakršnekoli sledove človekove navzočnosti v tem svetu le nekaj sto metrov od zadnjih hiš. Domačine zanima pač samo morje, ki s svojo zalogo toplote sploh omogoča njihovo bivanje. Nas pa prevzemajo zanimivi občutki, da skoraj gotovo hodimo po svetu, kjer še ni hodila človeška noga, čeprav lahko vseskozi pod sabo gledamo ribiške hiše in ribiške barke na morju. Pokrajina je naseljena, marsikateri vrh ali pa vsaj stena pa je še deviška. Tako kot pri nas v Kugyjevih časih. Največji čar pa je to, da ni nikjer niti sledu o kakšni poti, kaj šele o markacijah, odpadkih ali praznih konzervah, ki so jih tako polni naši Julijci. Občutek imamo, da smo nekje na daljnem rajskem planetu.

V krnici na robu manjšega ledenika počivamo. Tu se je treba navezati in pripraviti plezalno opremo. Kako bi bilo, če bi bili ti čudoviti kotički nekaj tisoč kilometrov bližje srednji Evropi. Sicer pa je morda bolje, da ostanejo tu na odročnem severu. Tako se jih še ni dotaknil turistični boom, ki pritiska na Alpe s svojimi negativnimi učinki. A kdo bi zdaj mislil na Alpe, ko nas v tem paradizu vsak meter vzpona znova omamlja s svojo lepoto in pristnostjo. Domneva o najlažjem pristopu po tem snežnem ozebniku na to sicer z vseh strani zelo težko pristopno goro je bila pravilna. V ozebniku nas je malce strah, kajti tu ni noči, da bi zamrznila snežne in ledene vesine kot v Alpah. Pod snegom in ledom slišimo kлокotanje vode, ki spodjeda vso snežno in ledeno plast v ozebniku. Zdi se nam, da se bomo s to plastjo vred odlepili od kristalnih kamnin od podlage tega ozebnika. Kmalu smo v skalah in po nekaj metrih zelo lahke plezarije stopimo na široke sleme, ki je v resnici velikanska skalna ploščad. Po njej lahko hodimo z enega konca do drugega več kot četrt ure. Na enem koncu te po karti 1153 metrov visoke ploščadi, doživimo tudi razočaranje. Naletimo namreč na triangulacijsko znamenje, ki so ga močni viharji že prevrnili. Kasneje so nam domačini povedali, da smo »prav prvopristopniki« le mi, saj so to znamenje spustili na vrh s helikopterjem. Na cilju smo. Ob skalnem možicu počivamo s tistim nadvse prijetnim občutkom, ki ga poznamo z naših gora, ko čepiš na robu kakšne stene, potem, ko si splezal kakšno posebno dolgo in težko smer ali pa celo — prvenstveno. Tukaj pa ne gre zgolj za prvenstveni vzpon. Na daljnem rajskem planetu sedimo na toplem popoldanskem soncu na vrhu te praviljčne ploščadi in čutimo tiste nepopisne trenutke sreče v tej harmonični arktični divjini, ki jih lahko doživljajo le tisti, ki ljubijo gore. Čas se je za nas ustavil in želimo si, da bi se ti trenutki raztegnili v večnost. Z odporom pomislim na hrup in na pijančevanje v naših prenatrpanih planinskih postojankah, a z lahkoto izklopim misli na to, kar je zdaj tako oddaljeno in neresnično. Z roba ploščadi zremo čez več sto-

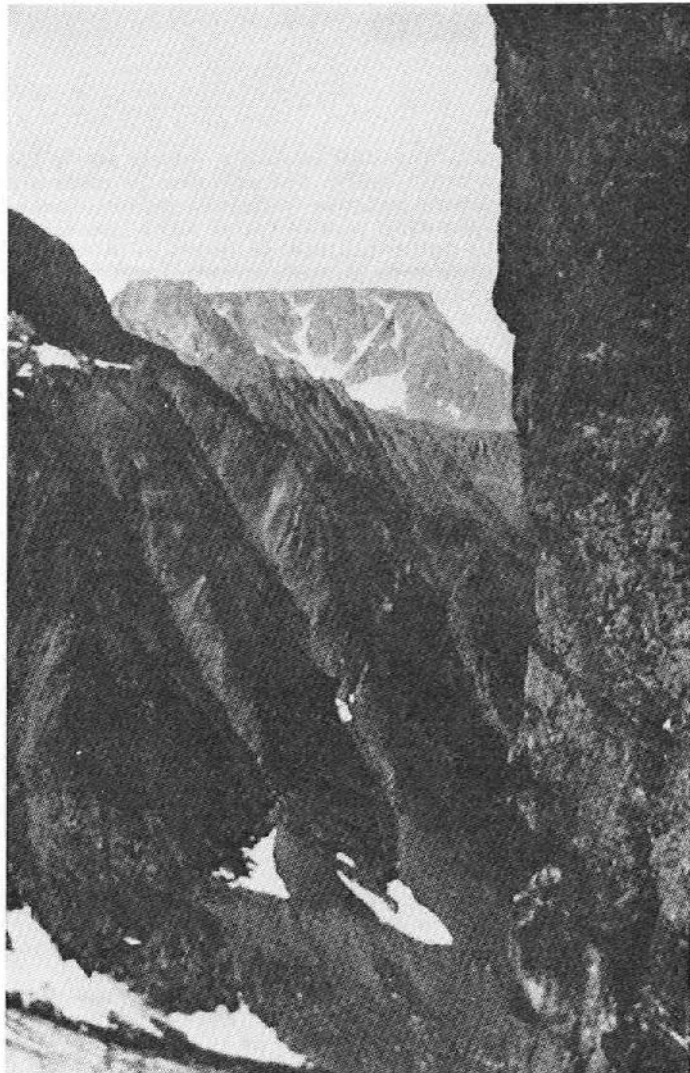

Neimenovane igle
nad Nuvsfjordom

Foto J. Senegačnik

Pogled z neimenovanih
igel na mizasto goro
Middagsfjellet

Foto J. Senegačnik

metrsko steno na čudovito modrino morja globoko pod nami, ki v zatokih in fjordih kot hobotnica s svojimi lovkami sega med zeleno obalo, sivorjave stene in bele ledeniške jezike. Tam v daljavi, na severovzhodu, prekinjajo neskončno morsko gladino novi otoki in na nekaterih bolj slutimo kot vidimo bele kape tamkajšnjih ledenikov. Tja, prav do skrajnega severnega rta Evrope, ki pa ga lahko le slutimo, se razteza ta modra in siva pravljica. Ko pa naš pogled splava na drugo stran, se naenkrat znajdemo kot nekje sredi Zillertalskih ali Ötztalskih Alp. Ravno takšne se nam zdijo verige teh ojstric, le da jim ne vemo imena. V prazni pločevinki pustimo listek z našimi podatki in jo spravimo med kamne v možica. Le počasi se odločimo za sestop. Nihče nas ne čaka. Noč nas ne preganja, saj je tukaj večni dan. Čez dva dni gremo spet na te čudovite vrhove. V vseh nas pa dozori sklep, da se ob prvi priložnosti spet vrnemo v to daljno in čudovito deželo fjordov, brzic, jezer, morja, ledenikov, sten in grebenov in nam tako naklonjenih ljudi.

Opomba: Sestavek opisuje potovanje treh članov PD Ljubljana-matica Miloša Arnška, Matjaža Mikoša in Jurija Senegačnika, julija 1980 na Norveško, kjer so opravili nekaj alpinističnih vzponov, med katerimi je bil tudi omenjeni vzpon (17. 7. 1980) na Middagsfjellet čez jugovzhodno steno. To je bil po vsej verjetnosti prvi alpinistični pristop na ta vrh.

MESEČNE NOČI

MATEVŽ LENARČIČ

Kako je tu lepo! Prostora je sicer zelo malo. Pripeta sva na kline na drobni polički in neprestano drsiva s svojih sedišč. Vsa pokrajina je zavita v srebrno temo mesečne noči. Luna še ni pogledala izza roba Travnikovih stebrov; njeni odsevi s snežnih pobočij Pono pa nama pošiljajo toliko svetlobe, da se lahko celo vidi. Mogoče bi lahko celo plezala, če ne bi bilo tako mrzlo, sicer pa spočiti se je tudi treba. Skoraj nič ne govori. V prhastih vrečah nama je toplo, prijetno. Daleč naokrog ni nikogar, ki bi naju lahko zmotil pri doživljanju take noči. Na dolino sploh ne misliva. Iz spomina sva izbrišala vse neprijetne reči, za katere meniš, da so tam doli v mestu nepomembne, ko se »žreš«, si uničuješ svoje živce in živce drugih. V takih nočeh se šele zaveš, katere stvari v življenju resnično veliko veljajo. Misli so povsem drugačne od tistih, navadnih, niso obremenjene s številkami, formulami, za katere nekateri menijo, da lahko prinesejo toliko dobrega in koristnega. Koliko je bolj važnih stvari na svetu! To le težko veš, če si med množico utirjenih ljudi.

Luna končno polije s svojo svetlobo tudi najino steno, ki je bila vse doslej skrita v senci lastnega vrha. Iz doline ne pride do naju niti najmanjši zvok življenja. Noč je mirna. Le tu in tam nočna sapica pridahne pred najine oči kosme pršiča, ki jih je iztrgala snežni gmotli nekje višje v steni. Prijatelj je za hip zadremal. Zabavam se, ko grizem pomrznjen sneg, da bi si ovlažil raskavo grlo. Ledeni kristali se topijo na razpokanih, izsušenih ustnicah, zdi se mi, da osvežujejo. V roke me je začelo zebsti, postale so neobčutljive, stisnil sem jih v vrečo. Kuhati še ne smeva, kajti v bombici je le malo plina, rezervo pa sva pozabila doma.

Izmenoma igrava na orglice. Tih zvok melodije ne odhaja daleč v noč, namenjen je le nama. Znani toni zbude v srcu tisoč lepih spominov.

Dolgo sva si želela takih noči. Da bi jih doživela, sva velikokrat privlekla vso kramo v Tamar in pod steno, potem pa je bilo slabo vreme pa prehud mrzav pa preveč snega. Sprva nama je brat Marko pomagal prenašati opremo. Izpod stene smo se vračali skupaj, med ogromnimi kepami splaznega snega in zbitimi plaznicami. Na zunaj dobre volje, sicer pa potrti, saj smo vedeli, da bo treba začeti vse znova.

S prijateljem se že četrtilič potliva pod nahrbtnikoma po zbiti gazi v Tamar. Mogočni prehodi med senco in svetlobo, med zeleno, belo in modro barvo, nama ne pomenijo dosti. Prevečkrat sva v zadnjih tednih opazovala iste podobe v istem položaju.

Razmere v stenah se zdi, da so ugodne; napoved tudi ustreza. Zatrdno sva se odločila, da tokrat mora iti. Dobro veva, če nama tokrat ne uspe, bova težko zbrala dovolj volje za nov poskus. Sita sva že »basanja« nahrbtnikov s hrano in opremo, sita sva prevažanja s takimi omarama po mestu, sita sva avtobusa, saj poznavava že skoraj vse sprevodnike na progi Ljubljana—Planica.

Kat nalašč je prav zdaj kočja v Tamarju zaprta. V hudem mrzavu si urejava ležišči kar pred vrati; potem iščeva plinsko bombico; kmalu sva vsega sita.

Šele zjutraj sva boljše volje, kljub temu pa se Boris kar precej namuči, da me spravi iz tople vreče.

Močni sončni žarki so že pregnali rdečico jutranje zarje, ko končno odloživa težka nahrbtnika z ramen v snežno strmino pod steno. Prvi raztežaji potekajo enakomerno po precej strmih vesinah poledenelega snega. Vse skupaj se ustavi kakšnih štirideset metrov pod prečnicami v levo. V navpičnih ploščah je precej pršiča.

Pod steno zagledava še dve postavi. Obotavljaje opazujeta steno, posedata na nahrbtnikih, potem pa se le zagrizeta v strmino. Najbrž sta prav tako presenečena kot midva. Dvajset let pozimi sem ni bilo nikogar, zdaj pa naenkrat taka gneča. Še preden zlezava čez zoprne plošče, naju dohitita. Takoj se zmenimo za sodelovanje, kar je edino pametno v takih primerih. Prvi raztežaj midva, naslednjega onadva in tako naprej.

Pozno popoldan se nagnetemo pod previsom, kjer je napihan sneg ustvaril uporabno polico. Prvič smo vsi štirje skupaj in šele zdaj se lahko predstavimo in spoznamo. Štefan in Mk sta Kranjčana. Hahljamo in režimo se, ko ugotovimo, da je polovica med nami pravzaprav invalidov. Mk je imel pred časom zdrobljeno nogo in še ni povsem okreval, Boris pa ima še zdaj v roki nekaj vijakov in ploščic, ki so mu ostali od zloma v Pa-klenici.

Ostalo je še nekaj dneva in lahko bi napeljali vrvi v poledeneli prečnici. Moj poskus se je končal brez uspeha. Zlezel sem nekaj metrov, potem se je ustavilo. Štefanu gre bolje in z mrakom smo spet vsi skupaj nagneteni pod previsom. Prižgali smo sveče, njihov soj nas je zaprl v prijeten kdog domačnosti. Rob napihanega snega je onemogočal, da bi se kdo odvalil v dolino. Tudi privezati se nam ni bilo treba. S Štefanom igrava na orglice,

Boris in Mk zraven brundata. Melodija se vse bolj trga, končno orglice kar same najdejo pot v žep, glave pa smuknejo v spalno vrečo.

Noč je zelo svetla, kljub temu smo spali do poznega dopoldneva. Vrhovi niso več rdeče ožarjeni, sonce pa že močno pripeka, tam na oni strani, pri nas pa je še strupeno mrzlo. Roke si ogrevamo tako, da jih mencamo med stegni, nazadnje pa smo le pripravljani za prečnico in kamin, ki nam vzameta ves dan.

Nad kaminom smo spet vsi skupaj. Z Borisom ne moreva verjeti, da se morata Štefan in Mk vrniti. Usoda je zares čudna in skrivnostna. Preplezala sta verjetno najtežja raztežaja, zdaj pa je Mikova noga nenadoma postala neobčutljiva. Želje, ki so hitele le navzgor proti vrhu, se nenadoma obrnejo v drugo smer, v dolino. Z Borisom slutiva, kako jima je pri srcu, toda kljub temu jima le malo zavidava.

Zvežemo štiri vrvi, izmenjamo si še nekaj vzpodbudnih besed, vponk in klinov, potem pa se drug za drugim spustita v noč. Spust je dolg in precej časa mine, da se vrv sprosti in ko zaslišiva vpitje: »Srečno, fanta, lahko gresta!« prižgeva bateriji in plezava naprej. Po prvem raztežaju naj bi bivakirala, toda teren je prestrm, snega je premalo, da bi lahko pripravila polico. Zlezeva še prečnico v levo do mesta, kjer varianta postane samostojna smer. Pritrdiva vrvi, nato pa tovoriva težka nahrbtnika. Menda ja ne bo kdo tukaj padel.

Prav prijetno se zabavava, ko z metličo, ki sva jo vzela s seboj za čiščenje novega snega z oprimkov, pometava poličko, na kateri bova sedela. No, svojo vsaj tu uporabila. Klini se šibijo pod težo opreme, ki visi nad nama. Precej pozno se umiriva.

Jutro je lepo, kaže, da bo vreme držalo. Odločiva se za originalno smer. Varianta ima vse preveč prečnic. Že spodaj sva imela z nahrbtnikoma velike težave.

Ves dan plezava, štejeva raztežaje, vlačiva nahrbtnika in na tihem upava, da na rampi ne bo preveč snega. Nekateri pravijo, da pri garanju misli počivajo. V alpinizmu je drugače. Kljub naporom so možgani neprestano napeti, obremenjeni in zgodi se, da ves ljubi dan ne misliš na drugo kot na plezanje. Če bi ti misli ušle drugam, bi to utegnilo biti usodno. Kako zelo drugačne so v steni noči. Spomini se razbohotijo, misli skačejo od enega lepega trenutka k drugemu, v glavi ni prostora za pesimizem. Vse naokrog je črnina, zraven tebe pa je prijatelj z enakimi željami in hotenji. Zaprta sta v krog svojih spominov, pripeta na klino, da se niti stegniti ne moreta in vendar sta tako svobodna kot le malokdo. V takih nočeh spoznaš, kaj je v življenju res pomembno in kaj je to — prijatelj.

Še pred nočjo prilezeva do votline na rampi. Napneva vrvi do lažjega terena, če bi se vreme sprevrglo, nato pa se vrneva k nahrbtnikoma. Spet bova udobno spala. V dolino zaradi napihanega snega sploh ne vidiva. Sredi noči me po vsem telesu grabijo krči; so kot mora. Najbrž zaradi nerodne lege. Zjutraj sva kmalu na nogah. Usoda nama je namenila še en lep dan. Z grebeni onstran sva že v isti višini. Nekaj hrane pustiva na klinu; brez bombice nama tako ne koristi. Nato se ob pritrjenih vrveh povzpneva do grape. Po njej in po kaminih enakomerno nadaljujeva proti vrhu. Zatakne se le na vrhu kamina, kjer je treba pritegniti še nahrbtnik. Težnost ga izpuli iz počij, za njim pa odleti okrog roba še Boris. Nekaj časa traja, da se vrvi umirijo, nato pa se le prikaže nasmejan obraz. Le malo jih ve, koliko v takih trenutkih pomeni prijateljjev nasme. Nič mu ni, nahrbtnik pa cvete. Pa kaj zato. V strmem pršiču bolj plavava kot plezava proti vrhu. Nekaj metrov pod robom, nekaj metrov od sonca — se vrv izteče. Urediva še zadnje varovališče, nato pa počasi stopava proti vrhu, proti toploti. Najprej se v soncu zablešči čelada, glava se obrne, kot da ne verjame, da so to res sončni žarki, nato svetloba objame telo, noge, in prijatelj je tu.

Sediva na robu, na soncu, smejiva se, gledava bleščeče vrhove. Zdi se nama, da sva junaka in kar nekaj časa potrebujeva, da se spustiva na trdna tla. K temu pripomemo vreča z derezami, ki se mi je izmuznila iz rok in se počasi odkotalila po bregu navzdol. Planem na noge, toda previdnost mi v zdajnjem hipu prišepne, da je sneg lahko tudi leden in potem bi še sam odrzel v dolino. No, pa ni bil, dereze pa so vseeno izginile v senčni grapi severne stene.

V spodnjicah skačeva po toplem soncu, dokler naju mrzel veter ne nažene spet nazaj v pumparice. Na grebenih zagledava skupino ljudi. Menda ja ne bodo prišli sem. Vsaj danes bi bila rada še sama, brez nepotrebnih besed in govoričenja. Na srečo se na Zadnji Mojstrovki obrnejo proti Vršiču.

Na zahodu se zbirajo temni oblaki. Pas sivine se hitro širi čez nebo, prekrije sonce, zapiha veter; odpraviva se v dolino. Čeprav nisva preveč utrujena, vsakih nekaj minut sedeva na nahrbtnik in samo gledava. Tu pa tam skozi oblake pokuka sonce, svetloba ustvarja čudovite barve. Bolj, ko se sonce približuje obzorju, lepše in pestrejše so. Že zaradi takih dni je res vredno plezati.

Z Borisom Simončičem (AO Trbovlje), 3.—6. II. 1982, ponovila Aschenbrennerjevo smer v Travniku.

TURISTI NA TRANSVERZALI

(Tragikomična zgodba v nadaljevanjih.)

SONJA LOJEN

3. del: JUNJSKI SNEG NA URŠLJI GORI

Začetek naše transversale je bil res zelo obetaven. Vsak mesec en dvodnevni izlet, poleti pa še več. Tako smo nameravali. Ampak dobri sklepi so dobri samo, če se kot taki tudi izvršijo.

Tisti junij šestinsedemdesetega je bil od sile. Malo je bilo, malo je bilo oblačno, malo je bilo megle, sonca pa v glavnem ni bilo na spregled. Mama je bila obupana. V takem vremenu se še žabe skrivajo, mi pa naj kolovratimo po transversali! In ostali bi doma, če naša teta, glavni arbirer po pogodbah, ne bi na ves glas bentila, kaki bedaki smo, da hočemo za vsako ceno v hribe, ko pa je doma na kavču z vrečko kikirikija najprej v roki, potem pa v trebuhu mnogo udobneje gledati televizijo. To je bila za našo mamo seveda prava vzpodbudna injekcija: Če reče starejša sestra NE, potem mora že po tradiciji mlajša reči JA. Tako smo se odločili, se pravi, mama se je odločila:

»Gremo čez Uršljo na Smrekovec!«

Kljub dožju, kljub »Slovenski popevki« in kljub teti Dragi.

Naš taksist se je skujal, sicer še ni čisto jasno, v kakšnih okoliščinah — ali prostovoljno ali pod komando ali pa se ni hotel zameriti svoji zelo eksplozivni boljši polovici. Rekel je le, da nam ne more pomagati s svojimi prevoznikiškimi uslugami. Pet kalibrov z nahrbtniki vred pa naša stoenka ne bi prenesla brez posledic. Zato se je ženski del naše odprave podal na pot z vlakom, možakarja pa z avtom. Načrt je bil sijajen (zanj odgovarja mama): Mama, Janja in jaz naj bi danes prišli iz Kotelj na Uršljo, naslednji dan pa od tam na Smrekovec, kjer bi pobrale avto in oddrvele tovarišema (atiju in Gorazdu) naproti v Kotlje, se razume, onadva naj bi pot prehodila v obratni smeri. Načrt je bil torej veličasten, izvedba pa tudi ne dosti slabša.

V soboto zjutraj smo se punce (mama je tudi še punca, kaj pa drugega) na kolodvoru srečale tovariša Mateja Svetela, ki je moral mami nazorno opisati pot. Potem se je sveto, skoraj preveč sveto držala njegovega opisa, kar se je izkazalo za rahlo neprijetno.

V Ravnah sva z Janjo skoraj povsem izpraznili polico s čokolado, tako da je mama rekla, da bi bilo bolje, če bi odnesli s seboj kar celo Namo.

»Bolje je, da nekaj ostane, kot pa da zmanjka,« sva modrovali.

V Kotljah se je pa začelo zares. V splošnem smo se vlekli kot megla, le mimo domačije, pred katero se je pasel spoštovanja vreden bik, smo zdrvele kot strele. Jasno! Bik je bil očitno zelo slabe volje, me pa v rdečih majicah...

V Poštarskem domu smo se nekaj časa davile z obupno sladko limonado (v čast pa naj povem, da je bila iz pravih limon), potem smo jo pa ucvrle naprej.

Kmalu pa so se začele težave. Vedeti je namreč treba, da je mama tipični homo alpinus vulgaris in bi jo z markacijami spravil na dno pekla. Nad Poštarskim domom so takrat delali novo cesto, zaradi česar so morali posekati lepo število dreves. Z drevesi vred pa so posekali tudi lepo število markacij...

»Naš Svetel mi je rekel, da moramo s ceste zaviti čimprej v gozd. Sicer se lahko izgubimo,« je še plaho pristavila.

Zato smo po njenih navodilih, brž ko smo v daljavi zagledale cesto, odbrzle na drugo stran v gozd. Najprej smo se plazile po obupno strmem bregu, dokler se nismo znašle sredi bohotnega robidovja.

»Poskusiti bo treba drugje,« je stvarno ugotovila mama.

Zato smo se kobalile nazaj na cesto in poskusile drugje.

Drugje resda ni bilo robidovja, smo pa potonile v blatu ali smo se znašle med karbonsko visoko praprotjo (mislim, da je imela praprot svoje zlate čase v karbonu, nisem pa prepričana — pri biologiji nisem bila nikoli med najboljšimi) ali smo se utopile v megli ali se nam je pa preprosto zdelo, da tam ne more biti prav. Povsem slučajno je potem ena od nas z nosom treščila v markacijo in se tako znašla na poti, ki se odcepi od ceste sto metrov za mestom, kjer smo jo me udarile v gozd. Človek se pač uči vse življenje. Jaz sem seveda zopet nekaj robantila, ampak...

Pri križu, do katerega smo kmalu prišle, je pisalo: URŠLJA GORA 20 MINUT.

»Oh, oh,« sem olajšano vzdihnila, »pa smo končno tu!«

Toda iz tistih dvajsetih minut jih je nastalo petinštirideset. Mogoče pa smo zopet kje zašle, kdo bi vedel. Pri nas je vse mogoče.

Čajček je — gluk, gluk, gluk — stekel po grlu in z Janjo sva se zatopili v remi, ko si je mama začela puliti las:

»Poglejta, puncji, kaka megla je. In deževati bo zdaj zdaj začelo. Fanta bosta do kože premočena! Ubogi Gorazd! Kaj pa, če se izgubita? Kaj bo pa potem? Joj, jooooj...«
Ko je najbolj zavzeto stokala, sta se iz megle izluščili dve postavi in se pojavili v sobi.
»Bomo malo bolje zakurili,« je rekel ati in nastavljal dlani nad gašperček, v katerem je bilo ognja le še za vzorec. »Ve, babnice, ste čisto zanič. Vsaj zakurile bi lahko bolje.«

»Če pa nimamo s čim...«
»Kaj? Kako? A tako! Hm!« je vtaknil nos v škatio, v kateri naj bi bila drva. »V starih časih so, če niso imeli drv, zakurili s čarovnicami.«

»In kaj hočeš povedati s tem?«

Ati je seveda vedel, kaj je hotel povedati. Samo ni povedal. Jo že vedel, zakaj...

Megla zunaj je bila taka, da bi si morali izkopati predor vanjo, če bi hoteli iz koč. O cerkvi ni bilo ne duha ne sluha, čeprav stoji mogoče dvajset metrov od koč in skozi oblake so poplesovale ljubke snežinke. In nenadoma sta se kot strela z jasnega pojavila naša dobra, skrbna, včasih malo tečna teta Draga in stric Janez. Prišla sta pogledat, če je njuna neboljena hčerkica še živa in če smo tudi ostali še pri življenju. Res ne vem, kako sta si upala ven v takem vremenu.

Spali smo veličastno. V DEPENDANSI. Tako je namreč pisalo na vratih bajtice, v katero so nas poslali. Veter je zavijal okrog vogalov, vrata so loputala (ker se niso dala zapreti) in žalosten ostanek strelododa, ki je visel s strehe, je neprestano trkal po oknu. Kot polhi smo se zavijali v odeje in koce in oblačili vse, kar smo premogli, pa nas je še zeblo. In potem še »Slovenska popevka«... Do Ditke Haberl smo zdržali, potem smo pa obupali in skušali zaspali.

Nalednje jutro nas je pozdravil sonček, ki je bil videti povsem prijazen, veter pa je pihal tako, da nas je kar prestavljalo sem in tja. Prvi je to občutil Gorazd.

»Kam pa rineš?« sem zagodila, ko je postelja prav presunljivo zaškripala.

»Ven. Lulat. Sicer pa — kaj to tebe briga?«

Čez pol minute se je vrnil.

»No, kaj?«

»Nič.«

»Kaj nič?«

»Ne morem. Je veter.«

»Pa se obrni proč od vetra, ne?«

»Ne morem. Vrtinči se...«

Ubožec. Sicer smo se pa tisto jutro vsi ubadali s podobnimi problemi.

Nazadnje smo se še lepo pozdravili in odšli vsak na svojo stran. Pet metrov pod vrhom vetra seveda ni bilo več in sonce bi kmalu postalo nadležno, če ne bi hodile po gozdu. Pri razvalinah Križanove kmetije pa smo se znašle v neprijetnem položaju. Pred nami se je razprostiral lep travnik, posut z rožami in tam v daljavi se je paslo nekaj krav. Vse lepo in prav. Toda travnik je bil ograjen in ob vhodu je pisalo: POZOR, HUD BIK! Markacija in puščica pa sta neusmiljeno kazali prav čez ta travnik. In, lepo prosim, kdo si upa trditi, da med tistimi kravami ni tudi hudega bika?

Pa smo preživele travnik in bika. V trebuih nam je že pošteno krulilo, ko smo prilezle do Slemena.

»Nič ne bo,« je zmajal z glavo možak, ki se je motal okrog bajte, »odpremo šele ob desetih. Počakajte!«

Ura je bila osem proč...

Mama si je potem od moža izprosil vsaj žige, če že drugega ne in z dolgimi nosovi smo se odpravile naprej. Moje sanje o jajcih na oko z ocvirki so se razblinile, v želodcu pa je krulilo, krulilo... Krivca za to sem seveda takoj našla: Mama! Saj nas je ona zvelikla na transversalo. Ker mora biti krivec v vsakem primeru tako ali drugače kaznovan, sem namrdnila velikansko šobo in si nadela mučeniški obraz, kakor naredi mama, kadar ji kaj ni prav. Hodila sem dvajset metrov za njima, če sta me hoteli čakati, in dvajset metrov pred njima, če sta me hoteli dohiteti. Spregovorila nisem niti besedice in odlašala sem se šele v domu na Smrekovcu, ko so predme postavili velikanski dunajski zrezek, ki je na vseh straneh visel čez krožnik, srbsko solato in neznanske količine radenske. Oči so se mi zaiskrile, vse muke tistega dne so bile pozabljene in...

Ja, in?

Nič in. Tako smo preživeli naše drugo popotovanje. In reči moram, da kar uspešno, celo brez žuljev.

4. del: POHORJE

Kam dalje se nam ni ljubilo, Pohorje pa nam raste pred nosom. Zato smo se kljub obupni vremenski napovedi nekega julijskega večera znašli na Arehu.

»Do koder bomo prišli, bomo pač prišli,« smo si rekli.

»Povrhu vsega pa se po Pohorju tako ali tako hodi samo po ravnem. No, skoraj po ravnem,« nas je tolažila mama.

Ta njen »skoraj po ravnem« smo prav dobro poznali. »Skoraj po ravnem« hodiš na Uršljo, na Triglav, na Peco in menda kamorkoli razen na Matterhorn.

Sicer pa si je mama v tovarni prigrabila rezervacijo za sobo na Ruški in že zato smo morali na pot.

Vso noč je padala z neba drobno sesekljana voda, proti jutru pa so se nebesni rezervoarji izpraznili in v stilu »kar bo — pa bo« smo odraščali proti Pesku.

Mamin »skoraj po ravnem« smo občutili kmalu za kočo. Sopihali smo najprej v breg, potem smo si pa skoraj obrabili zavore na drugi strani brega, ko smo se spuščali proti Šumiku. Poleg vsega smo bili po malem zopet deležni nebesnega blagoslova, ki pa ni bil tako intenziven kot oni ponoči. Mama in Gorazd sta se zabavala s štetjem markacij, jaz sem brskala za zapoznelimi jagodami in zgodnjimi malinami (tri sem našla!), ati pa je igral monodramo z naslovom Vpliv meteoroloških faktorjev na telo in psiho transverzorcev.

Pri Šumiku je izbruhnila prava vojna. Gorazd je bentil, da sem nesposobna za transverzalo, ker ga s svojimi jagodami in malinami oviram pri hitrem napredovanju, jaz pa sem se branila s tem, da po transverzali ne hodim prostovoljno, temveč pod pritiskom višjih sil in če me že hočejo imeti, naj me imajo tako, kot sem, leno in brez kondicije. Mama nama je seveda spustila referat o vpljudnosti in bratski ljubezni in o lepem obnašanju, ati pa je kot (skoraj) vedno molčal.

Malo po cesti, malo po gozdu in zopet malo po cesti smo v klavnem razpoloženju prikorakali na Pesek. Komaj smo odnesli pete v sobo, že se je ulilo. In lilo je kot iz škafe.

Kako uro za nami je prilezla sicer do kože premočena, a sila vesela družčina, ki smo jo imeli čast spoznati že prejšnji večer na Arehu. Kot preventivo proti prehladu so najprej stisnili vsak en šnopsek. Za šnopskom je prišel na mizo litrček belega. Za njim litrček rdečega. Za njim litrček kdovekakšnega. Do večera je kup praznih steklenic na njihovi mizi hitro naraščal (niso jih pustili odnašati, menda zaradi samokontrole) in vzporedno tudi število maliganov v njihovi krvi. Ko so jih ob enajstih zvečer vrgli iz jedilnice, so zabavo nadaljevali na cesti pred domom in potem, ko jih je zmotil dež, še na skupnem ležišču. To pa je okrog enih nekemu redoljubnemu planincu (naši mami sicer tudi in to že prej) ušla jeza čez rob in je enega od nalitih dobrovoljčkov, ki je brundal silno razglašeni Radeckimarš (ne vem, kako se napiše prav), počil po nosu (oziroma je nos malo zgrešil, saj je dobrovoljček naslednje jutro postopal pred kočo z modrim očesom in navsezadnje ni nobenega razloga, da bi skleпали, da je bil to Helena Rubinstein Make-up). Noč je bila torej silno razburljiva.

Jutro pa je bilo na moč žalostno. Deževalo sicer ni, so se pa megle podile med drevesi in v takem vremenu si težko kaj drugega kot žalosten.

Sama sicer nisem imela pojma, kje hodim, ampak, ker sem bila na čelu naše četice in ni nihče protestiral, sem smelo stopala dalje. S kapuce mi je kapjalo naravnost na konico nosu, ob vsakem koraku je v čevlju reklo »čmok«, voda zgoraj, voda spodaj, voda na sredi... Tako sive pokrajine še nisem videla. Megle so se lovile, trgale in spet združevale nekaj metrov nad tlemi in veter je lasal skrivneno smreke, ki že kdove kako dolgo životarijo na tem odprtem pobočju. Samo še čarovnica bi morala na metli jezdit čez greben, pa bi bila slika popolna. Takrat sem si rekla, da bom sem prišla še enkrat, ko bo sijalo sonce, ko ne bo vetra, dežja, megle... No, tisti enkrat do zdaj še ni prišel. Ampak bo, gotovo bo.

Potem smo se znašli sredi meter visokih borovcev. Lovili smo ravnotežje po deblih in koroninah in po polurnem balansiranju med bujnim zelenjem se je nekdo spomnil, da smo najbrž zašli. Kot na povelje se je vsa četica obrnila in tako sem se znašla na repu kolone.

Tisti »čmok, čmok« v čevljih je postajal vse bolj neusmiljen in za nameček smo morali še čez neskončno globok prelaz Sindlarico. Na drugi strani pa nas je pozdravil še naravnost strahovit veter in imela sem občutek, da se bom razjokala. Pa še Ribniška koča je bila zaprta. Zeblo nas je, da smo kar šklepetali z zobmi, če bi ga dobili, bi popili vsak vsaj liter vročega čaja, tako pa smo morali vsi premraženi naprej.

Čez dobro uro smo se pojavili v finem Grmovškovem domu, kjer nam je lepo oblečena gospa razložila, da nas ne morejo vzeti pod streho, ker ni več prostora. Potem si nas je, do kože premočene živalce, malo bolje ogledala in se v hipu omeščala:

»No, prav. Vam bom pa dala sobo, ki ni rezervirana za planince. Samo pazite na tapison!«

Seveda smo obljubili, da bomo pazili na tapison.

Ponižno smo se umikali zagrebškimi turistom, ki so si nas radovedno ogledovali, in njihovim damam, ki so se zmrdovale, češ, kaki tepci, peš lazijo sem gor, ko pa bi se lahko pripeljali, ko smo se kot tatovi plazili v našo sobico. Tam smo zmetali s sebe vse mokre (se pravi čisto vse) cunje in iz lepo opremljene sobice smo naredili sušilnico (seveda smo pazili na tapison). Od okna do vrat smo napeljali vrv in na njej sušili hlače. Srajce smo sušili na radiatorjih in stolih, čevlji so natlačeni s papirjem čakali na boljše čase v Wesoljskem Centru, nogavice pa so se sušile na, kdo bi si mislil, nočnih sve-

tilkah. Ker brez hlač nismo mogla (oziroma mogli bi že, vprašanje pa je, kaj bi bilo z javno moralo) iz sobe, smo se zavili pod odeje in tam preživeli naslednjih šestnajst ur in pol. Pa navsezadnje niti ni bilo tako slabo.

Za razliko od prejšnjega naslednji dan ni deževalo, sonca pa tudi nismo videli. Na vrhu Velike kope smo skakali v zrak, da bi bili više od Črnega vrha, pa ne vem, če je komu uspelo. Stegovali smo potem na grebenu vratove in z velikansko žlico zajemali sicer skromen razgled. Tam okrog Partizanke smo zopet rahlo zašli, kriva pa je bila mama. Popolnoma je namreč verjela svojemu transverzalnemu brevirju in se ni hotela niti za milimeter premakniti z mesta, kjer naj bi po njenem bila pot.

»V knjigi piše oziroma je narisano, da pot zavije v gozd nad domom!« je tmgoglavila. Nismo je mogli prepričati, da bi nam pustila pokukati na drugo stran doma.

»Če pa je narisano, da je nad domom!«

Neki nesramnež pa si je le drznil pogledati na prepovedani kraj in tam našel lepo, široko in sploh udobno pot, ki se je zlagoma spuščala v gozd.

»Ampak biti bi morala nad domom!«

Zadnji breg pred Kremžarico je bil nekoliko siten, najbrž zato, ker nam je že pošteno krulilo po želodcih. Pa smo si jih lahko potem toliko bolj naphail.

Za srečen konec kmo potem na poti proti Slovenj Gradcu našli še podkev. Pravo, pristno. Tako, ki prinaša srečo. Še danes visi v garaži. In takrat nam je zares prinesla srečo: za rep smo še ujeli avtobus, ki nas je pripeljal na vlak v Dravograd, pa še pošteno smo se preznojili, ko smo dirjali za njim.

(Dalje)

RADUHA, RADUHA

MIŠA FELLE

... V nedeljo alpinist hiti
pri Bukovniku obsedi
in en pogled še gor in dol,
ki ga pozabil ne bo nikol'.
Zdaj ve, da prišel bode spet,
dokler mu treba ne bo umreti,
on živel bo z Raduho
in njeno steno ljubljeno.

Kje so časi, ko sem kot planinska zelenka z neveščo roko zapisala gornje verze! Pa vendar me je planinsko življenje, ki sem ga pričela prav na Raduhi, v hipu tako prevzelo in navdušilo, da sem že več kot deset let zapisana goram. Dovolj časa, da sem se prepričala, kako to niso le sive skale in zeleni gozdovi, pašniki, so ljudje, ki prebivajo z njimi, jih tiho ljubijo, združuje jih ena pot, en cilj — biti na vrhu. Ne le na tisti drobnih piki na geografski karti, temveč tudi na vrhu, ki ga ponuja življenje.

Tako je zamo Raduha širok pojem, razvlečen po Koroški in Štajerski, kajti po obeh krajinah živi na desetine njenih delčkov, ljudi, ki jo imajo radi. Kaj bi bila Raduha brez partizanov, ko so ob njenem vznožju, v Koprivni, med NOB ustanovili 1. koroški bataljon? Pa partizanke Marjetke? Solčavanov, na njenih pobočjih posejanih kmetij, Robnikove, Prodnikove, Štitarjeve, Hedove, med njimi najvišje v Sloveniji, na kateri gospodarji Bukovska Rozinka, brez katere si Raduhe mnogi stalni obiskovalci sploh ne bi mogli zamisliti. Jožeta, ki je na planini Javorje leta in leta rad postregel mimoidočim s kislim mlekom in ga je kljub zdravemu življenju pobrala zahrbtna bolezen. Brez Hojnika, Dodiča, Draga, Romca...

— — —

Sedim v sobi. Tla so pokrita z orientalsko preprogo, skozi okno pa prihaja vonj po cve-točih pomarančah. Vendarle je tudi tu čutiti pomlad. Marec je, sobota popoldne, jaz pa razmišljam v hladni sobi, v betonski zgradbi, sredi peska, ki se na jugu podaljšuje v Saharo, na severu se pa izgublja v Sredozemskem morju. Namesto, da bi jo mahala mimo Črne in Janškov ter Bukovnika na Grohat, na Raduho. Ali pa se vsaj zapodila po tekaških smučinah, nabirala moči za tek na Dan zmage v Ljubljani ali za povračilo na sto kilometrov v Bielu, kamor sem se pred tremi leti zaobljubila, da se pojdem.

Raduha (Junij 1981)

Foto Miša Fello

Tako pa se ob sobotah v tej hladni sobi znajdem sama s temi svojimi hotenji. Kaseta s planinskimi narodnimi napevi; fotografije, sončni zahod s Pohorja, Tri Cline, Monte Rosa, Olševa, Raduha, Raduha, Raduha...; drobne sličice naših planin, ki mi jih v pisnih pošiljajo tisti, ki vedo, da jih pogrešam. Spomini. Vedno znova in znova ugotavljam, da se tudi od njih da živeti. In to lepo, kajti meni je ob takšnih »pohodih v mislih« lepo in prijetno, čeprav vem, da bi jih rada doživljala v živo. Zakaj torej vse to? Zaradi nje, Raduhe? Če ne bi poznala nje, ne bi imela toliko poguma, da bi jo zapustila, čeprav le za kratek čas. Prav zaradi nje sem takšna, kot sem!

Ne spominjam se, kdaj sem prvič sama bivakirala pod milim nebom. Vem le, da je to bilo na Raduhi in da sem prav v njenem naročju to največkrat storila. V soncu in dežju, snegu in mrazu. Če me je bilo pri prvih bivakih le malo strah, sem se te nadloge polagoma povsem otresla in me kasneje ni nikdar skrbelo, čeprav sem prenočevala kjerkoli, v oljčnih gajih Krete, na Col du Midi ali sredi majhnega otočka na Nilu. Raduha je naredila svoje. Kolikokrat so me znanci spraševali: »Kaj bi naredila, če bi srečala medveda?« »Vam bom povedala, ko se bova prvič videla!« In sem gazila naprej belino iz Koprivne proti Janšku. Tam so me prepričevali, naj prespim pri njih, lepše da mi bo ob krušni peči, kot ure in ure gaziti do cilja. Dobre duše, pridne roke; našli so se, dve sestri in dva brata. Živijo in delajo v slogi, da jim marsikdo lahko zavida. Pa vendar sem bila toliko groba, da sem odklonila njihovo gostoljubnost. Naprej moram. Zakaj? Ko bi mi kdo mogel na to odgovoriti...

Mnogo let je že minilo od mojih prvih pohodov na Raduho, s tem vzporedno pa tudi v Kamniške, Julijce, Dolomite, Centralne Alpe, Ture; vse to sem imela priložnost spoznati, za kakšno čudno bitje sem veljala. Pa še dekle povrh! Takšno, ki pije le mleko ali pa kisto vodo, če mleka ni. Kratko pristrizženih las (to je bil tudi »corpus delicti«, ko sem bila obsojena na svoj prvi planinski krst), pa kar sama jo mahne v hribe. Saj ni čisto pri pravi. Kljub temu pa so se »neplaninski« znanci in prijatelji kmalu privadili in me sprejeli za takšno, kot sem bila in kot sem še. Bilo je tudi obdobje; našli so se, Franjo skupaj preživeli na desetih sobotah in nedeljah na relaciji: Črna—Raduha—Solčava—Logarska—Okrešelj—Klemenča jama In še danes se smejemo, ker so naju obdolžili... No ja, dva dekleti sami na pohodih, in tako naprej... To so pač nekateri razlagali po svoje. Nerodneži, ki niso znali opazovati sončnih zahodov tako kot midve; ki niso nikdar opazili, kako se izpod tanke snežne odeje prebijajo prvi alpski zvončki na plano; ki niso nikdar mogli vodeti, da uživava v družinskem prijateljstvu, kajti za naju smo bili vsi, ki smo se ob sobotah srečevali na Grohatu, Okrešlju ali Klemenči jami ali kje drugje — ljudje istih ciljev, istih nagnjenj: ljubili smo gore. Je še kaj lepšega na svetu kot deliti malico iz nahrbtnika, zapeti ob ognju, v steni, v planinski koči? Biti enak med enakimi? Pozabiti na dolino in skrbi, ki jih skriva v sebi? Tako smo pred desetimi leti vsaj na videz znali. Danes še tako ne. Veliko se je spremenilo zadnja leta, vsakdanja potrošniška miselnost in mrzlica sta prodrli tudi v višave. Gneče po planinskih domovih, stotine organiziranih izletov, lov za žigi za številne transverzale, za katere bo kmalu zmanjkalo

prostora po naših hribih, saj je skoraj že vsaka ped po svoje označena. V alpinizmu — kategorizacija. Škoda, toliko lepih spominov mi je ostalo na čase, ko smo šli v steno zgolj zato, ker nas je tja nekaj vleklo, nekaj, kar bi težko opisali z besedami. Nikakor pa ne, da bi si nabirali točke...

A je še mogoče ujeti nekdanje trenutke. Ko sem zvedela, da dve leti ne bom mogla na Raduho ne kam drugam, kar bi vsaj približno spominjalo na naše hribe, sem poskusila zavrteti čas za deset let nazaj. Pod Raduho smo se zbrali skoraj vsi iz stare garde, tudi Cvrčo, ki ga ne bomo nikdar več videli, ker se je pozimi namenil preplezati Sfingo, tudi Branč, ki ga je pokopal plaz izpod Naglja v Prokletijah, tudi Mišo, ki ga je vzela Toffana, pa Jože, ki je na pohorski smučini pustil vse naše nadaljnje skupne pohode — vsi so bili z nami. V mislih. Nihče ni izrekel nobenega njihovih imen, pa vendar vem, da se jih je vsakdo spomnil...

— — —

Tako se tudi jaz spominjam srečanja pod Raduho in noči, ko smo na gorici pri Bukovniku, ob siju lune in zvezd, objeti, obrnjeni v ostenje Raduhe, peli. Preprosto peli in ni nam zmanjkalo besedil. Kot bi hoteli nadomestiti vse zamujeno v zadnjih letih; zatrpati leta hitenja, ki se je pojavilo tudi v hribih, s »Tristo narodnimi«, in še več. Nismo čutili, da so minile ure, preden se je ob vzhajajočem soncu stena rdeče obarvala in se je rodilo jutro. »V hribih se dela dan...«

Čutili smo, da se nam je odvalila skala od srca. Spoznali smo, da se še znamo »po nekdanje poveseliti« in to nas je osrečilo. Še smo lahko velika družina, čeprav imajo mnogi izmed nas že vsak svojo. Planine, Raduha, nas še vedno družijo.

Gledam v majhno črno-belo fotografijo stene Velike Raduhe, kjer je tudi Stanetova Zajeda. Pismo jo je priložila Irena in na hrbtno stran zapisala: »Al se bo še v kateri smeri tako kadilo kot zadnjič?« Seveda, ob mojem zadnjem obisku na Raduhi sva z Ireno šli v Zajedo. Čisto nenačrtno. Brez opreme. Teden dni poprej sva z njenim možem, tudi nenačrtno, »polegnila« v Veliki Raduhi »Libijsko« Krstil jo je Fika. Naj bo za spomin, je rekel, žejo sva pa tudi takšno trpela ves čas, kot da bi plezala po puščavi.

Tokrat sva do vstopa imeli družbo. Cigi je dvema pripravnikoma pokazal vstop v »Micin steber«, sam pa se je s soplezalcem odpravil nabližat naprej novo smer tik pod vrhom. Midve pa sva uživali, kot že dolgo ne. Odkar je Irena dobila hčerko, je bil zanjo alpinizem odpisan. Jaz pa že nekaj let vem, da nisem rojena za kaj večjega kot za trojke ali štirice. Tako sva od veselja na vsakem »štantu« prepevali, pokadili kup cigaret, čeprav nobena od naju ni kadilka. Spet se je v naju prebudila stara sla. Sla po plezanju. »Škoda, da greš, marsikatero bi lahko zdaj udarili skupaj, Urška je že večja...«

O, Irena, še se bo kadilo iz najine smeri!

— — —

Poster Rinke, ki ga imam na steni, me spominja zadnjega AFŽ pohoda: Irene, Zlate in Majde ter naš vsakoletni pohod. Dvanajst mesecev smo dajale na stran po deset starih jurjev in ko smo jih na kraju vrgle skupaj, smo ugotovile, da se je nabral kar lep kupček in če bi nam kdo na začetku dejal, da bomo morale primakniti še kaj iz svojih žepov, bi mu rekly, da je nor. Štartale smo v Slovenj Gradcu, ki ni ne koroški ne štajerski, da ne bi bilo zamere. Z avtostopom smo se prebile do Ančke pod Rinko, vmes pa rekly marsikatero pikro na račun Savinjanov, ki ne pobirajo avtostopark. Imele smo celo čas igrati karte na cesti od planinskega doma v Logarski dolini do Rinke. Potem so bile potrebne ure in ure, da smo se odpravile in prebile do Okrešlja, imele tam »conversation« z britansko skupino planincev, ki jim kar ni šlo v glavo, da smo jih povabile k mizi na kozarček rdečega, doživele smo tudi to, da je dal Škot za liter. Za spremenbo so tisti večer iz kože prihajali odmevi: »My bonnie is over the ocean«, »Oh, Susana«, »Klementine...«.

Naslednje jutro smo se od Okrešlja do ostenja Brane recitirale in se čudile, koliko najrazličnejših verzov premorejo naše glave in z njimi dražile slavistiko, ki marsikaterega avtorja ni utegnila prepoznati:

»Sklad na skladu se vzdiguje, golih vrhov kamniti zid...« Vodnik!

Ja vam pišu, čevo že bolje... — Puškin!

»Sach ein Knab ein Roeslein stehn...« — Goethe!

»Nekoga moraš imeti rad...« — Minatti!

»Bil pozni maj je...« — Macha!

Niti dež nas ni zmotil; da smo pozabile na morečo meglo okoli nas, so nam pripomogli še Baudelaire, pa Vogel, Baumbach, Wordsworth...

Nenadoma smo se znašle pred kočo na Kamniškem sedlu in še preden smo utegnile vstopiti, so nas prijazno pobarali, če smo za palačinke. Strela, takšna prijaznost je pa tudi v hribih že prava redkost in kdo bi se odrekel palačinkam na skoraj dva tisoč metrih višine? Le Zlata, ki je imela na skrbi »blagajno«, je za trenutek podvomila v naše finančne zmogljivosti za takšne »špase«.

Potem smo, dobro podprte, nadaljevale pot proti Korošici, vmes pa smo imele priložnost ugotoviti, da so že trem počile pumparice na kočljivih mestih in smo si vzele čas še za šivanje in preoblačenje. Kdo ve, kaj je ob tem vplivalo na našo razpoloženje, saj je Majda šele naslednji dan ugotovila, da je ostala — brez hlač...

Na Korošici je bila gneča kot vedno, pa smo si hitro zagotovile prostor na »skupnem«. Potem smo, čeprav smo antitalentke za petje, zapele našo, ki nam najbolj ubrano gro iz ust: »Ojstrica, kraljestvo ti moje...« in zaslužile celo aplavz. Še pomembnejše pa je to, da smo potegnile za sabo vso kočo in spet nam ni zmanjkalo besedil. Ko je nastopila kriza, smo jo zamašile z »Marie, ne piši pesmi več.« Navzočim smo zagotovile, da resnično nismo članice nobenega pevskega zbora, v zahvalo pa so nam »poslušalci« zavzeli ves prostor za spanje. Nismo se pritoževale, ne bo ne prva ne zadnja noč na klopi in smo se zavile v spalne vreče. Trde klopi bi še prenesle, nikakor pa nismo mogle prenesti hrupa, ki ga je zganjal nesrečnejš in ni vedel, da tudi na tej višini velja »hora legalis«.

Zbudil nas je veter, ki je tulil okrog bajte. Misleč, da še spimo, so se duhovitoži moškega spola norčevali: »Ej, slišite kok' babe hrčijo?«

Pa babam ni bilo do spanja, ko so videle, kako zunaj sneži. Tako je bilo na Škarjah snega že za dober čevljev, a kljub vsemu smo na poti proti Klemenči jami še malicale. Še skočec do Logarske, do Fikanovega spačka, ki je pristal na Koroškem, pri Pravhartu, kjer se navadno ustavimo, kadar se vračamo z Raduhe. Tu smo zaključile, kot se spodobi, in si bile edine, da je ta pohod AFŽ pa kakovosti vsekakor presegel vse dosedanje.

Sedim v sobi, tla so pokrita z orientalsko preprogo, skozi okno prihaja klic muezina, ki vabi k večerni molitvi. »Salam aleikum,« vzkliknem in rečem: »Ej, da bi vi kdaj videli mojo Raduho!« Tako pa ne morete vedeti, kaj zmorejo tisti, ki jo poznajo. Plezajo v Himalaji, v Andih, plezajo na najvišje vrhove svojega vsakdana, na cilje, ki si jih zastavljajo na svoji POTI, kot si jo je bil Nejc in z njim vred na tisoče drugih, le da so ti cilji različni; pri nekomu so večji, pri drugih spet skromnejši. Moji vedno vodijo k Raduhi, tako ji pač od tukaj kličem: »Masalama!« Nasvidenje!

LEPA ZELENA BEGUNJŠČICA

STANKO SREŠ

Lepo julijsko jutro je. S Tomažem sva na stezi blizu Prešernove koče, za nama je vrh Stola v rahli meglici, gledava pa proti Begunjščici.

»Tomaž, tja greva,« pravim. »Na lepo, zeleno Begunjščico.«

»Saj ni zelena, same skale so in grušč je tam čez,« se protivi Tomaž.

»Čakaj, da prideva čez rob, pa boš videl, kdo ima prav.«

Prejšnji dan sva prišla s Pristave mimo Valvazorja do Prešernove koče. Že zvečer sva stopila na vrh Stola; precej vetrovno je bilo in megla nama je le za hip dovolila razgled. Prenočila sva pri prijaznih in skrbnih Kelbljih v Prešernovi koči. Zdaj pa sva že na nogah in gledava na Begunjščico in Zelenico. Lep pogled imava na cilj in pot, ki je pred nama.

In potem sva šla. Še nekaj časa po grebenu s pogledom proti Begunjščici, potem pa zavije steza na levo po grušču, po katerem kar divjava. Tomažu je zelo všeč to hitro spuščanje. Kar naenkrat sva globoko v zeleni dolini, v Kožnah, kjer se odcepi spodnja pot na Zelenico. Nekam hladno nama je, zato oblečeva puloverje; no, pulover oblečem le jaz, ker je Tomaž izgubil svojega nekje na poti, tedaj ko sva divjala.

»Tu te bom počakal, ti pa hitro ponj, saj ga boš našel.« Tomaž odhiti po strmi stezi navzgor. Sedem v travo ob poti in ogledujem okolico. Kako velike skale ležijo sredi zelenja. Velikanski pravokotni balvan je tu ob poti, kjer sedim. Sam sem in tiho je. To je počitek, res. Naslonim se na nahrbtnik in uživam. To so trenutki, zaradi katerih hodimo v planine, v to divjino, med te skale. Kar prehitro se vrne Tomaž, ves srečen, da je našel pulover. Greva naprej, zdaj naju čaka strm vzpon po kratkem žlebu. Potegneva se gor in Begunjščica je že bliže; čez Veliki plaz vidiva tanko črto — steza je to, kjer bova hodila.

Najprej pa morava še do doma na Zelenici. Prijetna steza je vdrelana v pobočje Vrtače, kjer cvetijo dišeči klinčki. Ne moreva se jih nagledati! Kmalu zagledava med macesni dom, okrog katerega se pase nekaj krav. Tomaž se jih zelo razveseli. Tako rad ima živali. Kako vesel je bil včeraj, ko sva v gozdu pred Valvazorjem srečala srnjačka. Tiho sva hodila, ko sva zaslišala korake.

»Pst!« sem zabičal Tomažu, in obstaneva. Koraki se bližajo in nenadoma je pred nama čisto blizu — mlad srnjak. Nekaj časa se nihče ne gane, samo gledamo se. Končno je srnjak le skočil in izginil v gozdu.

»Tako blizu še nikoli nisem videl srnel!« Prav srečanja z živalmi ga vlečejo z mano v gore.

Dom na Zelenici pa je zaprt. Komaj potolažim fanta. Razložim mu, da je tu odprto vso zimo zaradi smučarjev in nekaj časa je zato poletil dom zaprt.

Počivava na klopi pred domom in se ozirava na skalno pobočje Begunjščice. Nikjer ni nikogar, le kravji zvonci pozvanjajo.

Potem greva naprej. Vedno bolj vroče je, še posebej, ko se obrneva na levo navzgor ob robu melišča in se prebijeva skozi rušje proti vrhu. Razgled je vse lepši. Gledava proti Vrtači, kjer se vije steza, po kateri sva hodila, in proti Stolu. Pazljiva sva, ker je tu svet precej krušljiv. Saj tu sploh ni mogoče hiteti, če hočeš uživati v tej samoti s tako lepim razgledom. Večkrat se ustaviva. Kmalu je pred nama veliko molišče.

»Zdaj pa bova kmalu na robu. Še malo pa bova na zeleni strani Begunjščice,« prigo-varjam sinu, ki ga je vročina precej zdelala.

In res. Še kratek vzpon in prevallila sva se čez greben na stezo, ki drsi z vrha do »Robleka«.

»Ja, tu je pa čisto drugače,« priznava Tomaž. »Vse je bolj zeleno in tudi veter hladi in ni tako vroče.«

»Malo bova tu posedela, potem pa greva na vrh. Tako bo bolje. Saj vrh ni daleč.«

Leže na travi ob poti občudujeva planike, ki se skrivajo med travo. Tomaž jih je prvič videl. Sama sva še vedno. Nikogar še nisva srečala — od Prešernove koče do sem. To je pa res nekaj! Žal mi je le, da tudi drugi ne najdejo poti v to samoto. Sicer pa imaš srečo, če prehodiš sam v lepem vremenu vso to pot.

Dolgo tako uživava in se pogovarjava. Doma ni nikdar toliko časa za pogovor! Nato se le odločiva za vrh. Zdaj nisva več sama; nekaj planincev prihaja z vrha. Tomaž se jih hoče na hitro izogniti pa se spotakne. In komaj se je ujel, sicer bi se skotalil po travnem pobočju.

»Pazi in ne tako hitro!« mu kličem. Tudi ostali so se prestrašili. Fant se pa samo smeji in gre naprej.

Na vrhu je dosti vetra. Razgled pa je — kako naj zapišem — no pač tak, kot je razgled z Begunjščice. Spet sva sama, le tam proti zeleni Begunjški Vrtači vidiva veliko črdo ovac. To je spet nekaj za Tomaža. Mrzel veter naju je prepodil z vrha; spustila sva se do Robleka. V koči nisva dolgo, morava še na Dobroč. Pot po zeleni Begunjščici je prijetna. Pa tudi samotna je danes. Le Tomaž je spet površen; le s težavo se obdrži na stezi.

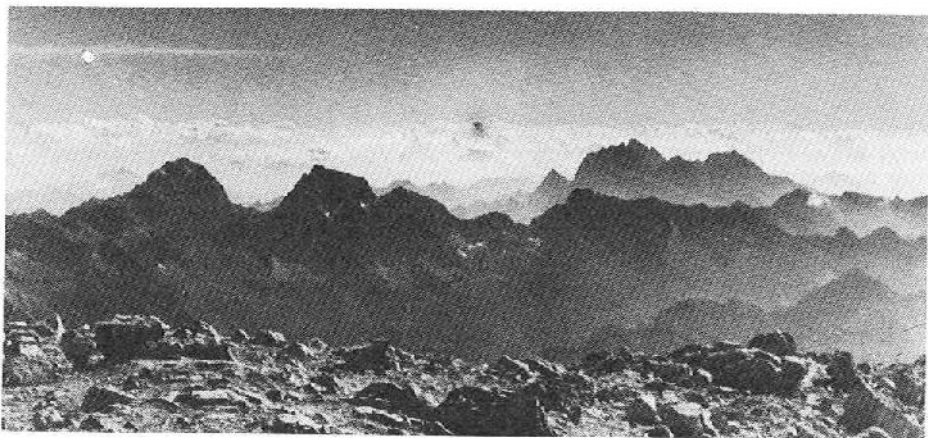
»Zdaj bova pa prišla na veliko planinsko razpotje na Prevalu,« mu pravim, ko se približava gozdu in koči.

Nekaj časa sediva na klopi ob koči. Nato pa zavijeva v gozd. Kar zaželela sva si ga že, ker je bilo na južnem pobočju Begunjščice precej vroče. Prijetno je hoditi po gozdu, potem ko sva skoraj ves dan prezivela na stezah brez sence. Tu in tam vidiva skozi veje Begunjščico in Stol. Vrhovi že imajo meglene kape. Greben, po katerem hodiva, se precej zoži in potem:

»Pst, Tomaž tiho bodi!« šepetam, ko slišim korake na desni ob poti. Obstaneva. Zagledava tri gamse. Nekaj trenutkov se gledamo, potem pa žvižg in topot in — gamsov ni več.

Tomaž verjetno spet ne diha. Kako srečen je. Srečanje z gamsi iz oči v oči! To je nekaj zanj. In tudi zame. Pod tem vtisom nadaljujeva pot. Večerji se že. Utrujena pa tudi srečna prideva do Kostanjškove kočice na Dobroči. Čeprav sva žejna in lačna, naju prelep razgled zadržal še nekaj časa pred kočjo.

Strmim na gorenjsko ravan. Sonce je že izginilo za oblaki na zahodu. Dan, ki mineva, pa bo ostal v srcu in spet bo lažje prenašati puščobo delavnikov. Danes pa je bil praznik.

Mangrt, Jalovec in Zahodni Julijci

Foto Joco Balant

PSIHOLOG NA ALPINISTIČNI ODPRAVI

PETER MARKIČ

Psihološko raziskovanje alpinističnih odprav ni nova stvar. V svetu obstaja že precej raziskovalnih projektov o tej temi. Večinoma so pod »pokroviteljstvom« vojske, zato rezultate ljubosumno čuvajo. Tudi pri nas so bile že opravljene take raziskave. Žal pa potem rezultati niso bili analizirani in dostopni tistim, ki jih to zanima. Prav tu se naš pristop začne razlikovati od vseh prejšnjih. Koristnost se meri po uporabnosti.

Po kriterijih za izbor članov odprave Lotse 81 sem bil izbran tudi sam. Ker sem sicer tudi psiholog, smo skupaj z nekaterimi profesorji in asistenti Oddelka za psihologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani sestavili načrt za psihološko raziskavo te odprave. Osnovni cilj je bil, odkriti tiste faktorje, ki vplivajo na uspešno delovanje odprave.

Raziskavo smo tematsko razdelili v tri skupine:

1. Ugotavljanje osebnostnih lastnosti članov — tu smo uporabili nekatere klasične psihološke tehnike, druge pa smo priredili specifični situaciji.

2. Ugotavljanje sociodinamičnih faktorjev, ki se pojavljajo na alpinističnih odpravah in vplivajo na učinkovitost skupinskega sodelovanja — sem sodijo različne oblike sociograma. Prav sociogram je gotovo eden najbolj učinkovitih načinov zbiranja podatkov. Rezultati so nam v veliko pomoč pri sestavi skupin za delo na hribu, čeprav moramo pri tem upoštevati še druge faktorje, ne le želje posameznikov. Za ilustracijo le en podatek: od vseh zvez, ki so se v 60 dneh dela na hribu pojavile med člani, smo jih kar 76 % predvideli s tremi sociogrami. Tematika pa je zelo občutljiva, zato moramo pazljivo izbrati sociometrično tehniko.

3. Druga področja — sem sodi vprašalnik motivacije, inteligenčni test, ocena kriterijev za izbor, ocena dela v pripravljalnem obdobju in med odpravo, usmerjeni dnevniki, razne ocenjevalne lestvice... Vzporedno s snemanjem EKG, ki ga je opravljal zdravnik odprave, smo ugotavljali tudi subjektivno oceno utrujenosti in lokacijo le-te.

Časovno smo raziskavo razdelili na tri obdobja:

— pred odpravo — ugotavljanje lastnosti članov,

— med odpravo,

— po odpravi — analiza sprememb, nastalih med odpravo.

Glavna težava pri vsem tem je pomanjkanje ustreznih psiholoških instrumentov. Situacija je namreč tako specifična, da klasični postopki, razen redkih izjem, ne dajo ustreznih rezultatov. Na podlagi izkušenj smo priredili nekaj instrumentov in ti so se izkazali, kot dobri. Potrebna pa bi bila večkratna uporaba. Priložnosti za to bo v prihodnje vse več. Želimo se zahvaliti še članom odprave za sodelovanje. To jim je vzelo precej časa, vendar so skoraj vsi dobro sodelovali.

Pri sestavi posameznih delov programa in analizi rezultatov so sodelovali: prof. Borut Šali, doc. dr. Klas Brenk in psiholog Benjamin Jurman. Celoten program pa je spremljal mag. Peter Umek.

Rezultati še niso v celoti obdelani. Za primer pogledjmo rezultate ene od ocenjevalnih lestvic. Po končani odpravi so se člani med seboj ocenjevali glede na kriterije: fizična pripravljenost na odpravi, psihična pripravljenost, delavnost, zrelost v obnašanju in uspešnost na odpravi. Vsak je ocenil vsakega z numeričnimi ocenami od 1 do 5. S pomočjo aritmetične sredine dobljenih ocen smo naredili »rang« članov odprave. Te »range« smo potem primerjali med seboj. »Rang« korelacije kaže tabela. Dodali smo še rang glede na objektivni dosežek članov — dosežena višina, število obiskov v posameznih taborih.

	Fiz. prip.	Psih. prip.	Delavnost	Zrel. obn.	Uspeš.	Obj. dos.
Fiz. prip.		0,96	0,78	0,47	0,60	0,89
Psih. prip.			0,80	0,68	0,94	0,61
Delavnost				0,78	0,86	0,56
Zrel. obn.					0,70	0,40
Uspešnost						0,54
Obj. dos.						

Vsi koeficienti so statistično pomembni.
 Obširnejše poročilo bo izdelano po obdelavi vseh rezultatov.

Triglav s sosesčino z bivaka II.

Foto Joco Balant

društvene novice

Tinetu Omanu v hvaležen spomin

29. 3. letos je v 78. letu starosti preminil Tine Oman, dolgoletni član in od 24. 2. 1962 častni član PD Škofja Loka.

Rodil se je 9. 2. 1905 na Suhi pri Škofji Loki in že kmalu začel zahajati v gorski svet. Gore so mu bile nadvse pri srcu, planinska organizacija pa priljubljeno delovno področje, kolikor je to le dopuščal čas.

Vojna ga je hudo prizadela. Skupaj z družico Milko in devetmesečnim sinom Matevžem je moral v izgnanstvo že s prvim transportom izseljencev dne 5. 7. 1941. Živel je v

Tine Oman

Aleksandrovcu Župskemu v Srbiji, kjer se je poleti 1944 priključil NOV ter kot borec Titove armade prekriziral vso Jugoslavijo do Maribora in Gorenjske. Konec leta 1945 so ga demobilizirali; potem pa je spet začel živeti normalno, urejeno življenje. Seveda so ga spet zamikale gore in že leta 1947 je postal prvi povojni predsednik PD Škofja Loka, katerega je vodil vse do upokojitve leta 1962.

Člani se ga spominjajo kot dobrega, domiselnega in naprednega organizatorja. Bil je načrten in poznal je pravo mero; ni se prepustil samemu gospodarstvu, vedel je, da je prva naloga planinske organizacije v tem, da vzgaja podmladek in da članom pomaga spoznavati gorski svet.

Tako je njegova zasluga, da je že kmalu zaživel mladinski odsek PD Škofja Loka, planincem svojega društva pa je organiziral nešteto izletov, s katerimi so preromali vso Slovenijo, največ pa seveda gorski svet na Gorenjskem. Teh časov se člani še sedaj radi spominjajo; bilo je sila živahno, pa tudi dobro organizirano, saj je umel premostiti tudi tedanje prometne težave.

Seveda bi bilo krivično, če se ne bi spomnili njegovih zaslug za gradnjo koče na Lubniku. Stara koča je med vojno pogorela, leta devetindeset so zastavili delo na novo. Bilo je dosti udarniških sobot in nedelj, Tine sam je bil ves zakopan v to delo, ki je terjalo vse znanje in moči, vsako sekundo prostega časa. Mnogo je pripomogel, da so sodelovali krajanji, vojaki loške garnizije, planinci in da so že leta 1953 kočo izročili v rabo planincem, ki od nekdanj radi zahajajo na Lubnik. Ni miroval, dokler v prijetnem planinskem domu ni zasvetila električna razsvetljava in se je konec koncev oglasil še telefon.

Njegovo strokovno znanje se je koristno obračalo tudi v prid planincem in tako ni čudno, če so ga februarja 1962, ko je prepustil predsedniško mesto mlajšemu Milošu Mraku, soglasno potrdili za častnega člana društva.

Z društvom je živel še tudi kasneje, ko mu bolezen ni več omogočala fizičnih naporov. Vedno je še znal svetovati in se zaplesti v pomenek o gorah. Ob takih priložnostih se je ves razvnel in zažarel, gore so mu bile velika in neuničljiva ljubezen.

Tudi organizacija ga ni pozabila; po srebrnem odličju PZS, je leta 1977 prejel še zlati častni znak Planinske zveze Slovenije.

Tineta sedaj ni več, odšel je in počiva v Lipici sredi zelenih bregov. Z njim je planinska organizacija izgubila spet eno markantnih osebnosti — navdušenega in predanega garača, aktivista, umnega organizatorja in mentorja.

Naj mirno počiva; po njegovih stopinjah gredo novi in novi planinci in skrbe, da izročilo pionirjev ne bo nikoli pozabljeno.

P. Š.

Dr. Josip Potrata

11. aprila 1982 je minilo 40 let, ko je pod okupatorjevimi streli padel prvi slovenski partizanski zdravnik in velik ljubitelj slovenske zemlje dr. Josip Potrata. Rodil se je 25. 8. 1900 v Trstu kot sin pristaniškega delavca, ki je padel v I. svetovni vojni in matere, perice. Študiral je v Zagrebu, Ljubljani in Padovi. V tridesetih letih je moral pobegniti iz Trsta kot aktiven borec proti fašizmu, kot član ilegalne organizacije TGR. Skupaj z družino je prišel v Zabukovico in I. 1931 postal zdravnik Bratovske skladovnice rudarjev. Vseskozi je bil v naprednih vrstah, bil je član Sokola itd. Po okupaciji je poskrbel, da so člani komunistične partije dobili »bolniško« in so se tako izognili aretacijam. Med drugim je »dal v bolniško« tudi Albina Vipotnika, člana CK KPS.

7. 11. 1941 je bil izdan in so ga prvič aretirali. Obtožili so ga, da zdravi ranjene in bolne partizane. Čeprav je bilo to res, mu tega niso mogli dokazati, zato so ga izpustili. Kmalu je po drugi izdaji sledila nova aretacija. 11. 4. 1942 je padel kot talec v Mariboru. Bajje je še pred puškami zaklical: »Živela Jugoslavija!« Ženi je pred smrtjo napisal: »Imam tri sinove, naš rod ne bo izumrl.« Še isti dan 11. 4. 1942 je okupator aretiral ženo Doro; umrla je v Auschwitzu. Trije sinovi, mati in sestra dr. Potrata, so ostali sami pred zaplenjenim stanovanjem.

Med drugim je napisal več strokovnih del, sodeloval pri Goriški matici in pri različnih drugih strokovnih revijah.

Njegov spomin je še danes živ med zabukovškimi rudarji. Bil je pravi delavski, rudarski zdravnik, saj je vedno rad pomagal ljudem. Ljubil je slovenske gore. Tej njegovi ljubezni je sledil najmlajši sin Andrej. Rad je zahajal v gore; pri sestopu s Kamniškega sedla

na Okrešelj ga je zasul sneženi plaz. Postal je žrtov gora, ki sta jih z očetom tako neizmerno ljubila.

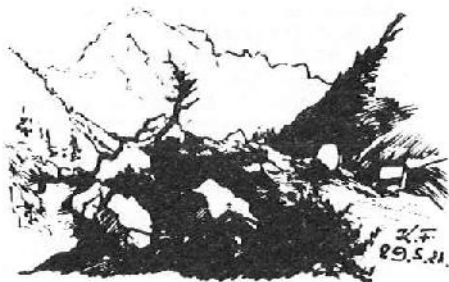
Dr. Potrata je zapustil tudi planinski dnevnik. Izlet na Stol in na Begunjščico opisuje nekako takole (odlomek): »... človek, kot jaz, ki ves čas, odkar sem bil v Zagrebu, lenari, to se pravi, da nisem šel na noben izlet, se kaj hitro upeha. Vendar, tudi ti oddihi imajo svoje dobre strani, ko si lahko med tem časom ogleduješ pokrajino pod seboj in marsikaj novega vidiš. Megla je polagoma lezla nad pokrajino, sence so vedno bolj velike in goste; zablestelo so luči na Blejskem jezeru. Ni dolgo trajalo, ko so se začele valiti megle proti Stolu od vseh strani. Nekaj kapljic je naznanjalo dož. Po triinpolurnem lazenju smo prispeli v Prešernovo kočo na M. Stolu (2188 m). Srečno smo torej prekoračili višino 2000 m. Obiskovalcev tega dne kočica ni imela veliko. Ogrel sem se s skodelico čaja, ki je bil (bodi med nami rečeno) bolj podoben vodi; nato pa smo lačni kot volkovi planili nad svojo zalogo hrane. Še danes mi je žal, da nisem šel še istega večera na vrh V. Stola in da nisem vrgel pogleda na koroško stran. Ob desetih smo že ležali na skupnem ležišču. Bilo nas je le malo takih, ki bi radi takoj zadremali, morali smo poslušati tiste, ki jim spanje ni ležalo preveč na srcu. Ozračje se je okoli enajste toliko pomirilo, da sem lahko zaspal tja do jutra, ko me je začelo zebsti; pihal je namreč močan veter in je majal vso bajto.

Ob štirih smo že bili pokonci in ni mi žal tako zgodnje ure, kajti pogled na Julijce je bil res nekaj imenitnega. Vrhovi so bili pokriti s snegom, od njih so se prvi žarki odbijali v rožnatih barvah. Polagoma smo optrali nahrbtnike in šli na vrh V. Stola (2236 m). Zablestelo je pod nami na Koroški strani. Vrbsko in Blatno jezero, povezano med seboj z ozkim trakom, ki ga tvori Drava. V daljavi proti severu se je prikazal Celovec in daleč od njega v bolj zahodni smeri — Beljak. Tik pod nami Medvedja dolina, proti kateri se spuščajo Karavanke v strmih pečinah, in na zgornjem koncu ležeča Koroška kočica.

Na desno je zdrsnil pogled na pečine Vrtače in Zelenice in na gorovje Begunjščice...« Nato dr. Potrata opisuje spust do sedla Belščice in do Koroške kočice. Nato so se vrnili na sedlo Belščice in začeli iskati stezo do Vilfanove kočice na Begunjščici. Spustili so se po grušču do dna kotanje, ki loči Stol od Begunjščice. Prišli so do steze, »ki pelje na Planino Zelenico in sedlo Zelenica«... »Dospeli smo na stezo, ob kateri sta postavljeni dve lovski kočici. Do tu sem gre steza ob zapadnem pobočju Begunjščice direktno do Vilfanove kočice, a se je žal nismo moglo poslužiti, ker nam je to preprečil nek gozdar, češ, da je ta steza privatna last in da ima danes priti nek velik 'gospod' na lov. Morali smo si pač pomagati drugače, da obidem v Poljško planino, ker se nam je tudi posrečilo, držeč se neke steze bolj oddaljene od lovske kočice; ta steza nas je mimo dveh ali treh zapuščenih rudarskih barak privedla do markirane poti, ki pelje od Poljške planine do kočice... Vilfanova kočica (1517 m) leži na precej prijaznem kraju, odkoder vidiš pod seboj pokrajino tja do Bleda in čez. Tik pod tabo je Poljška planina s svojimi stajami za živino. Istotako ti je odprt pogled na zapadne vrhove Kamniških planin. Begunjščica se ponaša z izredno... alpsko floro, kot morda nobena izmed njenih sestric Karavank...« Dr. Potrata v svojem opisu omenja še eno največjih jelk Slovenije. Občudoval jo je bil na Poljški planini. V svoj dnevnik je zapisal, da ima baje 35 m² lesa.

Če strnemo nekatere misli, bomo zlahka razbrali, da je bil že tedaj nemir v koči, da so poznali slab čaj, le privatnih poti nimamo več; imamo pa vikende, ki zapirajo marsikatero markirano pot. Tudi gneča v kočah ni nič novega. Dr. Potrata v svojem dnevniku večkrat piše, kako je spal v jedilnici, v kuhinji, posebno v Triglavskem pogorju...

Franc Ježovnik

TRENTO 1982

(30. mednarodni festival planinskega in raziskovalnega filma v mestu Trentu, Italija)

Tudi letos je bilo to mesto v festivalnih dneh živahno, polno zanimanja za planinski oziroma raziskovalni film, ko iz vsega sveta prinesejo producenti, režiserji, samostojni snemalci in tudi filmske ter televizijske hiše letno bero filmov na temo, ki ta Festival zanima. To je predvsem film, ki prikazuje planinstvo in človeka v planinskem svetu, alpinizem v vseh pojavnih oblikah, jamarstvo pa tudi film, ki predstavlja raziskovalna prizadevanja, ko nam odkriva neznane, manj znane ali pa na novo odkrite dele še vedno dovolj skrivnostnega sveta.

O letošnjem festivalu sem se pogovarjal s članom žirije dr. Mihom Potočnikom, ko so me zanimali predvsem vtisi, ki jih je imel letos priložnost zbrati in prinesli domov in so za nas, ki spremljamo taka mednarodna dogajanja, vsekakor dragoceni za razumevanje napredka v tej »branži« ali pa morda tudi nazadovanja. Oboje je namreč mogoče predvsem zato, ker se prav na tem festivalu srečujejo najrazličnejši vetrovi, ki vejejo v planinsko-alpinističnem in raziskovalnem filmskem svetu in prinašajo vonj po svežem, morda pa

včasih tudi po preležanem, že večkrat povedanem, na drugačen način seveda.

Naj takoj zapišem tole:

»Kot član žirije, ki je ocenjevala letošnjo filmsko bero,« pravi dr. Miha Potočnik, »moram reči, da sem ocenjeval filme kot alpinist, ne kot gledalec in so se mi tudi tako, ko sem gledal pisanost v vsebinah, idejah in pogledih filmskih stvaritev, porodili številni vtisi, med katerimi naj izberem za tale pogovor le najbolj pomembne. Med prvimi je prav gotovo ta, da je Himalaja že obdelana, vsaj tako, kot jo gledamo oziroma kot smo jo imeli priložnost gledati letos. Šablona, ki sili v oko in ušesa, je obrabljena, saj uporablja že dostikrat izposojeno formulo: Glavno mesto Nepala, nastopni marš, baza in peripetije ob vzponu do cilja. Vse se dogaja z netrdno filmsko zamislijo, so bolj nizi kadrov, ki seveda s spreminjanjem okolja spreminjajo tudi vtis. Konstrukcija je preprosta, jo navadno narekuje dnevni red dogajanja in le redko tudi izvirne zamisli, ki bi se porodile v ustvarjalčevi glavi, upoštevajoč seveda pri tem vzgibe, kot jih slutimo ali pa so pri takem podjetju, kot je odprava, tudi očitni. Po drugi strani pa je človek vznemirjen ob gledanju vrhunskih dosežkov v plezalstvu, v vrhunski tehniki, ki jo pri tem uporabljajo in ob vsem tistem, kar se človeku ob takem filmu sicer poraja, ko razmišlja o mejah in celo

Žirija (z leve na desno — pred Grand hotelom Trento): Fernando di Giamatteo (Rim), Jerzy Snedel (Krakov), Marcel Ichac (Francija), Ulrich Link (München), M. Potočnik, Felice C. Jaffé (Geneve), Marcello Baldi (Rim); In direktor festivala: Piers Zanotto (Venezia — Trento)

30° filmfestival internazionale montagna esplorazione «città di trento»

trento 25 aprile - 1 maggio 1982

i film

o brezmejnosti teh pojavov, teh ponudenihih situacij, ki spadajo vsekakor v drugačno, morda v novo razumevanje sodobnega plezalstva.

In še: Nobenega filma ni, ki bi prikazoval enega izmed najbolj sodobnih planinskih fenomenov — množičnost. V vseh znanih oblikah v filmski obdelavi, ki jih ponuja takorekoč že do skrajnosti preštudirana kamera, ko smo se o tem lahko prepričali v izredno drzno zamišljenem filmu, ki so nam ga ponudili Angleži — Filmanje nemogočega, ne najdemo tega sodobnega namiga. Pa tudi žensk ni v gorah, če bi smeli sklepati samo po tistih filmih, ki smo jih videli na tem festivalu. Seveda je bilo očitno zame tudi dejstvo, da letos na tem festivalu ni bilo — Jugoslavije.

Letošnji festival se je odvijal med 25. aprilom in 1. majem. Planinsko-filmskemu občinstvu ali pa samo meščanom simpatičnega mesta Trenta v italijanskih Dolomitih

so prikazali 40 alpinističnih filmov iz 19 držav, šest raziskovalnih filmov iz petih držav; šest filmov so zunaj konkurence prikazale države Japonska, Kitajska in Italija, medtem ko je publika lahko ocenjevala prerez filmskih risank od leta 1935 do začetka II. svetovne vojne. Kot poseben prikaz pa je predstavljala retrospektiva filmov L. Trenkerja. Organizator je pokazal filme — Der Sohn der weissen Berge (1930), Der Kaiser von Kalifornien (1935/36), Der Feuerfuehl (1939/40), Im Banne des Monte Miracolo (1943/49), Duell in der Bergen (1949/50), Drama am Eiger (1962).

Vsega skupaj je sodelovalo 22 držav, nagrade pa so bile: Veliko nagrado »Zlata encijan mesta Trenta« je dobil film Kangčenzenga režiserja Jana Piroha; srebrni encijan za najboljši gorski film je prejel režiser Michael Dillon za film Beyond Everest; srebrni encijan za najboljši doku-

mentarni film je prejel film *Der Weg ist das Ziel — Die Eiger N Wand Tragödie* (1936), režiser Gerhard Baur; srebrni encijan za najboljši raziskovalni film je prejel Cousteaujev film *Sang chaud dans la mer*; srebrni encijan za jamarski film — *Speleogenesis* režiserja Lindsay Dodd in Sid Perou, Velika Britanija. Trofeja narodov je pripadla najboljšemu izboru, ki ga je neka država prispevala za festival. Tokrat je bila to Avstrija. Srebrni encijan pa je prejel tudi film z naslovom *Filming the Impossibile*, režiserja Leo Dickinson in Aled Vaughan, Velika Britanija.

M. K

MLADINSKI ODSEK PD GORNJI GRAD

V aprilu letos so se zbrali in ugotovili, da sestavljajo kar dobro polovico članstva PD (od 387 članov je 283 mlajših od 27 let). Lani so bili zelo marljivi, saj so imeli skupaj kar 32 sročanj, tekmovalnj, izletov in akcij. Med njimi naj omenimo redno dežuranje v Planinskem domu na Menini planini pozimi. Tudi letošnji načrt dela je obsežen in so ga polovico že uresničili. Novi odbor MO vodi še naprej Franci Pahovnik.

ZAKLJUČILI SMO ŠTAJERSKO-ZAGORSKO KROŽNO POT

Donačka gora

Lepega jesenskega dne smo se odločili, da pojedemo na Donačko goro. Srečni in veseli smo se zbrali na postaji vsi, le tovarišice ni bilo. Vlak je pripeljal in takrat je prišla tudi naša tovarišica. Z avtobusom smo se peljali do Rogatca. Od tam smo šli nekaj časa peš po lepi cesti, nato smo zavili med polja. Do planinske kočice smo hodili po strmini. Utrujeni in lačni smo posedli za mizo. Ko smo si nabrali novih moči, smo šli na vrh. Pogovarjali smo se, opazovali mogočna drevesa pragozda in posamezne cvetice, ki jih še ni pokrilo listje. Že smo bili na vrhu. Nebo je bilo brez oblaka. Polegli smo, strmeli v nebo in opazili, da smo utrujeni. Prečudovit pogled z vrha nam je dal novih moči. Pred kočico smo se še nekaj časa igrali z žogo. igrali z žogo.

Vrnili smo se srečni, zdravi, veseli in polni lepih vtisov. Bilo je res lepo.

Lovski dom na Boču

Gora Boč krasi kostrivniško okolico. Vsi iz Kostrivnice, pa tudi od drugod, jo radi obiskujejo. Mi pionirji smo se odpravili pozno jeseni, ko je bil Boč že bel. Hodili smo po strmini; poti ni in ni bilo konec. Med potjo smo spoznali marsikaj novega in doživeli veliko lepega. Ustavili smo se pri partizanski bolnišnici. Tovariš Franci

Komerički nam je pripovedoval, kaj se je tu dogajalo v vojnem času.

Po zasneženi gozdni cesti smo nadaljevali pot do lovske kočice. Ustavili smo se pri spomeniku, prižgali svečko in zapeli. V snežnem viharju smo preizkusili našo utrjenost s kepanjem. Precej učencev je jokal. Zato smo se odločili, da se vrnemo. Po strminah je šlo bliskovito. Naše zadnjice so bili čudovite »sani« in kmalu smo bili tako nizko, da je zmanjkalo snega. Pot smo nadaljevali s petjem. Pozno popoldne smo se v Kostrivnici razšli.

Dolga gora — Sv. Mihel

Bil je lep zimski dan. Zbrali smo se v šoli. Polni pričakovanj smo se odpravili proti Pečici. Ustavili smo se v gostilni in čakali ostale tovarišice, ki so se do tu pripeljale z avtom. Vsi skupaj smo pohiteli nad Pečico proti Dolgi gori. Čim več smo se vzpenjali, več ivja je bilo na tleh. Sončni žarki so prodirali skozi krošnje dreves. Zaslepljeni od beline, smo slišali, kako tiho pada ivje z drevja.

Prišli smo do prijazne Župančičeve kmetije. Tam smo se ogreli, se namicali in malo pokramljali. Po poti proti Sladki gori smo se vračali. Še enkrat smo se ustavili v gostilni, pripravili nekaj denarja in se pogovorili o pohodu. Skupaj smo se zazrli v dolino in odšli domov.

Olimje — Strahinjščica — Knežec

Prišla je pomlad. Vsi smo nestrpnost pričakovali prve lepe sobote, vendar je bilo vreme nagajivo. Želja, da bi se oddaljili od šolskih knjig in skrbi, je v nas iz dneva v dan naraščala. Ta želja pa je bila tako močna, da je v sobotnem jutru z nami pionirji pripeljala sonce, vse tovarišice in še tovariša Gošnjaka in tovariša Lovrenčaka. Z avtobusom smo se odpeljali v Olimje. Ogledali smo si eno najstarejših lekarn v Evropi. Bili smo še zaspani in krmežljavi, zato smo pot nadaljevali proti Tabor gradu. Ko smo se vzpenjali proti gradu, smo opazovali utrdbo. Hiteli smo na vso moč, da bi bili čim prej na vrhu. Zaspanost je minila, v nas se je prebujala radovednost in dobra volja. Grad smo oblegali z vseh strani, ga občudovali in opazovali okolico, saj smo s tega hribočka imeli čudovit razgled.

Ko smo sedli na avtobus in nadaljevali pot po vijugasti cesti proti Vina gori, smo začeli prepevati. Tovarišica Vida nas je spremljala s harmoniko; bilo je na moč veselo. Na cilju na Vini gori smo si ogledali znamenito cerkev. Dečki so s tamkajšnjimi učenci odigrali nogometno tekmo, mi vsi pa smo navijali za »naše«. Namicali smo se in sedli na avtobus. Iz Pregrade smo šli peš proti Kuna gori. V varstvu zelenega gozda in petja ptic smo bili na vrhu kar prehitro. Radovedno smo zrlili v dolino, opazovali tabornike, ki so pri-

pravljali tabor in se podili po planoti. V dolino smo prišli hitro, saj smo skoraj tekli.

Dobre volje smo sedli na avtobus in se peljali do Krapine. Tam smo si optali nahrbtnike in se pričeli počasi vzpenjati. Strmina se je stopnjevala, pomladno cvetje pa je s svojimi barvami pritegovalo našo pozornost. Ko smo osvojili vrh Strahinjščice, se nismo počutili dovolj utrujeni. Odložili smo nahrbtnike in jo »mahnili« na bližnjo goro Dedek. Od srca smo se nasmejali, ko smo sedli na Dedka in opazovali svet, ki je ležal globoko pod nami. Pri planinskem domu na Strahinjščici smo se namalicali in odpočili.

Vračali smo se po drugi strani hriba proti avtobusu. Zelo hitro smo bili v dolini, saj se znamo vsi zelo spretno kotaliti.

Tudi ta dan se čas ni ustavil, čeprav smo si to na skrivaj želeli. Peljali smo se do Knežca. Sonce je pošiljalo zadnje žarke izza gora, mi pa smo postajali vedno tišji, pa ne zaradi utrujenosti, temveč zato, ker smo vedeli, da nam kmalu ne bo več tako prijetno. Pridno varčujemo denar — še letos bi radi šli v Zasavje. Upamo, da bomo lahko združili prijetno s koristnim in tudi takrat spoznali še en kosček slovenske zemlje...

Pionirji - planinci
COŠ, Kostrivnica

PLANINSKA ŠTAFETA

V nedeljo 25. aprila smo se planinci povzpeli do Roblekovega doma. O tem izletu so se pogovarjali že na več sestankih planincev na šoli.

Zgodaj popoldne smo se odpeljali z vojaškim avtomobilom do Planince. Od tam smo do Roblekovega doma hodili uro in pol. Hodili smo počasi in previdno, saj je bil na poti še sneg. V koči smo prespali. Zjutraj smo že zgodaj vstali in odrinili na pot. Hodili smo hitro, da ne bi prišli prepozno. Do Drage je planinsko štafeto zaradi varnosti nesel v nahrbtniku tovariš Janez Pfajfar. Od Drage naprej smo jo nosili mi, mladi planinci. Štafetna palica je šla iz rok v roke. Primož Žnidar je štafetno palico nosil zadnji. V Begunjah smo bili še prezgodaj. Za obzidjem bolnišnice so pripravili slovesen sprejem. Primož Žnidar, Barbara Bertonec in Damjan Mengeš so odšli na oder. Damjan je nosil cepin, Primož štafetno palico, Barbara pa je prebrala sporočilo planincev, ki je bilo shranjeno v štafetni palici. Potem so se umaknili zvezni štafeti, ki so jo prinesli pod gorami. Štafeta mladosti, simbol bratstva in enotnosti, je prišla v roke mladih begunjskih pionirjev, ki so jo ponesli naprej. Planinska štafetna palica je bila lesena. Na vrhu je žarela kovinska peterokraka zvezda. Nanjo je bil privezan šopek planinskih rož. V njej je bilo sporočilo pla-

nincev in planink iz naše občine. Kaj je bilo v sporočilu? Obljubili smo, da bomo razvijali tovarštvo, bratstvo, negovali tradicije NOB in ohranjali prvobitno naravo.

Po sprejemu smo odšli na avtobusno postajo. Odpeljali smo se domov. Srečni smo bili, da so izbrali prav nas za prvo nosilce letošnje planinske štafete.

Primož Debelak,
5. a, novinarski krožek,
OŠ FSF Lesce

PLANINSKA ŠOLA NA PAŠKEM KOZJAKU

Sklep, da PD Titovo Velenje organizira planinsko šolo na Paškem Kozjaku, je realiziral MO. Vodstvo je prevzel Gorazd Tanšek, tehnični vodja je bil Jure Apšner in pa v drugem delu Irena Brložnik. Tajnica pa je bila Marinka Prosenjak.

Vodstvo šole je dve soboti in nedelji v marcu pripravilo predavanja in praktične prikaze na terenu, za maj pa so pripravili še izlet na Olševo.

Pri izvedbi programa so sodelovale tudi mentorice planinskih krožkov na OŠ, Anica Podlesnik, Magda Žist, Marija Jakovljevič, Metka Mahne in Cvetka Jelen. Šolo je obiskovalo 26 učencev.

Teme predavanj so bile izbrane po predmetniku PZS. Predavatelji so snovi dodali še diapozitive. V planinski šoli so kot predavatelji sodelovali še M. Pečovnik, Silva Šafarič, Rok Preložnik, Jure Mogelnicki, Andrej Kuzman, Dušan Kukovec in Matjaž Ojstršek.

Praktični del gibanja v naravi so opravili z vzponom na Paški Kozjak.

Posebej skrbno so prikazali elemente gibanja in varovanja na izpostavljenih mestih, izdelavo vozlov in uporabo cepina. Pomerili so se tudi v orientaciji. Pogoj za udeležbo v tej šoli je, da je kandidat prehodil vsaj Šaleško planinsko pot. Učenci so bili dobro razporejeni in so kazali dovolj zanimanja pri osvajanju novih znanj in spoznanj.

Vodstvo šole s predavatelji ugotavlja, da so namen v celoti izpolnili, saj so udeležencem posredovali osnovno znanje, ki ga bodo potrebovali za hojo v gorskem svetu. Spoznali so tudi tovarštvo med planinci, se seznanili z disciplino in organizacijo skupinskega dela.

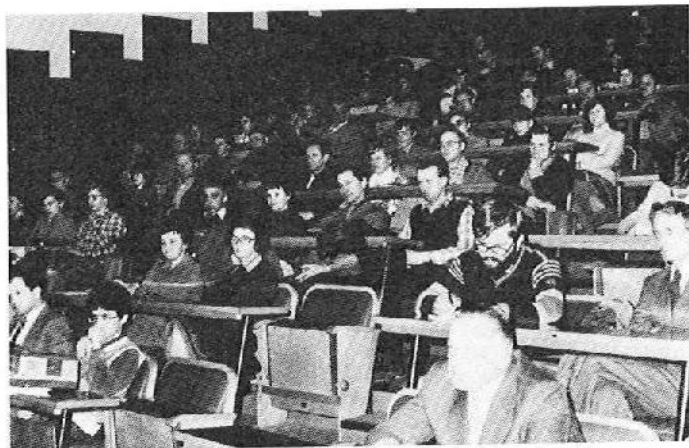
Julijana Hočevar

OBČNI ZBOR PD TITOVO VELENJE

Občni zbor je pomemben planinski dogodek. Tako se je konec marca zbralo kar sto članov PD iz Titovega Velenja in sicer v dvorani občinske skupščine. Udeležence je pozdravil predsednik društva An-

Občni zbor
PD Titovo Velenje
(marec 1982)

Foto Roman Germadnik

drej Kuzman; med njimi so bili tudi Danilo Škerbinek, predstavnik PZS, Adi Vidmajer, predsednik MDO, Vera Župančič — predstavnica TTKS iz Titovega Velenja, Jožo Melanšek za SLO in DS občine Titovo Velenje, predsednik turističnega društva Titovo Velenje Gusti Tanšek, predstavnik PD Šoštanj, egrad, Gorenje, Škale, Šmartno ob Paki in najstarejša udeleženka 85-letna tovarišica Šterbenkova.

Andrej Kuzman je pokazal diapozitive in ob njih opozoril na pomen planinarjenja, na skrb za čisto okolje, na potrebo po širjenju planinstva, zlasti med mladino in na potrebo po izobrazbi.

Predsednik društva in predsedniki sekcije iz Škal, Gorenja in Šmartnega ob Paki so poročali o opravljenem delu, prav tako predsedniki posameznih komisij in odborov.

Društvo je vodil 23-članski UO; delo je bilo dobro opravljeno. Pohvaliti je treba pobudo, da si bodo skrb za Šaleško planinsko pot odslej delili markacisti iz Škal, Šmartnega ob Paki in Titovega Velenja. Tudi v prihodnje žele pritegniti čim več novih članov. Za to nalogo se bodo dogovorili s poverjeniki po podjetjih, šolah, tovarnah, KS. Kjer bo zanimanje, bi ustanovili tudi sekcije. Tako so se odločili že v Gaberkah.

Skrbeli so za izlete po programu, organizirali predavanja s planinsko tematiko, planinsko šolo, fotografsko razstavo, skrbeli za planinski dom na Paškem Kozjaku, organizirali TRIM pohode, spominske pohode planincev, kulturno-zabavne prireditve kot so: pohod za 8. marec, planinski ples, izlet v neznano in planinsko silvestrovanje v gorah. MO pa bo prirejala orientacijska tekmovanja in turni smuk.

Gospodarska komisija je društvu prihranila dosti denarja, saj so člani v domu na Paškem Kozjaku s prostovoljnimi delom opravili mnoga, tudi strokovna dela. Go-

tovo pa je, da v prihodnje brez družbene pomoči ne bo mogoče opraviti vseh potrebnih del.

Člani foto sekcije na izletih fotografirajo in pripravljajo lotno razstavo.

Člani propagandne komisije so skrbeli za vabila na izlete, predavanja, informirali so javnost o uspehih in organizirali kulturno-zabavne prireditve. Društvo je letos že drugič organiziralo srečanje gospodarjev točk Šaleške planinske poti.

6 članov društva je opravilo izpit za gorske stražarje in upajo, da se bo ta dejavnost okreplila.

Sodelovanje s pobratenim društvom Treškvavica je bilo v redu. Trije člani društva so dobili priznanje PZS, več pa priznanje meddruštvenega odbora. Društvo je dobilo najvišje občinsko priznanje.

V razpravi so dali priznanje dosedanjemu delovanju in uspehom pa tudi nekaj pobud, ki bi jih planinci vnesli v svoje programe. Predlagali so, da bi osnovali komisijo za vzgojo in izobraževanje, ne le mladih planincev, marveč tudi starejših občanov, ki se odločajo za planinarjenje. Planinstvo pa bodo vnesli tudi med delovne kolektive.

Planinci se povezujejo tudi z AO. Člani so sodelovali v odpravah na Makalu, Lotse in na Mt. Everest.

Društveni prapor je ob tej priložnosti dobil nov trak. Pripel ga je predstavnik Gorenja. Tovariš Jauševc je ob tej priložnosti dobil značko za prehojeno Slovensko planinsko transverzalo.

Miro Žolnir je občni zbor pozdravil v imenu IO občinske skupščine Titove Velenje; govoril je o pomenu Kredarice in predlagal, naj bi člani PD Titovo Velenje, čeprav so zbrali že okrog 14 milijonov starih dinarjev, plačali namensko še po 10 din, kot simbolični prispevek za dograditev Kredarice.

V naslednjem mandatnem obdobju bo društvo vodil Stane Jamnikar, dosedanji podpredsednik in predsednik propagandne komisije in dolgoletni zaslužni planinec.

Julijana Hočevar

PD HOTIZA

Med maloštevilnimi planinskimi društvi v Pomurju deluje tudi PD Hotiza, edino v lendavski občini. Trenutno mu predseduje Tjašek Horvat. V razgovoru za tale članek je med drugim povedal tudi tole:

»PD Hotiza je mlado, saj deluje šele dobra tri leta. Danes šteje 123 članov, predvsem mladine. Posebej se za sodelovanje društva zanimajo v Lendavi in Turnišču. Čeprav so gore od nas res kar precej oddaljene, gremo vsako leto večkrat v gore, sodelujemo pa tudi z drugimi planinskimi društvi, predvsem s PD Mura iz Murske Sobote, saj skupaj z njimi obiskujemo planinske točke v Sloveniji. Radi imamo Kamniške Alpe, Karavanke pa tudi Julijce. Vsako leto se udeležimo spominskega pohoda na Stol. Ker pa smo večinoma redno zaposleni ali smo po šolah, prirejamo le nekajdnevne ali celo enodnevne izlete v gore in to ob koncu tedna in ob praznikih. Lani smo izšolali tudi dva mladinska vodnika, ki sta vodila delavce, zaposlene v TOZD Varstroj in Nafta, pa tudi Radenska, v planine.

Da bi planince seznanili z gorami, smo letos pripravili tudi dve predavanji. Predavala sta znana slovenska alpinista Stane Belak in Viki Grošelj. Prvi je govoril o Daulagiriju, drugi pa nam je slikovito predstavil pot naše odprave „J stena Lotse 81“. Obe predavanji sta vzbudili izredno zanimanje.

Tudi program za letos, ki smo ga pripravili na začetku leta, je kar pisan. Šli bomo za 7 dni v Kamniške Alpe; pripravili pa bomo tudi več predavanj o planinstvu, prav tako bomo šli z delovnima organizacijama Varstroj in Nafta v Kamniške ali pa v Julijske Alpe.

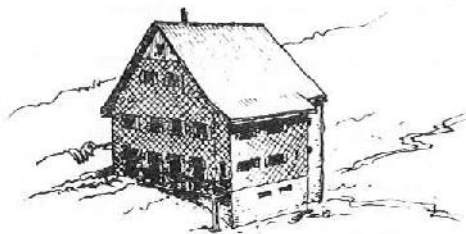
Naj na koncu omenim, da odlično sodelujemo z drugimi organizacijami in društvi v KS; posebno podporo, tako finančno kot organizacijsko, imamo pri telesni kulturni skupnosti Lendava.«

Stanislav Zver

USPELA PLANINSKA ŠOLA

Na rednem sestanku mentorjev, MV in pomočnikov smo se dogovorili, da bomo organizirali v tem šolskem letu tri planinske šole in sicer na OŠ v Ilirski Bistrici, Kuteževem in v Knežaku. Predavanja so potekala vzporedno na vseh treh šolah. Ob koncu predavanj smo na šolah snov organizirano ponavljali. 20. aprila smo se vsi skupaj zbrali na OŠ v Ilirski Bistrici; tam so bili izpiti. Medtem ko so si pionirji-planinci ogledali telovadni nastop in se pomerili v družabnih igrah, smo popravljali izpitne teste. Nekateri učenci so se res lepo izkazali, med njimi pa so bili seveda tudi taki, ki so teste slabše rešili in so morali odgovarjati še ustno. Teste je opravilo 64 pionirjev-planincev. Ob razglasitvi rezultatov so pionirji dobili tudi novo društveno nalepko, pogovarjali pa smo se še o izletih in se dogovorili, da bomo značke in pohvale podelili na letni skupščini mladinske organizacije.

Mirjam Ražem

Cojzova koča na Kokrskem sedlu je v oskrbi PD Kamnik, odprta pa je praviloma od 15. ali 20. junija do oktobra. Ima 45 stalnih ležišč in 30 pomožnih. Zgradili so jo leta 1897 in je pomembna kot turno izhodišče v del Zahodnih Kamniških Alp (Kočna, Veliki Grintovec do Kamniškega sedla, Kalški greben do Krvavca, primeren prehod iz Kamniške Bistrice v Kokro in narobe).

Vinjeta:
H. Drofenik

OKNO V SEVEROZAHODNEM GREBENU BRANE

»Ali je košček neba v grebenu Brane nad Kotliči, ki se vidi iz Konca, okno ali je le navidezna odprtina med steno s previsom in stolpom zadaj ali spredaj?« me je vprašal prijatelj Peter. »Okno! Seveda, saj tudi jaz vem zanj.« Vendar bolj ko sem premišljeval, bolj sem bil v dvomih, saj nisem imel dokazov. Nobene posebno uporabne fotografije in tudi od blizu ga še nisem videl.

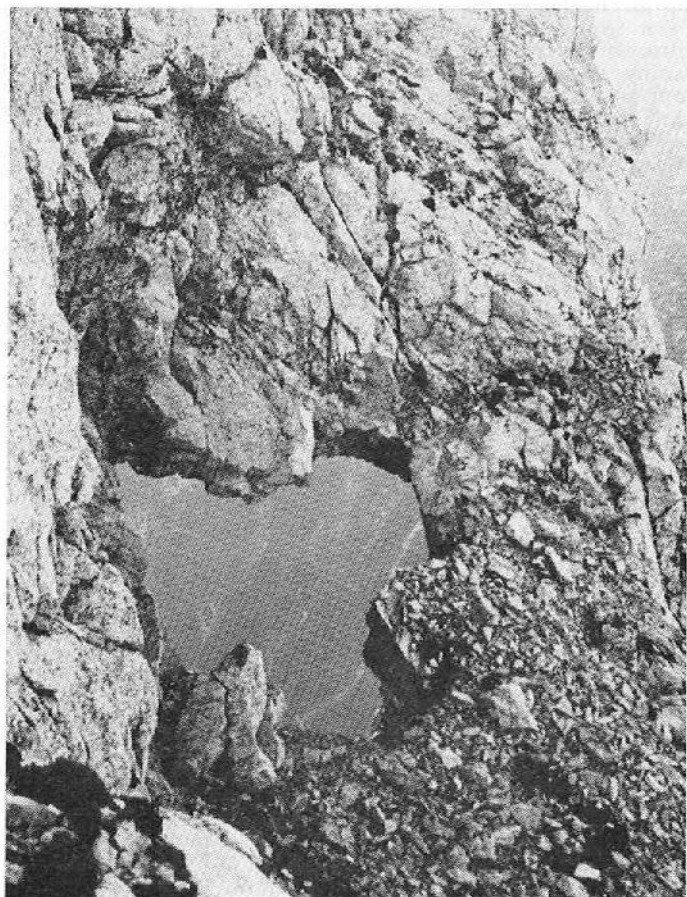
Priložnosti je prišla, ko sva se z Uršo namenila, da bi pregledala kopen Kotliški graben. Da bi razvozlati »okno«, sva v zgornji polovici posnela stereo fotografiji, ki pa kasneje nista bili dovolj prepričljivi. Videlo se je, da je previs naslonjen na stolp, vendar je dvom ostal. Proti vrhu naju je sprejela megla in tudi veselo razpoloženje je izrinilo misel na okno.

Za sprostitev sem jo lansko jesen popoldan mahnil po isti poti. Okno sem imel ves čas pred seboj, ko pa sem izstopil proti Turski gori, sam ne vem kdaj, je odprtina v steni za mano izginila. To dejstvo me je kar odneslo do Kotličev.

Ko sem iskal prehode v grebenu proti Brani, lučaj daleč Kotličev, sem zagledal okno in skozenj vsa mesta v dolini, odkoder se ta odprtina vidi.

Posebnost okna je, da ni v grebenu, temveč na robu stene in ima tri odprtine, ki so približno enako velike, in eno majhno. Dno je nagnjeno proti grabnu, zato se od tam okno tudi največje vidi, malo manjše je iz Konca in spodnjega dela Žmavčarjev. Najbolj preprost dostop je po markirani poti do Kotličev, nato pa splezamo čez greben na južno stran. Nadmorska višina je 1950 m. Okno je nastalo s prepevanjem krušljivega materiala pod obokom, nastali grušč pa je potem zdrsel čez steno.

Peter Pavli

Pogled skozi okno
proti Koncu

Foto P. Pavli

Tečaj za VN in GS
PD Laško: pred domom
na Šmohorju

Foto B. Jordan

VARSTVO NARAVE

Spomladi letos so izvedli tečaj za GS v planinskem domu na Šmohorju, namenjen pa je bil članom PD Laško. Predaval je Peter Skoberne, ki je pokazal tudi nekaj diapozitivov iz svoje bogate zbirke. Delovanje GS pa je razložila Fani Lapornik, le-ta je tečaj tudi vodila.

Izpiti so bili 18. aprila, izmed 19 tečajnikov je izpit opravilo 18. Za izpit so pripravili 15 vprašanj, med njimi je bilo tudi vprašanje o poznavanju zaščitene rastlin z barvnimi slikami. Sodelovali so Florjan Šon, inštruktor VN in GS, Jože Majcenovič, odgovoren za VN in GV v Savinjskem MDO in član komisije za VN in GS pri PZS. Uspeh je bil dober. Od 44 možnih točk so jih dosegli povprečno 38. Na tem tečaju se je pokazalo, da zelo dobro sodelujejo planinci in lovci.

B. J.

ŽIČNICE NA ELBRUSU

V Kavkazu so pričeli graditi tretjo traso elbruške žičnice. Prvi dolinski trasi od postaje Asau v višini 2000 metrov do postaje »Stari Krugozor« in od tam naprej do postaje »Mir«, 3460 metrov visoko, že obratujeta. Tretjo traso bodo speljali do ledenika Gara-Baši do višine 4200 m.

Pisca kratkega obvestila v vzhodnonemškem Der Turist (4/82) zanima, kako se bo počutil turist, ki bo v kratkem času prevozil višinsko razliko čez 2000 metrov in pri tem prešel skoz zelo različna območja zračnega tlaka.

Odgovora še ni, zato se zadovolji z ugotovitvijo, da bo to pokazala praksa.

Pavle Šegula

Prvo kočjo je na kraju, kjer stoji današnja, zgradil planinski aktiv »Poštar« z Jesenic leta 1952 in jo odprl 22. julija 1952. Dogradili in povečali so jo leta 1953, ko se je planinski arhiv »Poštar« Jesence priključil v novo ustanovljeno PD PTT Ljubljana in ko so skupaj z ljubljanskimi pit planinci zgradili novo večjo Poštarsko kočjo.

9. avgusta 1953 so jo odprli. V letih 1974—1977 je kočja dobila velik prizidek. Nov Poštarski dom na Vršču so odprli na 11. zboru planincev PTT Slovenije 2. julija 1978. Dom je izhodišče za Prisojnik, Kriske pode, Razor, Mojstrovko, Jelovec itd. Ima 36 postelj in 20 skupnih ležišč ter 105 sedežev v gostinskih prostorih. Poštarski dom redno oskrbujejo od 1. junija do 30. septembra. Informacije daje PD PTT Ljubljana, gospodarski odsek, Cigaletova 15, Ljubljana.

Na vinjeto — Poštarska kočja še brez sedanjega prizidka.

Vinjeta: H. Drogenik

TUJE REVIJE O PLANINSKEM VESTNIKU

V kratkem presledku sta na Poljskem izšla z veliko zamudo dva letnika revije *Wierchy*, ki je že od leta 1923 sem osrednje glasilo poljskih planincev, medtem ko je plozalcem na voljo revija *Taternik*. Oba letnika (1979 in 1980) prinašata med drugim gradivom tudi obširni poročili o našem Planinskem vestniku. Tako Wojciech Biedrzycki posebno hvali pisano izbiro tém in skrbno uredniško delo. Pri tem piše, »da revija obravnava vsa posebna področja s preizkušeno strokovnostjo«. V prispevku posebej navaja vse pomembnejše sestavke in poročila, še posebej pa vse tisto, kar zadeva poljske planince in gore. »Skratka prava množica zanimivega branja in prava paša za oči pri tehnično odličnih in umetniško zrelih fotografijah« — pravi avtor ob koncu.

Dve omembi Planinskega vestnika je najti tudi v »Oesterreichischen Alpenzeitung« 3—4/1982. Tam je med drugim zapisano, da izhaja Planinski vestnik že vse od leta 1895 redno 12-krat na leto in da je tako po vsebini kot slikovni opremi zares izvrstno planinsko glasilo. Na koncu razmeroma dolgega poročila je rečeno: »V 95-ih letnikih Planinskega vestnika je zbranega neznanstvo veliko gradiva iz gorskega sveta, iz katerega se je zares mogoče veliko naučiti.«

»jn«

TRIGLAV, GLASILO SPD »TRIGLAV« V ŠVICI NOVA ŠTEVILKA

Glasilo tega zanimivega društva, ki deluje že od leta 1971 v Švici in združuje naše delavce, ki so začasno na delu v tej državi, izhaja občasno, objavlja pa vse potrebno, kar mora vedeti vsak član tega društva. Tokrat lahko preberemo poročilo o delu lani, zapis o izletu v Sloveniji, podroben sestav odbora društva in pa program za letošnje leto. Gustl Teropščič, ustanovni predsednik tega društva, zdaj pa odgovarja za planinstvo, poroča o planinski dejavnosti lani in dodaja program planinskih izletov za letos. V nadaljevanju najdemo tudi zapis Kaj potrebujemo za pohode v gore, podrobno o 11. slovenskem velestalomu v Hoch-Ybrigu. Posebej naj omenimo, da ta zvezek vsebuje tudi poročila o društvenem delu SD »Soča« za preteklo leto.

(To društvo ima sedež v Schafhausnu, predsednik pa je Jože Zabel.) Program pa

obsega predvsem mnoge znane oblike združevanja, ki naj bi pomagale ohranjati vezi med delavci na začasnem delu v Švici. Jugoslovanski smučarski klub v inozemstvu pa objavlja program za sezono 1982 (prvi trije meseci letošnjega leta). Tudi društvo »Planika« objavlja v tem zvezku svoj letošnji program.

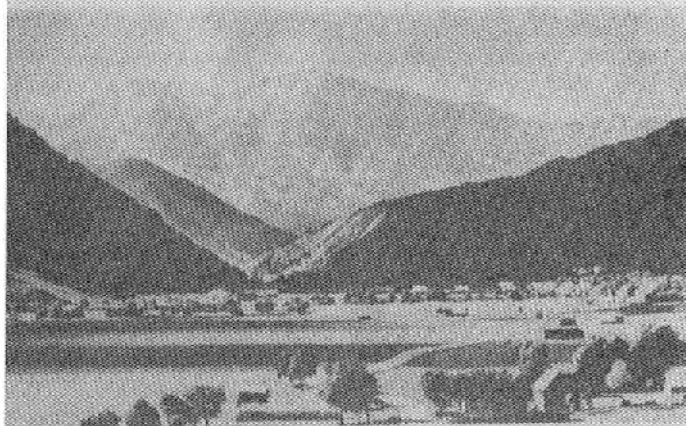
E. DUNDLEY STEVENS PIŠE KNJIGO O IZKUŠNJAH GORSKEGA VODNIKA

Iz pisma, ki ga je 2. aprila 1982 pisal prof. Tinetu Orlu gorski vodnik in inštruktor E. Dundley Stevens, zvemo med drugim tudi tole: E. Dundley Stevens se še zmeraj zanima za alpinizem; tako zdaj, star 72 let, piše knjigo o izkušnjah, ki si jih je bil nabral v dvajsetih letih dela kot poklicni vodnik in inštruktor. Knjigo namerava napisati v dveh delih. V prvem delu bo opisal svojo aktivnost v Veliki Britaniji, v drugem delu pa se bo posvetil dejavnosti in izkušnjam, ki si jih je bil pridobil v v dobrih dvajsetih letih, ko je vodil planince po Julijskih Alpah. Ta del knjige je že gotov. D. S. pravi, da obsega 46 000 besed in predstavlja osrednji del njegove knjige »o alpinizmu«. Temu delu namerava dodati tudi zemljevid Julijskih Alp in pa seveda tudi številne barvne fotografije, katerih avtor je on sam in so nastajale v letih vodništva po naših gorah. Znano je, da je E. Dundley Stevens v šestdesetih letih vodil kot britanski gorski vodnik številne skupine študentov po Julijskih Alpah, v Planinskem vestniku pa je v letniku 1968 sodeloval kot avtor članka o alpinizmu v Veliki Britaniji.

PLANINSKO DRUŠTVO ŽELEZNIKI — 75 LET

Ob tem jubileju je to društvo izdalo zvezek, v katerem je nanizano vse tisto bistveno planinsko, kar se je v teh letih v tej prelepi dolini planinskega dogajalo. Moto »Prelepa je Selška dolina, prelepe so njene gore« uvaja v vsebino, ki jo začenja predsednik PZS Tomaž Banovec, ko je med drugim zapisal: »Ne samo gora, marveč zavetišče-dom ter nadelava potov, kot sestavina narodnostnega boja, podaljšana v te kraje, to je bil cilj in logično nadaljevanje prizadevanj gibanja, ki je v tistem času preplavilo srca in ravnanja Slovencev in narodno zavest povezalo z osvajanjem sicer koristnega, lepega, vendar tistega, kar je bolj razvitemu, bogatej-

75 let planinstva v selški dolini

šemu, materialno močnejšemu tujcu služilo še kot dopolnilo in kultura.« V Kroniki PD Železniki najdemo podatke od prvih začetkov, ko so se v letu 1907 začeli organizirati zbirati planinci v svoji Selški podružnici SPD za škofjeloški okraj s sedežem v Železnikih. Kronika zaključuje svoje poročanje z začetkom II. svetovne vojne in jo spet začne z letom 1948 in 1950, ko so spet ustanovili novo povojno društvo in sicer 20. februarja 1950 v Kulturnem domu v Železnikih. Prvi predsednik pa je bil Jože Veber. Tudi povojni planinski razvoj v tej dolini zapisuje vrsto uspehov, saj se je planinstvo značilno razmahnilo tudi na tem področju, ki ga je okupator še posebej močno opustošil (spomnimo se samo velike Dražgoške bitke!). Tudi gospodarska dejavnost društva je v tem zvezku natančno obnovljena in velja seveda poudariti,

da so imeli kar dosti dela in skrbi z obnovo znane in danes zelo obiskane planinske koče na Ratitovcu. Sestavki Markacije, Dejavnost PD na OŠ Železniki in Odsek za VN in GS zaključujejo ta pregledno urejeni jubilejni zbornik, v katerem so sodelovali številni planinci, plemenitijo pa ga številne fotografije sedanje in dokumentarne vrednosti.

M. K.

BROŠURA TRIGLAVSKI DOM (Naslovna stran)

»Triglavski dom, pomnik domovinske zavesti naših prednikov, že 86 let kljubuje vetrovom, milijon gostov je že sprejel pod svojo streho, njegove zmogljivosti so že dolgo premajhne. Do 90-letnice ustano-

NA KREDARICI BO POSODOBLJEN PLANINSKI DOM, PONOS ZDRUŽENEGA
DELA IN ZAVEDNIH LJUDI – SPODBUDA ZA NOV VZPON NAŠEGA GORNISTVA

TRIGLAVSKI DOM

vitve Slovenskega planinskega društva naj bi se povečal na 180 sedežev in ležišč, zato darujemo v sklad Triglavski dom, za varnost pohodnikov in za množični razmah planinstva.«

Tako beremo v drobni brošuri, ki prikazuje posodobitev Triglavskega doma in na-

daljuje z uvodnim tekstom, v katerem je nanizana kratka zgodovina, povezana z znano akcijo »Kredarica«, ki ji je priključena tudi podrobna razlaga projekta, za povečavo osrednjega slovenskega (in tudi jugoslovanskega) planinstva. Izdal jo je gradbeni odbor za Triglavski dom.

VISOKA POT ITALIJANSKEGA ALPINISTIČNEGA KLUBA HUMIN

Nova, visokogorska pot je trenutno še v zamisli, toda takoj, ko bodo prijatelji iz Humina dali znak, bomo nov vodnik po poteh in po sledih nekdanjih steza vzdolž gorskih grebenov poimenovali »Visoka pot Italijanskega alpinističnega kluba Humin«. Začetek poti bo v Selli Ferador, končala pa se bo pri gostilni Musi, na križišču cest Tarcento—Passo Tanamea, vmes pa se bo dotaknila gora Monte Ciampin in Cuel di Lanis.

V vodiču označena pot bo osem do deset ur dolga, toliko ur hoje po značilni predalpski pokrajini, med negostoljubnimi, revnimi pašniki, med prodom in skalovjem pa med bogatimi pašniki, na katerih se pasejo številne krave. Velika tišina je v teh predelih, turisti namreč le redkokdaj zaidejo tako visoko; ob poti večkrat lahko opazujemo gamse, divje pateline in drugo divjad. Od vrha gore Ciampin do Cuel di Lanisa je mnogo že uhojenih, a zdaj žal opuščanih poti, pozabljenih dolinic, kjer so kmetje nekoč kosili na divjih pašnikih, in gajev, kjer so nabirali dračje. Imena Forcie d'alar, Ambruseit, in Gleris so pojmi, ki so že prešli v krajevne pregovore.

Sprva smo menili, naj bi se Visoka gorska pot CAI Humin začela v Huminu in se dotaknila Glemina in Cuarnana, toda iz varnostnih razlogov smo ta del poti trenutno opustili.

Pot bomo označili z običajnimi rdečimi in belimi znamenji po navodilih Julijsko karnijske komisije za označevanje visokogorskih poti. Vsi, ki bodo pot prehodili, bodo dobili posebna priznanja.

Po »Alpinismo Goriziano«
priredil M. G.

SOVJETSKO ALPINISTIČNO PRVENSTVO

Sovjetsko alpinistično prvenstvo za leto 1981 je nakazalo poudarjeno tendenco pomlajevanja, saj so domala vsa zmagovalna mesta zasedla moštva, ki so bila sestavljena iz mladih in doslej docela neznanih alpinistov. Prvenstvo prirejajo vsako leto v štirih razredih. V plezanju v skali so zmagali plezalci iz Sverdlovska z vzponi na pobočjih gore Jaridag v Dagestanu. Na tem področju so v višini od 2000 do 4000 metrov skoraj navpične stene, ki so med sovjetskimi plezalci vse bolj priljubljene. V razredu »tehnično težavni vzponi« je zmagalo moštvo sovjetskega obrambnega ministrstva, in to z vzponom po novi

smeri v zahodnem ostenju Užbe. Drugo mesto je zasedlo s komaj 0,1 točke zaostanka moštvo iz Georgije, ki je tekmovalo v zahodni steni Kjukjurtlju-Kolbašija. V razredu »visoki in tehnično zahtevni vzponi«, kar pomeni višine od 5250 do 6500 metrov v Pamiru in Tienšanu, so dosegli prvo mesto leningrajski alpinisti z novo plezalno smerjo po vzhodni steni Pik leningrajske državne univerze v jugozahodnem Pamiru. V razredu vzponov v najvišjih višinah so zmagali prav tako Leningrajčani z vzponom po novi smeri po jugozahodni steni 7495 metrov visokega Pik komunizma.

(Po vzhodnonemški reviji »Der Tourist« 3/1982.)

M. A.

DENALI ZNOVA POZIMI

Iz Anchoraga na Alaski poročajo, da so se sredi marca 1982 povzpeli trije ameriški plezalci na Denali (Mount McKinley), 6187 m. To je bila prva ponovitev v zimskih razmerah. Za vzpon so plezalci potrebovali tri tedne, pri čemer so znašale temperature med —25 do —40 stopinj Celzija. Zaradi dobre opreme in bogatih izkušenj so jo mogoče odnesli le z lahki ozeblinami, med sestopom pa si je eden izmed članov odprave zlomil nogo. Za Američani naj bi bili skušali priti na to goro tudi Angleži, kar bi bil že tretji zimski vzpon. Prvenstveni vzpon v zimskih razmerah na najvišji vrh Severne Amerike je bil opravljen v letu 1967.

»jn«

NA K 2 S SEVERNE STRANI

Na karakorumskem prizorišču bo v letošnjem letu vzbujala največjo pozornost japonska odprava na K 2. Proti Kitajski obrnjena stran te gore je bila vse doslej le malo znana. Potem ko je japonsko alpsko združenje dobilo dovoljenje kitajskih oblasti za vzpon na K 2, je tjakaj že lani poslalo posebno izvidnico, ki jo je vodil Masatsugu Konishi. Petčlansko moštvo je opravilo veliko delo. V severnem ostenju je prišla ena naveza do višine 5100 metrov, topografi so izdelali podroben zemljevid doline Qogir (K 2), nastala pa je tudi obsežna fotografska dokumentacija. Kot cilj japonskega moštva 1982 so izbrali severni steber, ki je nedvomno ena najbolj mogočnih skalnih tvorb na svetu. Višina tega stebra meri skoraj 4000 m, spodnji del (do nekako 7200 m) tvori ledeni žleb, gornjega pa kamniti greben. Direktna smer po grebenu bi bila nekaj čudovitega, toda Japonci bodo po vsej verjetnosti ple-

zali nekoliko desno. Že omenjeni Konishi je v letošnji drugi številki revije »Iwa to Yuki« zapisal, da ključ do uspeha ne bo plezanje, marveč 20 km dolg dostop do gore, ki se začenja pri Shuget Jangelu. Kitajci uporabljajo za K2 ime Qogir, kar je očitna inačica od Evropejcev uvedenega naziva Chogori.

»jn«

TUDI MADŽARI ZNOVA V VISOKIH GORAH

Vse do razpada avstro-ogrške dvojne monarhije v letu 1918 je segala madžarska meja do osrednjega pogorja v Visokih Tatrah. Takrat so pomenili Madžari tudi kot plezalci kar precejšnjo silo — omenimo naj le eno ime: raziskovalca Alp, Kavkaza in Himalaje Mora Déchyja. Potem pa je sledila 50-letna prekinitiv. Toda zdaj je znova slišati o madžarskem alpinizmu, čeprav sega najvišji vrh v njihovi deželi — Kékes v Matrajskem pogorju — le 1015 m visoko. Madžari plezajo v zadnjih letih posebno veliko v Tatrah, opravili pa so več zahtevnih vzponov tudi na Kavkazu in v Pamiru, kjer se je v letu 1981 12 mož povzpelo nad 7000 m. Isto leto so odšli njihovi plezalci tudi v Ande, kjer je devet plezalcev prišlo na pet visokih vrhov. Danes pravijo, naše sanje so, da bi obiskali Himalajo. Morda že leta 1984 Makalu? Na Madžarskem je plezalstvo vključeno v združenje ljubiteljev narave, izdajajo pa tudi posebno plezalsko glasilo z naslovom »Hegymászó«.

»jn«

EVEREST — KATMANDU — KANADA

Kanadsko odpravo, ki se namerava povzpeli v letošnji jeseni na Mount Everest po poljski smeri, naj bi zares velikopotezno spremljali tako z radijskimi kot televizijskimi oddajami. Da bi to omogočili, bo »Teleglobe Canada« uredil v Katmanduju TV postajo, ki bo pošiljala ton in sliko s pomočjo treh satelitov in dveh nadaljnjih postaj (Mandley v Angliji in Mill Village) čez Indijski in Atlantski ocean do Kanade. Zvezo bodo zagotovili z naj-sodobnejšimi napravami; da bi preprečili motnje, bodo vse naprave podvojene.

Na Mount Everestu bo moštvo opremljeno med drugim s šestimi posebno lahкими barvnimi snemalnimi kamerami znamke Hitachi. Posebno zanimivo pa je, da bodo v hotelu Everest-View, ki je od gore oddaljen približno 25 km, namestili snemalno kamero Hitachi SK 91, ki bo opremljena z objektivom 6000 mm. Z njo naj bi neposredno spremljali napredovanje moštva v steni. V načrtu imajo vsakodnevne novice z Everesta in daljše tedenske oddaje. Organizatorji pravijo, da leži Kanada sicer

na nasprotni strani zemeljske oble, toda s pomočjo naj-sodobnejše elektronske tehnike bodo lahko vsi Kanadčani skozi šest tednov spremljali vzpon njihovega moštva na vrh najvišje gore našega planeta.

Odpravo je finančno omogočila predvsem družba Air Canada, njen vodja pa je 40-letni Bill March, ki je izvrsten plezalec v ledu in že ima bogate himalajske izkušnje. Odprava bo izdajala tudi mesečni bilten z naslovom »Altitude 29028«.

»jn«

OSEM ŽENSK NA AMAI DABLANGU

Lep uspeh je dosegla ameriška ženska himalajska odprava, katere cilj je bil Amai Dablang (6856 m). Vseh osem udeleženk je 20. in 22. aprila 1982 doseglo vrh, med njimi tudi edina Švicarka dr. Heidi Lüdi. To je bil doslej deveti vzpon na to goro. Ker je šlo v tem primeru za čisto žensko odpravo, so se plezalke odpovedale vsakršni moški pomoči. Tako tudi šerpe niso sodelovali od baznega taborišča naprej, ki je bilo v višini 4900 metrov. Vreme je bilo ves čas odprave ugodno, posamezne snežne plohe pa niso pomenile nobene večje težave. Udeleženke so se 30. aprila že lahko odločile za vrnitev domov.

Amאי Dablang ni posebno visoka gora, toda tehnično je razmeroma zahtevna. Vzpon bo gotovo ostal zapisan kot dogodek v zgodovini ženskega himalaizma, saj so vse prejšnje plezalke spremljali med vzponom šerpe ali drugi moške kot spremljevalci. Voditeljica odprave Susan Ann Giller (35 let) ima za seboj že bogate himalajske izkušnje. Bila je med najuspešnejšimi članicami odprave na Dhaulagiri v letu 1980, udeležila pa se je tudi zadnje odprave na Mount Everest po vzhodni steni.

»jn«

ŽENSK V VIŠINAH NAD 8000 METROV

Irene Miller in Vera Komarkova sta dosegli 15. oktobra 1978 skupaj z dvema šerpama vrh Annapurne (8091 m). Dva dni zatem se je odpravila proti vrhu druga naveza, vendar sta se obe plezalki med vzponom smrtno ponesrečili. Vera Watson in Alison Chadwick, slednja se je kot prva ženska povzpela na Gasherbrum III (7952 m), sta za vedno ostali na Annapurni.

Ker se nameravajo ameriške plezalke v prihodnje še bolj posvetiti Himalaji, so ustanovile posebno društvo »American Women's Himalayan Expeditions«. To društvo je pred kratkim ustanovilo v spomin na Vero in Alison poseben spominski sklad. Upravlja in denarno podpira ga ameriški alpinistični klub, da bi pospeševal ženski alpinizem. Podpore in posojila odobravajo zgolj za resne cilje in le naj-

sposobnejšim plezalkam. Pobudniki so mnenja, da možnost denarne pomoči ne bo spodbudila le žensk samih, marveč bo omogočila tudi znatnejše sodelovanje plezalk v moških odpravah.

»jn«

SLABE PLATI PRETIRAVANJA V PLEZANJU

V American Alpine Journal piše James D. Bridwell o znani plezalski zvrsti »bouldern«, katere privrženca ima za telovadce v skali. Iz »Der Tourist« (NDR, št. 4/82) povzemamo njegovo mnenje: »Vedno pomembnejša je vloga športnih poškodb najrazličnejših vrst. Vse pogosteje se srečujemo s pretegnjenimi vezmi, potrganimi vezmi in poškodovanimi prstnimi sklepi, o čemer pred desetimi leti sploh nismo niti slišali. Okužbe kože so krive, da se morajo plezalci za daljši čas mirovati. Najbolj presenetli podatek o vnetjih sklepov, ki tare ameriške ekstremne plezalce in je posledica dolgotrajne zlorabe sklepov. Tem vnetjem se pridružujejo še vnetja kit, pretegnjene in potrgane mišice. Kaže, da bo to v prihodnje odločilo, kje so pametne meje, in da v posledicah lahko vidimo, kako človeško telo ni sposobno zdržati tovrstne zlorabe.«

J. D. Bridwellu najbrž nihče ne bo mogel očitati, da ne ve, o čem piše. Sam je pred 15 leti začel šolo ekstremnega plezanja in za začetek zmogel težavnostno stopnjo 5.12 v granitu znanega predela Yosemite.

Pavle Šegula

ČEŠKOSLOVAŠKI ALPINISTI V SVETOVNIH GORAH 1980

V mesecu aprilu je praškima alpinistoma Štasnyju in Benediktovi uspeli prvi pristop po zahodnem grebenu na Thorongce (Thorongče, 6483 m), najvišji vrh skupine Muktinath Himal (Muktinath Himal), severno od Anapurn. Vzpon sta opravila v alpskem stilu v 8. dneh.

Številna odprava na Manaslu (8156 m), v kateri je bilo tudi osem alpinistk, je morala zaradi snežnih viharjev obrniti na višini 7200 metrov.

Na mednarodnem alpinističnem taboru v Pamirju je sodelovalo 9 Čehoslovakov. Povzpeli so se na tri sedemtisočake: Pik Komunizma, Pik Korženevske in na Pik Lenina. Naveza Jakeš-Mrózek je opravila prvenstveni vzpon po levem stebru v 2000 metrov visoki SV steni Pik Moskve, naveza Demján-Valovič pa tretji pristop po Bezubkinovi smeri na Pik Komunizma (5. B po sovjetski klasifikaciji). Četverica Demján-Kulhavý-Špánik-Valovič je v alpskem slogu preplezala smer Romanova po juž-

nem stebru na Pik Korženevske, kar je največji uspeh češkoslovaških plezalcev v tem letu.

12-članska odprava tatranskih alpinistov se je povzpela na Mt. McKinley. Skupina Bakoš-Orolin-Johnson-Petrík je po novi smeri, ki so jo imenovali po Milanu Kriššáku, preplezala južno steno in 13. junija dosegla vrh. Druga skupina (Fiala, Haak, Neumann in Weincziller) je dosegla vrh 12. junija po japonski smeri po JV grebenu. Tretja skupina, ki se je vzpenjala na vrh s severa, ni imela sreče. Matušo in Navrátila so tik pod vrhom našli avstrijski alpinisti s Habelerjem na čelu v kritičnem stanju in so takoj organizirali reševalno akcijo s helikopterjem. Jan Mikyska je sam sestopil po Harperjevem ledeniku v bazni tabor, Jiří Novotný pa je umrl zaradi izčrpanosti.

10 članska odprava je obiskala Cordillero Blanco in Huayhuash. Prva skupina je opravila prvo novitev ameriške smeri po SV grebenu na Chopicalqui (6385 m) v alpskem slogu s štirimi bivaki. V drugi skupini se je Šmíd povzpela na Razac (6017 metrov) po SV grebenu in na južni vrh Yerupaja (6634 m) po zahodni steni.

V Afriki sta Drlík in Plachický opravila prvi pristop po zahodni steni na Point John na Mt. Kenyi.

Februarja in marca je bila v Dolomitih 11-članska odprava. Med drugim so opravili 1. zimski vzpon po Messnerjevi smeri v severni steni Monte Agner, prvenstveno smer v SZ steni Male Civette, prvi ženski zimski vzpon po SZ steni Civette, itd.

(Po Lidé + Zemč povzel Karel Natek.)

Viharnik

Jože Zupan. Na dan smrti Cirila Dobeljaka Cica

Viharnik ni nikoli dokončno strl.
Vedno pustil nekaj za sabo.
Morda korenine, ki jih obupni viharji
treščijo v globoke doline.
Tam ostanejo in pričajo o žvljenju,
klenom in naustavljenem.
In tudi ko pride smrt
s tako trdnimi koraki,
tako vsemogočna kot jesen
kje v kraljestvu Ojstrice.
Tudi takrat nekaj ostane.
Morda korenine, ki so se razrasle povsod,
tudi v nekatera srca
in tam rodile zrel sad.

Viharnik ostaja kot privid.
Viharnik kljubuje kot upanje.
Viharnik, ki zapusti večne sledi
in ni nikoli strl.

380 cicibanov planincev s svojimi tovaršicami vzgojiteljicami in 250 pionirjev planincev vam piše svoje najpriskrnejše pozdrave!

razgled po svetu

AVSTRIJSKI »POHODNIKI« V SLOVENIJI

Aprilska številka avstrijske alpinistične zveze, sekcije »pohodnikov«, prinaša tudi nekaj sporočil, ki se nanašajo tudi na našo deželo.

V vabilu za izlet v Slovenijo (6 dni od 20. do 25. avgusta letos) najavljajo, da bodo tedaj obiskali Maribor, Ljubljano, Bohinj, se povzpeli na Vogel, šli do Komne in se spet spustili mimo slapa Savice v dolino. S slovenskimi prijatelji bodo obiskali Uršljo goro, potem pa se bodo odpeljali v Postojno. Nameravajo hoditi tudi po delu poti E-6 (Janče, Trebeljevo, Jevnica). Domov se bodo vračali skozi Titovo Velenje, mejo pa bodo prestopili v Radljah.

LETOŠNJE SREČANJE EVROPSKE POPOTNIŠKE ZVEZE

Predvideno je za september in sicer med 23. in 26. na Finskem — Fjällzentrum Kiilopää, Ivalo (Finska Laponska). V ta namen je organizator razposlal vsem članicam te evropske zveze vabila za prijave z natančnimi navodili in cenami.

K temu srečanju so priključili tudi »Teden popotništva«, ki bo trajal od 15. do 22. septembra, ko bodo lahko udeleženci spoznali zanimivo deželo na področju Saariselkä, na severu Finske.

PEŠAČENJE PO SLOVENIJI

V reviji (jan., febr. 1982) Sierra, ki jo izdaja Sierra Club iz Amerike, lahko beremo tole (povzetek):

Ameriški Sierra Club je lani marca organiziral tri tedne dolg izlet po Jugoslaviji; udeleženci so obiskali Julijske In Kamniške Alpe, se vzdolž Jadranske obale odpeljali v Črno goro in preživeli zadnje dni izleta v črnogorskih hribih. 29 izletnikov je uživalo ob naravnih lepotah gora ter na vožnji po Jadranu; veselilo pa jih je predvsem pešačenje po dolinah in gorskih grebenih. Pešačenje je predstavljalo glavni namen izkušenih izletnikov, saj so si posamezniki ogledali peš že vsaj 23 držav zunaj Združenih držav Amerike. Zaradi lepe pokrajine, prijaznih vodnikov in gostoljubnih planincev, ki so jih srečavali na planinskih poteh in v gorskih kočah, je ta izlet vsem ostal v res lepem spominu.

V Kamniških in Julijskih Alpah je ameriške izletnike spremljala študentka sociologije iz Ljubljane, dekle, ki je izletniki niso mogli prehaliti zaradi njene prijaznosti, sposobnosti za organiziranje in zato, ker jim je bila na osemdnevnem izletu v Sloveniji neizčrpen vir informacij. Vtise z osemdnevnega izleta v Sloveniji, opažanja in mnenja ob spoznavanju dežele in njenih naravnih lepote, ob hoji in ob počitkih in prenočevanju v kočah — Američani so menili, da izraz »koča« vse premalo pove o prijetnem vzdušju in udobju v pravih manjših hotelih — je v članku za revijo združila novinarka in fotografinja Bee Longey.

Iz Ljubljane so se izletniki z avtobusom odpeljali do Kamnika, iz Kamnika pa nadaljevali pot peš na Veliko Planino in se prvič ustavili na višini 166 m; s te točke so pot nadaljevali opremljeni s klini in

vrvmi. Za vsak primer! Naslednja postaja je bil Konj. Uživali so ob prelepem razgledu z vrha, nemalo strahu pa jim je povzročil spust z gore, ki izkušenim alpinistom pomeni komaj kaj več od lahkega nedeljskega izleta. Vseeno pa so bili zelo veseli, ko je bila zanje težavna naloga za njimi. Noč so preživali v koči na Korošici, naslednje jutro pa krenili v dolino, potem pa do Bleda in naprej do Bohinjskega jezera ter na Vogel in z Vogla z vmesnim postankom ob Črnem jezeru do Triglavskih Sedmerih jezer. Nekateri izmed njih bi se radi povzpeli na vrh Triglava, toda vreme je bilo za takšen podvig preslabo. Čeprav so večkrat hodili po dežju in megli, po ozelenelih pobočjih pa tudi po zasneženih poteh, ni moglo nič skaliti njihovega dobrega razpoloženja, v kakršnem so se osmi dan izleta poslovili od slovenskih vodičev ob vznožju Triglava.

M. G

na kratko...

DAN POMURSKIH PLANINCEV

PD Lenart in TD Rudolf Maister-Vojanov sta v nedeljo, 30. maja letos, priredila na Zavrhu v Slovenskih goricah Dan pomurskih planincev. Osrednja slovesnost te prireditve je bila prav gotovo proslava ob 15-letnici Pomurske poti ob novem razglednem Maistrovem stolpu. V tej pomurski planinski prireditvi so sodelovali še MDO pomurskih planinskih društev, PD Marjbor Matica, Zveza tabornikov iz Pomurja, Letalski center Marjbor (padalci), OK ZSMS Lenart, ZTKO Lenart in druge družbenopolitične organizacije kraja. V ne-

deljo 30. maja ob 11. uri dopoldne pa je imel MDO PD Pomurja na Zavrhu v Slovenskih goricah slavnostno sejo.

PLANINSKI POHOD V ČAST DNEVA ŽELEZNIČARJEV

PD Železničar iz Ljubljane je letos organiziralo 3. pohod planincev-železničarjev od postaje Verd, mimo Pokojišča (Štampetov most) do železniške postaje Borovnica. S posebnim vlakom se je iz Ljubljane prepejalo dosti čez 200 planincev, med katerimi so bili tudi predstavniki iz Zagreba. Vreme je bilo zahtevno, saj je bilo vso pot dosti snega. Na kontrolni točki — Partizanska bolnica — TV-17 — so udeležence borci iz Vrhnike seznanili o pomenu tega objekta med NOB. Pohodniki so v Borovnici prejeli značko in dnevnik. 1. pohod je bil 12. aprila 1980. leta (Črnuče—Vikrčco—Ljubljana), 2. pa je potekal v obratni smeri kot letošnji tretji.

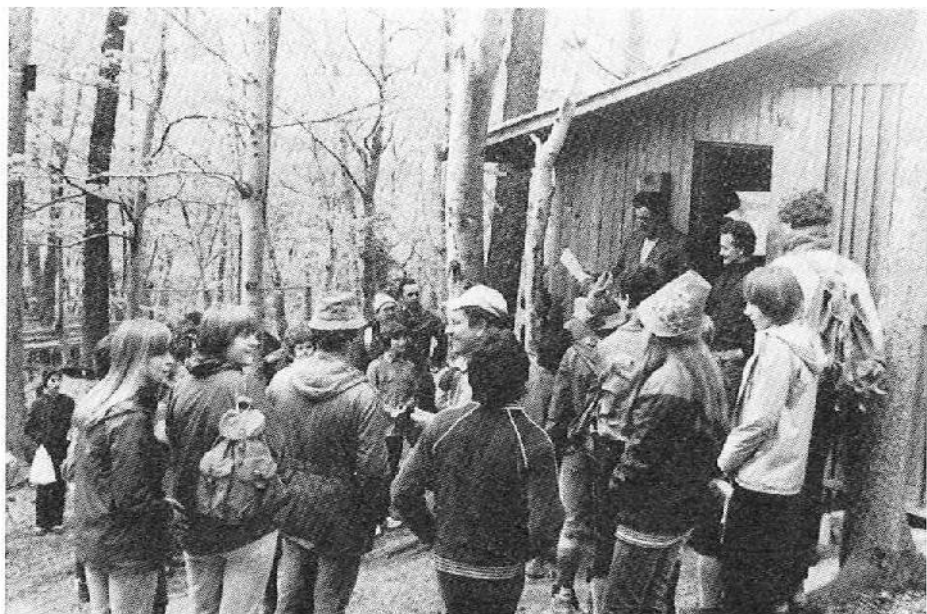
Po zapisu
Josipa Sakomana iz Zagreba

BUKOVICA — ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE

Za praznik OF je PD Žalec organiziralo orientacijsko tekmovanje. Start je bil v Žalcu pred Hmezadom, cilj pa na Bukovici, z okoli 300 m vzpona.

Sodelovalo je 14 ekip iz treh planinskih društev. Plonirska proga je šla mimo spomenika Nadi Cilenšek. Bilo je kar 11 ekip

Predsednik Ivan Jurhar razglša rezultate

Foto B. Jordan

(PD Polzela 6, Zabukovica 2, Žalec 3). Prvo mesto so osvojili pionirji OŠ Polzela. Mladinski ekipi sta bili le dve, prav tako samo iz Polzele. Članska ekipa pa je bila le ena (PD Žalec).

Opisi posameznih KT in naloge so bili sestavljeni zadovoljivo, saj so skoraj vsi poznali zahtevano število vrhov jugoslovanske planinske poti. Vsi pa niso vedeli, koliko naših planinskih društev ima žalska občina. Verjetno bi morali v planinski šoli pri organizaciji planinstva bolj natančno spoznati svojo občino, svoj MDO.

B. J.

ZAGREBŠKI PLANINCI NA ČEMŠENIŠKI PLANINI

Skupina zagrebških planincev-železničarjev je na zadnjo soboto v aprilu obiskala Čemšeniško planino. Do železniške postaje v Zagorju so se pripeljali z vlakom in so odtod odšli do Doma dr. F. Goloba. Izkoristili so priložnost in si šli ogledat spominsko obeležje I. rudarski četi, obiskali so tudi Dom borcev na Vrhah, se ustavili v Partizanskem domu in se namenili še do Čebin. Od tu pa so se spustili v dolino, v vas Kotredež. Odnegli so dosti lepih

Skupina zagrebških planincev-železničarjev na Čebinah

Foto J. Sakoman

vtisov, pripominjajo pa, da je pot do Kotredeža nekoliko preskromno označena, saj so markacije že precej obledele.

Po zapisu I. Salkomana

RODNA GRUDA, 6/82

V tej reviji tudi tokrat lahko preberemo to in ono na planinsko temo. V vaših pismih najdemo dva zapisa s Triglava — Dragoceni spomini hoje na Triglav (Milena Križnič-Strgar) in Najbolj srečna na vrhu Triglava (Zora Uljanic). V Naravnih zakladih Slovenije najdemo prispevek Petra Skobernetar Naravni most v Lučkem Dedcu — to pa je tudi vse o planinstvu v tej številki Rodne grude.

PRVI MAJ NA KRNU

Kobariški planinci že več let organizirajo prvomajski vzpon na Krn. Čeprav je vzpon zahteven, ob tem času namreč vrh Krna pokriva še debela snežna odeja in je pot po trdem, zmrznjenem snegu nevarna, se tega pohoda udeleži vsako leto več planincev. Letos je bilo na tem pohodu 40 planincev.

Letošnjega vzpona sta se na vabilo ing. Pavleta Sivca udeležila tudi dva planinca iz Malezije.

Okrepčali so se v Gomiščkovem zavetišču pod vrhom Krna, potem pa so se vrnili spet v Kobarid.

Pri prihodu v dolino je dvanajst planincev s predsednikom PD Zdravkom Likarjem in tajnikom Željkom Cimpričem obiskalo v Idrskem bolna člana UO PD Ivana Kurinčiča in Jožico Manfreda. Z vrha Krna so jima prinesli šopek s pozdravi in željami za čimprejšnje okrevanje.

Motiv s Krnom

Foto Ivan Kurinčič

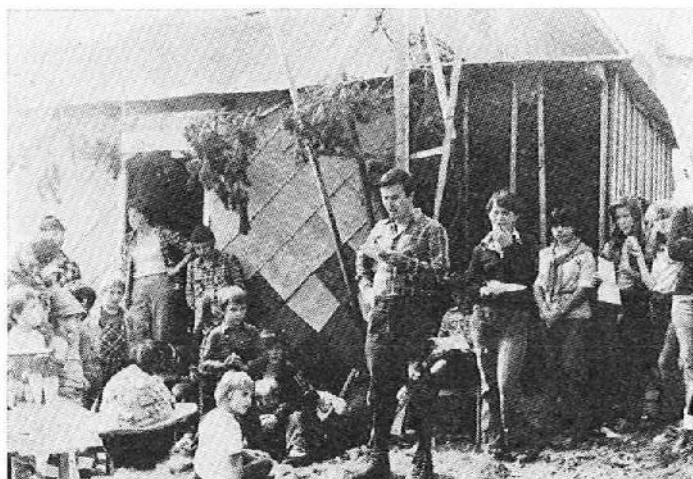
Za ta obisk se oba zahvaljujeta, Kobariškim planincem pa želita varno hojo po naših gorah.

PLANINSKA ŠOLA V SNEGU NA STOLU

PD Kobarid združuje okrog 400 članov skupaj z aktivnim mladinskim odsekom na šoli Simona Gregorčiča v Kobaridu. V njem delujejo Zdravko Likar, Marjan Perat, Nuša Rot, Danica Strgar, Lada Jukič in Jana Kurinčič.

Od aprila do junija lani so organizirali planinsko šolo; obiskovalo jo je 38 mladih planincev, izpit pa je opravilo 34 planincev. Danilo Koren in Ana Rošič iz Kobarida ter Jana Kurinčič iz Idrskega so obiskali še 8-dnevni planinski tečaj v Bavščici, v organizaciji PZS. Letos v aprilu so na Kobariškem Stolu organizirali šolo v zimskih razmerah. Šolo so vodili Zdravko Likar, Franci Koren, Marjan Perat, Peter Koren in Karel Miklavčič.

Ivan Kurinčič

Na Kobariški stol, 1668 m zelo pogosto zahaja tudi mladina. Na sliki bivši predsednik PD Kobarid Vojko Rot — govori mladini pred planinsko kočjo na vrhu Stola

Foto Oskar Šturm

VODNIKI PO TRANSVERZALAH, HRIBOVJU IN VEZNIH POTEH SO DANDANES NEPOGREŠLJIV DEL PLANINČEVE OPREME!

Planinska založba Planinske zveze Slovenije ima v zalogi tele najnovejše izdaje vodnikov po planinskih poteh:

Planinski vodnik Julijske Alpe, 1978	100 din
Planinski vodnik Kamniške in Savinjske Alpe Tretja popravljena in dopolnjena izdaja, 1982	350 din
Planinski vodnik Po gorah severovzhodne Slovenije 1. izdaja, 1980	240 din
Planinski vodnik Karavanke 2. izdaja, 1975	100 din
Planinski vodnik Slovenska planinska pot 4. popravljena in dopolnjena izdaja, 1979	130 din
Planinski vodnik Vodnik po Zasavskem hribovju 1. izdaja, 1978	120 din
Vodnik po Transverzali kurirjev in vezistov NOV Slov. 1. izdaja, 1980	150 din
Planinski vodnik Šmarna gora 1. izdaja, 1981	50 din
Vodnik po Poti spominov NOB občine Domžale 1. izdaja, 1980	50 din
Loška planinska pot 1. izdaja, 1973	30 din
Jezerska planinska pot 1. izdaja, 1980	50 din
Šaleška planinska pot 1. izdaja, 1974	40 din
Vodič po Gorenjski planinski partizanski poti 1. izdaja, 1974	30 din

Rabat ob nakupu najmanj pet izvodov ene edicije je 15%. Naročila sprejema Založba pisno (z naročilnico) ali po telefonu (061) 312 553 in pošljemo po povzetju. V Planinski založbi, Dvoržakova 9, Ljubljana, so vam na voljo ob ponedeljkih med 14. in 18. uro ter vsak dan, razen sobote, med 8. in 12. uro.

V Sloveniji je blizu 40 planinskih veznih poti in transverzal. Toliko je tudi možnosti, da se odločite za eno izmed teh, vendar nikoli ne brez potrebnega Vodnika po planinski poti!!!

NESREČE V GORAH SLOVENIJE 1981

Zap. št.	Kraj nesreče — pogorje	Datum nesreče	Ime in priimek ponesrečenca	Rojstni podatki		Državljanstvo
				datum, kraj		
1.	Vogel, Žagarjev graben	11. 1. 1981	Igor Maher	4. 2. 1963	Ljubljana	Jugosl.
2.	Kokrška Kočna	17. 1. 1981	Luka Krničar Krničar			Jugosl. Jugosl.
3.	Mariborsko Pohorje, 1050 m	21. 1. 1981	Franc Horvat	1970	Maribor	Jugosl.
4.	Pirmance	26. 1. 1981	Peter Balukčič	19. 1. 1939		Jugosl.
5.	Vitranc — ob zg. žičnici	29. 1. 1981	Blaž Mali	1970	Jesenice	Jugosl.
6.	Komna—Savica, na poti	30. 1. 1981	Boris Fenc	9. 7. 1946	Ljubljana	Jugosl.
7.	Vogel	31. 1. 1981	Vera Mešiček	29. 5. 1940	Zagreb	Jugosl.
8.	Brana	15. 2. 1981	Edo Peternej Emil Krajc			Jugosl. Jugosl.
9.	Raduha	17. 2. 1981	Roka Kolar Janez Zaljk			Jugosl. Jugosl.
10.	Vogel, Žagarjev graben	26. 2. 1981	Helena Šef	19. 5. 1963	Solčava	Jugosl.
11.	Brana — Basova grapa	6. 3. 1981	Stane Kragelj Janez Mežan			Jugosl. Jugosl.
12.	Peca	1. 5. 1981	Matjaž Capuder	6. 7. 1956	Črna	Jugosl.
13.	Oražnov vrh	13. 5. 1981	Rafael Žaze	3. 9. 1936	Črna	Jugosl.
14.	Travnik, Čadov steber, direktna	1. 6. 1981	Igor Hercog Dušan Vuković	3. 10. 1950 3. 11. 1953	Ljubljana Jesenice	Jugosl. Jugosl.
15.	Planjava — zapadna smer	28. 6. 1981	Franc Mušič	18. 5. 1955	Ljubljana	Jugosl.
16.	Pod Golico — suho sedlo	28. 6. 1981	Franc Spitak	29. 7. 1925	Jesenice	Jugosl.
17.	Triglav — Slovenska smer	3. 7. 1981	Davorka Vujević Vesna Sesar	9. 1. 1959	Zagreb	Jugosl. Jugosl.
18.	Jalovec — Hornova smer	5. 7. 1981	Wolfgang Schuster	24. 9. 1945	Garmisch	ZRN
19.	Triglav — Nemška smer	14. 7. 1981	Milica Marković Slobodan Petrović Zoran Petrović Vesna Marjanović Miodrag Lakičević	7. 12. 1954 1. 9. 1940 14. 10. 9. 11. 1958 10. 5. 1955	Ljig Sarajevo Sarajevo Beograd Cačak	Jugosl. Jugosl. Jugosl. Jugosl. Jugosl.
20.	Triglav — Sedmera jezera	14. 7. 1981	Liesete Kafelaar	18. 12. 1952	Sneek	Holandija
21.	Triglav — na poti čez Prag	19. 7. 1981	Bernard Osredkar	29. 4. 1950	Ljubljana-Vič	Jugosl.
22.	Triglav — Šloserska smer	23. 7. 1981	Janez Batista Mitja Kanelapulus	19. 1. 1954 2. 7. 1950	Ljubljana Postojna	Jugosl. Jugosl.
23.	Prisojnik — sestop po Hanzovi	24. 7. 1981	Martin Kiefer Wolfgang Boehm			ZRN ZRN
24.	Prisojnik — sestop po Hanzovi		Zvone Kukovec Janez Kuster			Jugosl. Jugosl.
25.	Prisojnik — na poti Pogačnikov dom—Vršič	2. 8. 1981				
26.	Šite — smer Jesih-Potočnik	6. 8. 1981	Suzana Hravatkova dr. Karel Sykora	7. 6. 1962 13. 7. 1950	Ostrov O. Ytkovice	ČSSR CSSR
27.	Vogel vrh 1922 m	6. 8. 1981	Milica Djordjević	28. 8. 1934	Beograd	Jugosl.
28.	Zelenica, J. vznožje Vrtače	9. 8. 1981	Jože Meterc	15. 2. 1931	Smokuč	Jugosl.
29.	Kriški podl	10. 8. 1981	Bridge Sarah	15. 12. 1958	London	Anglija
30.	Vrh Komarče na poti	12. 8. 1981	Marjan Iglič	7. 4. 1950	Ljubljana	Jugosl.
31.	Triglav — Ljubljanska smer	15. 8. 1981	Hine Kranjc	12. 6. 1962	Ljubljana	Jugosl.

Prebivališča kraj, ulica	Vzroki nesreče	Poškodbe
Ljubljana, Cankarjeva 7	padec pri smučanju	zlom desne noga v gležnju
Jezersko Jezersko	snežni plaz	brez poškodbe
Maribor, Regentova 16	pomanjkanje tel. vzdržljivosti — nezkušenost	lažje omrzline — podhlajenost
Tržič, Podljubej 101	pri gozdarskem delu	smrtna
Hlebece	zdrsnil na poladenelem snegu v smuč. čevljih	smrtna
Ljubljana, Dimičeva 12		nezavest — oslabelost
Zagreb, Margaretska 3	padec pri smučanju	izvini levega kolena smrtna
		izčrpanost izčrpanost
Solčava 58	padec pri smučanju	poškodbe na glavi in desno koleno
Šentvid pri Stični, Dob	snežni plaz	nepoškodovan leva noga poškodovana
Mežica, Prežihova 9	pomanjkljiva telesna vzdržljivost — bolezen	
Črna, Bistra 23	samomor	smrtna
Ljubljana, Zaloška 1 Radovljica, Prešernova 5	odlomil se je oprimek prvemu v navezi — padec ca. 15 m	močni udarci na prsih, nogah nepoškodovan
Trzin, Jemčeva 25	zapadno kamenje	rane na glavi — pretres možganov in vratne hrbtenice
Jesenice, Bokalova 4	naravna smrt	smrtna
Zagreb, D. Hotko 7	zdrsnila na gladki skali	smrtna brez poškodb
Borovlje, Kolodvorska 3	izpulil se je varovalni klin — padec 15 m	poškodba hrbtenice, zlom stopala na desni nogi
Beograd, Tatoviča 4 Beograd, L. Serceja 9 N. Beograd, V. Mitka 26 Beograd, Vojvode Mitka 26 N. Beograd, Bulevar 215/B	padec v navezi padec ob sestopu nenavezan padec v navezi	smrtna smrtna težje poškodbe glave izčrpanost izčrpanost
Sneek-Morrahem Straet 11/b	zdrs na poti	poškodba desnega kolena
Gorenja vas, Rovte 21	zdrs na poti	poškodba glave, odrgnine po celem telesu, pretrgane vezi v desnem kolenu
Ljubljana, Tugomirjeva 78 Ljubljana, Trzaška 18	padec v navezi padec v navezi	smrtna smrtna
		brez poškodb brez poškodb
		brez poškodb brez poškodb
		smrtna
Valasske Mezirichi Rožnoy pod Radhostem	padec v navezi	smrtna smrtna
N. Beograd, Srem. odred 16/9	zdrs na poti	zlom desne podgoleni
Smokuč 23	padec po skalovju	poškodba glave, desno koleno, leva rama, notranje poškodbe
	zbolela med turo	napad zaradi žolčnih kamnov
Portorož, Lucija 35	zdrs — hitrica zaradi vremenskih razmer	zlom desne podgoleni
Cerkno 260	zdrs na ilovnati skali	zlom desnega gležnja

NESREČE V GORAH SLOVENIJE 1981

Zap. št.	Kraj nesreče — pogorje	Datum nesreče	Ime in priimek ponesrečenca	Rojstni podatki		Državljanstvo
				datum, kraj		
32.	Kokrsko sedlo na poti 1600 m	17. 8. 1981	Breda Blažič	31. 12. 1961	Ljubljana	Jugosl.
33.	Kriški podi — Pogačnikov dom	18. 8. 1981	Teja Jeglič	1962	Jesenice	Jugosl.
34.	Mangart — Nemški pristop IV.	20. 8. 1981	Heidi Kleber Ludvig Glerlinger	6. 3. 1960	München	ZRN ZRN
35.	Triglav-Sedmera—Tičarica	22. 8. 1981	Zlatan Meseroš	21. 9. 1964	Senta	Jugosl.
36.	Jezerce nad planino Konjščico	23. 8. 1981	Jože Žagar	11. 3. 1928	Kamnik	Jugosl.
37.	Ratitovec — planinski dom	27. 8. 1981	Alojzija Avguštin	1910	Gor. Reteče	Jugosl.
38.	Prisojnik — na poti Ml. sedlo Prisojnik	28. 8. 1981	Barbel Krylon	28. 9. 1940	Berlin	ZRN
39.	Prisojnik — okno	4. 9. 1981				
40.	Triglav — Črno jezero	20. 9. 1981	Edo Klavar	11. 10. 1929	Celje	Jugosl.
41.	Grintovec — j. pobočje	21. 9. 1981	dr. Andrej Gala	16. 4. 1939	Maribor	Jugosl.
42.	Triglav Sedmera jezera — koča pri Sedm. jezerih	5. 10. 1981				
43.	Mojstrovka — Vrešova grapa	25. 10. 1981	Aleksandra Stare			
44.	Lubnik	16. 11. 1981				
45.	Brana Kotličji — Brezpotje I.—II.	23. 11. 1981	Aleksander Drole Marko Kragelj	4. 4. 1953 26. 6. 1958	Ljubljana Ljubljana	Jugosl. Jugosl.
46.	Pokljuka — Poključka luknja	30. 12. 1981	Miroslav Vidic	29. 9. 1960	Črna	Jugosl.
47.	Skuta — sestop z vrha Skute		Tatjana Nič			
48.	Okrešelj		Milan Kraševc			

Prebivališče kraj, ulica	Vzroki nesreče	Poškodbe
Borovnica 241	padec — zdrs na melišču	zlom desnega gležnja
Radovljica, Š. Žagarja 13		
München, Wallmerich Str. 31	padec v navezi 40 m — soplezalec ostal nepoškodovan	smrtna brez poškodb
Senta, Trg. M. Tita 3	padec v steni — neizkušenost — nezadostna oprema	smrtna
Kamnik, Levstikova 3	srčna kap	smrtna
Šk. Loka, Gor. Reteče št. 48	zbolela	bolezen
Berlin, Alboin Platz 12	zdrs na grušču	zlom noge
Celje, Celestinova 19	pomanjkanje telesne vzdržljivosti	izčrpanost
Ljubljana, Slomškova 19	samohodec	smrtna
	bolezen — oskrbnica koč pri Sedmerih jezerih	bolezen
	bolezen — oskrbnik doma na Lubniku	bolezen
Ljubljana, Čopova 5 Ljubljana, Plešičevo 27	zaplezala — neizkušenost	lažje poškodbe, odrgnine po rokah lažje poškodbe, odrgnine po rokah
Bled, Rečica 59	padec čez steno	smrtna
Maribor	padec pri sestopu	
Titovo Velenje	plezal v vinjenem stanju	

POIZVEDOVALNE AKCIJE V LETU 1981

Zap. št.	POIZVEDOVALNE AKCIJE 1981	Datum akcije	Ime in priimek	Rojstni podatki	Stanuje	Postaja GRS	Stroški akcije din	Vzroki
1.	Kamniško sedlo, Kogel, Kokrsko sedlo, Grintovec, Kamniška Bistrica	6. 1. 1981 7. 1. 1981	dr. Andrej Gala			Kamnik Kranj	5978,00	se ni vrnil domov
2.	Brana	18. 1. 1981	Borut Železnik Tone Stamcar Janez Roš			Kamnik	5204,00	pravočasno se niso vrnili iz ture
3.	Pohorje	30. 1. 1981	Robert Marolt Saša Korošec	1970 1971	Maribor Maribor	Maribor		
4.	Široka peč	5. 2. 1981	Zvone Drobnič Pavle Kozjak Zdene Redelič			LM		
5.	Pohorje	8. 2. 1981	Mario Husjak	1975	Zagreb	Maribor		
6.	Dolkova špica, Bivak IV.	30. 7. 1981	Stirje Čehi			Mojstrana		
7.	Stenar, Hočevarjeva smer	3. 8. 1981	Kukočna Leon Kazlik Jozef Vunčura Stanov Antonjin Aleksa			Mojstrana		
8.	Pokljuka	29. 8. 1981	Metka Anderle	3. 7. 1938	Bled, Jamanka 39	Radovljica		v megli zašla, najdena po 5 dneh
9.	Od Kriške gore do Grintovca, Kamniške	13. 11. 1981	dijak			Kranj		vrnil se je sam
10.	Aljažev dom v Vratih	15. 11. 1981	Borut Slapernik			Mojstrana		
11.	Vrtaška planina — Peričnik	21. 11. 1981	Janez Košir			Mojstrana		
12.	Sorška planina	23. 12. 1981	46 dijakov			Škofja Loka		
13.	Blegoš	10. 5. 1981	dijak			Škofja Loka		

SMUČARSKES NESREČE NA ORGANIZIRANIH SMUČIŠČIH v letu 1981

Pohorje — Maribor	215 ponesrečencev
— Pravalja	59 ponesrečencev
Golte	26 ponesrečencev
Zelenica	18 ponesrečencev
Španov vrh	10 ponesrečencev
Krvavec	132 ponesrečencev
Kanin	22 ponesrečencev
Mojstrana	8 ponesrečencev = 490 ponesrečencev
Kranjska gora — ni podatkov	
Vogel — ni podatkov	
Kobla — ni podatkov	
Velika planina — ni podatkov	
Stari vrh nad Škofjo Loko — ni podatkov	
Livek — ni podatkov	
Zatrnik — ni podatkov	

Določna organizacija Jeklo Tehna opreja s svojimi iznajdnimi organiziranimi v letu 1981
 letni proizvodni dom in v letu 1981
 prodaja na tujino
 prodaja na doma
 izvoz v tujino in celotnega tujim
 inženiring
 delovne stvari za notranje vrste in distribuirane stvari
 TOB VEJERBODALA MARIBOR, a.s. p. o. b. 62000 Maribor - Bolovci
 TOB ELEKTRO MARIBOR, a.s. p. o. b. 62000 Maribor - Čukarjeva 10
 TOB MERKUR MARIBOR, a.s. p. o. b. 62000 Maribor - Jurčičeva 2
 TOB ORLA-TOLA, a.s. p. o. b. 60000 Ljubljana - Roka 24
 GOSPODARSKO DRUŠTVO SKUPNINE GILJE, 62000 Maribor - Partizanska 18 in 19

PREDSTAVITVA
 MARIČKO, 3. ulica Emila Družove, Gasilnica
 LJUBLJANA, 61000 Ljubljana - Trnova 38
 ERNOJE, 61000 Škofja Loka - Velika Varnostna 20
 KOPALNICE, 61000 Kranjska Gora - Križevski odcepi 28
 SARAJEVO, 71000 Sarajevo - Ul. Partizanov 101
 ZAGREB, 41000 Zagreb - Repaka 37
 NOVI SADI, 21000 Novi Sad - Druževičeva 14
 BEOGRAD, 11000 Novi Beograd - H. Bulevar 77

**POČITNIŠKI DOM
»GLAŽUTA« POHORJE**

ANDREJ KAMERIČKY

62311 HOČE PRI MARIBORU

CENIK uslug, ki jih nudimo planincem z veljavno planinsko izkaznico:

Enodnevni planinski penzion, zajtrk, kosilo, večerja, zabava v disko do 24. ure, prenočišče — 300 din

Večerja, zabava v disko do 24. ure, prenočišče in zajtrk — 250 din

Zabava v disko do 24. ure, prenočišče in zajtrk — 200 din

Spanje v skupinskih ležiščih — 100 din

Spanje v sobah — 150 din

Kosila po izbiri od 120 din dalje

Malice po izbiri od 50 din dalje

Vse potrebne informacije dajemo pismeno ali po telefonu na številki (062) 72 08.

»GLAŽUTA« POHORJE

Obveščamo vse, ki hodijo

**PO POTI SPOMINOV
NOB OBČINE DOMŽALE,**

da smo uvedli dežurstvo vsako sredo od 14. do 16. ure v pisarni ZZB NOV Domžale na Ljubljanski cesti 70/II, Domžale, zaradi informacij pohodnikom, izdaje vodnikov, sprejema vodnikov po opravljenih pohodih, izdaje značk in slično.

Vodnike je mogoče nabaviti tudi pri:

Mladinski knjigi
Domžale, Ljubljanska 83

Mladinski knjigi
Ljubljana, Titova 2

Planinskemu društvu Ljubljana-Matica
Ljubljana, Miklošičeva 18

Planinski zvezi Slovenije
Ljubljana, Dvoržakova 9 a

Občinski odbor ZZB NOV
Domžale

export-import
trgovsko in proizvodno podjetje
Maribor, n. sol. o.

62000 MARIBOR
PARTIZANSKA 34

Delovna organizacija Jeklotehna opravlja s svojimi temeljnimi organizacijami v Mariboru in Izoli, s predstavništvi doma in v tujini dejavnosti:

prodaja na debelo

prodaja na drobno

izvoz, v uvoz in zastopanje tujih firm

inženiring

servisne storitve za motorna vozila in gospodinske aparate

TOZD VELEPRODAJA MARIBOR, n. sol. o., 62000 Maribor, Bohova

TOZD ELEKTRO MARIBOR, n. sol. o., 62000 Maribor, Cankarjeva 10

TOZD MERKUR MARIBOR, n. sol. o., 62000 Maribor, Jurčičeva 5

TOZD OBALA IZOLA, n. sol. o., 66310 Izola, Polje 21

DELOVNA SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB, 62000 Maribor, Partizanska 16 in 34

PREDSTAVNIŠTVA:

BEOGRAD, 11000 NOVI BEOGRAD, II. BULEVAR 113

NOVI SAD, 21000 Novi Sad, Dunavska 15

ZAGREB, 41000 Zagreb, Rapska 37

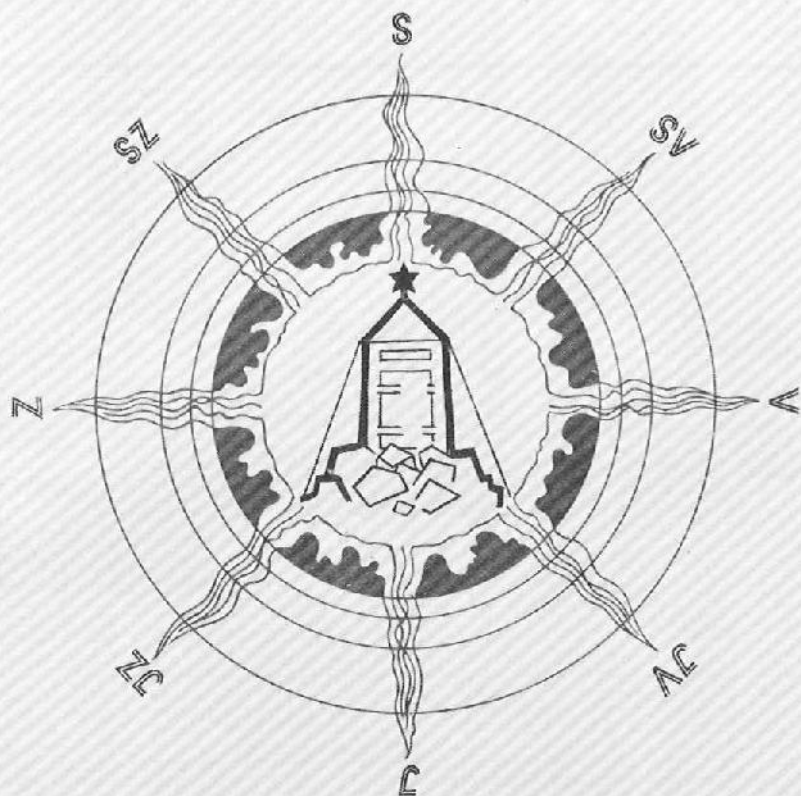
SARAJEVO, 71000 Sarajevo, Ul. Darovaoca krvi 21

KRAGUJEVAC, 34000 Kragujevac, Kragujevački odred 24

SKOPJE, 91000 Skopje, Ul. Veljka Vlahovića 20

LJUBLJANA, 61000 Ljubljana, Titova 38

MAROKO, 5 Rue Emile Dubloye, Casablanca

RAZGLED S TRIGLAVA

2863 m

Tudi letos bo na vrhu našega očaka mnogo planincev, mnogo obiskovalcev, občudovalcev, občudovalcev prelepe gorske pokrajine enkratnega razgleda. Barvna panoramska risba Razgleda s Triglava jim bo pri tem v veliko pomoč. Priporoča jo Planinska založba, saj stane izvod le 40 dinarjev, pri nakupu več kot 5 izvodov pa daje še 15 % popusta. Panoramsko risbo »Razgled s Triglava« zahtevajte pri svojem PD ali pa jo naročite pri Planinski založbi, Dvoržakova 9, Ljubljana.

KNJIGE O GORAH IN GORNIKIH

Tone Škarja

TRIGLAV GORA IN SIMBOL

hrbar-lovšin-potočnik

MARJAN LIPOVŠEK STEZE SMUČIŠČA IN SKALE

KJER TIŠINA ŠEPETA

France Avčín

F. Lovšin, S. Hribar, M. Potočnik
TRIGLAV, GORA IN SIMBOL
Trije avtorji — trije različni pogledi na zgodovino osvajanja in spoznavanja naše najvišje gore, ki pomeni hkrati tudi simbol slovenstva. Besedila spremljajo številne ilustracije.
444 strani. Cena: cpl. 395 din.

Tone Škarja
EVEREST
Naš znani alpinist je v tej knjigi strnil vrsto svojih vtisov z vzpona na Mount Everest. V knjigi so tudi opažanja in razmišljanja drugih članov odprave.
341 strani z bogatim slikovnim gradivom. Cena: cpl. 800 din.

Marjan Lipovšek
STEZE, SMUČIŠČA IN SKALE
Po stezah in brezpotjih, čez hribovja in predgorja v visoke gore nas peljejo pripovedi te knjige. Spremljajo jih razmišljanja o usodi dežele, njenih ljudi in posameznika.
399 strani. Cena: cpl. 420 din.

France Avčín
KJER TIŠINA ŠEPETA
Knjiga o radostih hoje v gorah, o lepota planinske sveta, težavnih vzponih, ki je avtor opravil v domačih tujih gorah, o nesrečah, jim je bil priča, pa o svojih bogatih tovskih doživetjih.
Več barvnih fotografij.
592 strani. Cena: lmt. 690 din.

NAKUPNI POGOJI

Naročene knjige lahko poravnate:
PO POVZETJU, ob prevzemu pošiljke v celotnem znesku. pri čemer zadošča, da na naročilnico napišete svoj točni naslov in se podpisate;
V OBROKIH, s tem da najmanjši obrok znaša 400 din. Za obročno odplačevanje morate izpolniti vse rubrike na naročilnici. Če ste dijak ali učenec, morajo pri obročnem plačevanju naročilnico izpolniti vaši starši ali skrbniki.
Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov: Založba Mladinska knjiga, 61000 Ljubljana, Titova 3, prodaja po pošti. Knjige lahko naročite tudi v knjigarnah in pri naših založniških poverjenikih.

HVALA ZA NAROČILO!
založba mladinska knjiga

NAROČILNICA

- DA, želim prejeti knjige, ki sem jih označil(a):
- 0139177 TRIGLAV, SIMBOL IN GORA — 395 din
 - 0147311 EVEREST — 800 din
 - 0139188 STEZE, SMUČIŠČA IN SKALE — 420 din
 - 0147973 KJER TIŠINA ŠEPETA — 690 din

Plačal(a) bom:

- po povzetju (v celotnem znesku ob prevzemu knjig)
- v zaporednih mesečnih obrokih (najmanjši obrok 400 din)

Strinjam se z navedenimi prodajnimi pogoji. Znesek bom poravnala(a) pod pogoji, ki sem jih označil(a), takoj po prejemu računa in položnic na tekoči račun: Mladinska knjiga, TOZD Založba, Ljubljana, 50101-603-46486. Pri naročilu na obroke se obvezujem, da jih bom plačeval(a) redno vsak mesec. Če ne bom plačal(a) dveh zaporednih obrokov, se strinjam, da celotni znesek zapade v takojšnjo plačilo s prisetimi 12% zamudnimi obrestmi. Morebitne napake bom reklamiral(a) najpozneje v osmih dneh; poznejših reklamacij založba ne bo upoštevala.
Ta naročilnica zavezuje založbo in naročnika. Morebitne spore rešuje pristojno sodišče v Ljubljani.

Datum: _____ Podpis: _____
Za naročilo po povzetju zadoščata točen naslov in lastno-ročni podpis!

46 01 2340 0000

Prilimek

Ime

Ulica (vas), številka

Naziv pošte

Poštna številka

Naslov iz osebne izkaznice

Zaposlen(a) pri (naslov)

Številka os. izkaznice

Izdane pri

Leto rojstva